TAUTINIŲ bendrijų naujienos

2008 Nr. 1 (24)

Martyno Ambrazo nuotr.

Prezidentas V. Adamkus: Lietuvos tautinės mažumos integravosi į šalies gyvenimą ir išsaugojo savo identitetą, kultūrą, tradicijas ir papročius. p. 4

Berto Venckaičio nuotr.

Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas (kairėje) priėmė Airijos parlamento Konsulinių reikalų komiteto delegaciją, vadovaujamą komiteto pirmininko Sean Ardagh. p. 2

Kauno įvairių tautų kultūrų centre surengtas Visagino vaikų kūrybos namų tapybos studijos vadovės Tatjanos Salmijarovos chochloma tapybos seminaras sulaukė didžiulio kauniečių susidomėjimo. p. 13

Dainiaus Babilo nuotr.

Klaipėdoje veikiantis Slavų kultūros muziejus yra minimas šalia panašių muziejų Didžiojoje Britanijoje, JAV, Kanadoje, Belgijoje. p. 14

ISBN 1648-4355

Informacinis leidinys

Leidžia Tautinių mažumų
ir išeivijos departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybė
ir Tautinių bendrijų namai

Leidžiamas nuo 2001 m.

Leidinį spaudai parengė
Redakcinė komisija
Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.
Tel./faksas (8-5) 216 04 08
el.paštas. tbn@takas.lt

Redakcinės komisijos nuomonė
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

Dailininkė
Aušra Čapskytė
Maketavo
Kristina Nikitina

TAUTINIŲ bendrijų naujenos

2008
Nr.1(24)

Turinys

SEIME
Gyventojams siūloma leisti pasirinkti bet kokią tautybę 2
Seimo portalas rusų kalba 2
VYRIAUSYBĖJE
Siūloma tobulinti Baudžiamąjį kodeksą 3
TAUTINIŲ MAŽUMŲ IR IŠEIVIJOS DEPARTAMENTE
Departamente lankėsi Airijos parlamentarai 2
A. Petrauskas susitiko su Lietuvos vokiečių bendruomenės atstovais 3
AKTUALIJOS
Prezidentas V. Adamkus: Lietuvos tautinės mažumos integravosi
į šalies gyvenimą ir išsaugojo savo identitetą, kultūrą 4
Paminėta Tarptautinė Holokausto aukų atminimo diena 4
Dainininkė J. Šeduikytė paskelbta 2007-ųjų metų Tolerancijos žmogumi 5
Jau išduodamas naujo pavyzdžio pasas 5
Trys klausimai Tautinių bendrijų namų direktorei Alvidai Gedaminskienei 6
Užsienio reikalų ministras: valstybė egzistuoja ne dėl valdžios pastangų,
o dėl žmonių sąmoningumo ir tvirto susitarimo siekti bendrų tikslų 7
Paminėta Estijos Nepriklausomybės diena 7
Tautinės mažumos integruojasi į darbo rinką 8
Bendradarbiauja projekto autoriai 8
ŠVIETIMAS 9-10
KULTŪRA
N. Zverko. Rusų kultūra Lietuvoje: kokie buvo 2007-ieji? 11
Finansuojami tautinių mažumų organizacijų kultūros projektai 12
I. Zinkevičiūtė. Kaune atskleidžiamos įvairių tautų amatų paslaptys 13
G. Solovjova. Ukrainietiški motyvai Klaipėdos muziejuje 14
I. Šadzevičienė. Linija, sukurianti ištisus pasaulius 16
Bendradarbiaus muziejai 17
Jubiliejinė dailininko V. Sokoleckio paroda 17
Rusų meno galerijoje – V. Dombrovskio etiudai 17
KONFERENCIJOS, SEMINARAI
J. Rumša. Tolerancija turi tapti gyvenimo būdo bruožu 18
Mokymo seminarai asmenims, dirbantiems su tautinių
mažumų atstovais 20
TRADICIJOS IR PAPROČIAI
Lietuvos žydai šventė Chanuką 20
M. Vitkūnas. Lietuvos karaimams tradicijas ir kalbą
išsaugoti padėjo šeimos 30
L. Bartkienė. Moldavai ir rumunai šventė „Marcišor" 42
KONKURSAI 21
NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI 22-27
NUOMONĖS
G. Visockas. Šiame pasaulyje ne viskas perkama,
ne viskas parduodama. 28
LIKIMAI
L. Bartkienė. Patikėję J. Stalino propaganda, išeiviai iš Prancūzijos
vietoj žadėto rojaus atsidūrė Sibire 32
MOKSLININKO TRIBŪNA
L. Tolvaišis. Lietuva Europoje: multikultūrinė visuomenė
tautinėje valstybėje 34
ISTORIJA
A. Jakubauskas. Lietuvos totoriai: nuo Vytauto laikų iki Atgimimo 37
APŽVALGA 40
NAUJOS KNYGOS 41-43
TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE 44

Gyventojams siūloma leisti pasirinkti bet kokią tautybę

Seimo narys konservatorius Rytas Kupčinskas siūlo leisti Lietuvoje gyvenantiems asmenims pasirinkti tautybę laisva valia, o ne pagal tėvų ar vieno iš jų kilmę. Seime šiuo metu svarstoma nauja Tautinių mažumų įstatymo redakcija. R. Kučinskas ragina ją pakoreguoti ir leisti kiekvienam Lietuvoje gyvenančiam asmeniui laisvai pasirinkti savo tautybę. Dabar yra nurodyta, kad tautybė pasirenkama pagal tėvų ar vieno iš jų kilmę.

Kaip Delfi teigė parlamentaras, panaši nuostata galioja ne vienoje Europos šalyje ir ji yra gerokai demokratiškesnė. „Tautybė turėtų būti kiekvieno žmogaus apsisprendimo reikalas“, - pažymėjo R. Kupčinskas.

Beje, kartu R. Kupčinskas pasiūlė atsisakyti nuostatos, kad vietovėse, kur kompaktiškai gyvena kuri nors tautinė mažuma, jai priklausantys asmenys galėtų kreiptis į vietos įstaigas ir organizacijas tos tautinės mažumos kalba. Jis taip pat ragina išbraukti leidimą tokiose vietovėse informacinius užrašus skelbti ir tautinės mažumos kalba, jei tai atitinka realų poreikį.

Seimo nario manymu, projekte turėtų likti tik nuostata, kad kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai ir nevaržomai, privačiai ir viešai, žodžiu ir raštu vartoti tautinės mažumos kalbą.

Priminsime, kad dabar veikiantis Tautinių mažumų įstatymas buvo priimtas 1989 m. Tuo metu tai buvo pirmasis tokio pobūdžio teisinis aktas Vidurio ir Rytų Europoje. Vėliau įstatymo galiojimo laiką Seimas ne kartą pratęsė.

Seimo portalas rusų kalba

Oficialus Lietuvos Respublikos Seimo interneto portalas verčiamas ir į rusų kalbą. Be informacijos apie Seimo istoriją, darbą ir jo narius, rusų kalba bus skelbiami ir labiau aktualūs kitų šalių piliečiams įstatymai.

„Mes plečiame kalbų ratą, kad kuo daugiau užsienio šalių piliečių sužinotų apie Seimo darbą, priimamus įstatymus. Tai reikalinga verslininkams, šalių, su kuriomis Lietuva palaiko tamprius ryšius, gyventojams“, - sakė Delfi Seimo Komunikacijos departamento Ryšių su visuomene skyriaus vedėja Eglė Trembo.

Reikalingus versti įstatymų projektus atrenka Dokumentų departamentas. Be rusų, kai kurie įstatymai verčiami ir į anglų kalbą.

Iki šiol Seimo portalo medžiaga buvo verčiama į anglų, prancūzų ir kinų kalbas. Ateityje oficialiame parlamento tinklalapyje bus pateikta informacija apie Seimo narius ir vokiečių kalba.

Nors, kaip teigia Ryšių su visuomene skyriaus vedėja, informacija rusų kalba skiriama kitų šalių piliečiams, tačiau ji bus įdomi ir Lietuvos gyventojams, kurių gimtoji kalba yra rusų kalba arba ją moka geriau negu lietuvių kalbą.

Tinklalapių rusiškas versijas turi Lietuvos Respublikos Prezidentas, Užsienio reikalų ministerija, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Departamente lankėsi Airijos parlamentarai

Sausio 11 d. Tautinių mažumų ir išeivijos departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės lankėsi Airijos parlamento Konsulinių reikalų komiteto delegacija, vadovaujama komiteto pirmininko Sean Ardagh.

Svečiai iš Airijos buvo supažindinti su tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę patirtimi, Lietuvos politika išeivijos atžvilgiu.

Vėliau Airijos parlamentarai pabuvojo Tautinių bendrijų namuose. Namų direktorė Alvida Gedaminskienė papasakojo svečiams apie įstaigos veiklą, siekiant išsaugoti tautinių bendrijų identitetą, tradicijas, kultūrą, skleidžiant tolerancijos idėjas. Parlamentarai apžiūrėjo čia įsikūrusių tautinių bendrijų patalpas, domėjosi bendrijų darbo sąlygomis, joms teikiama parama.

Siūloma tobulinti Baudžiamąjį kodeksą

Ministrų kabinetas pritarė Baudžiamojo kodekso papildymo projektui, kuriuo siekiama mažinti „neapykantos nusikalstamų veikų“ skaičių bei formuoti atvirą ir tolerantišką visuomenę. Projektas parengtas įgyvendinant Vyriausybės patvirtintą Nacionalinę antidiskriminacinę 2006–2008 metų programą.

Projektu siūloma sugriežtinti baudžiamąją atsakomybę už vadinamąsias „neapykantos nusikalstamas veikas“ (angl. hate crimes), kitaip tariant, už nusikalstamas veikas, padaromas dėl nukentėjusiojo asmens priklausymo tam tikrai socialinei grupei (dėl jo amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų).

Šiuo metu galiojančiame Baudžiamajame kodekse nėra normų, kuriose būtų tiesiogiai nurodyta, kad baudžiamoji atsakomybė yra griežtinama, jei nusikalstama veika padaryta dėl nukentėjusiojo priklausymo tam tikrai socialinei grupei. Galiojančio kodekso normose įtvirtinta tik bendra nuostata, kad atsakomybe sunkinančia aplinkybe yra laikoma tai, kad nusikalstama veika padaryta dėl chuliganiškų paskatų, t. y. siekiant pademonstruoti panieką nukentėjusiajam ir visuomenei dėl menkavertės ar išvis be jokios dingsties.

Baudžiamąjį kodeksą papildžius nauja norma („veika padaryta dėl nukentėjusio asmens amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų“), būtų patobulinta valstybės baudžiamoji politika, sugriežtinant atsakomybę už grubius, itin jautrių vertybių pažeidimus, kuriems šiuo metu nėra skiriamas pakankamas dėmesys. Baudžiamąjį kodeksą papildžius minėta norma, būtų pabrėžta aiški ir itin neigiama valstybės politika ne tik „neapykantos nusikalstamų veikų“, bet netiesiogiai ir kitų formų diskriminacijos atžvilgiu. Projekto nuostatos taip pat prisidėtų ne tik prie nusikalstamų veikų prevencijos bei teisingumo principo įgyvendinimo, bet ir prie tolerancijos ugdymo visuomenėje.

Baudžiamojo kodekso papildymo projektas teikiamas Seimui.

A. Petrauskas susitiko su Lietuvos vokiečių bendruomenės atstovais

Vasario 4 d. Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas susitiko su Klaipėdos vokiečių bendrijos pirmininke Magdalena Piklaps, Klaipėdos Simono Dacho namų direktoriumi Arnoldu Piklaps, Vokietijos užsienio instituto projektų koordinatore Baltijos šalims Monika Nikžentaitis – Stobbe, Šilutės rajono vokiečių bendrijos „Heide“ pirmininke Gerlinda Stunguriene ir jos pavaduotoja Aldona Vilhelmina Pilioriene.

Susitikimo departamente metu buvo aptarti Klaipėdos Simono Dacho namų ir Vokiečių bendrijos „Heide“Šilutėje namų išlaikymo klausimai, šios bendrijos choro finansavimo galimybės.

Susitikimo metu

Berto Venckaičio nuotr.

Prezidentas V. Adamkus: Lietuvos tautinės mažumos integravosi į šalies gyvenimą ir išsaugojo savo identitetą, kultūrą, tradicijas ir papročius

Lietuvos Prezidentas Valdas Adamkus neseniai davė interviu savaitraščiui „Eks-press-nedelia“. Be kitų klausimų, Prezidentas atsakė ir į klausimą dėl tautinių mažumų padėties Lietuvoje. Manome, kad Prezidento pozicija šiuo svarbiu klausimu bus įdomi ir mūsų skaitytojams. Žemiau spausdiname klausimą ir V. Adamkaus atsakymą.

Lietuvos įstatyminė bazė dėl tautinių mažumų, mūsų nuomone, atitinka demokratines normas. Tačiau ją įgyvendinant yra trūkumų. Rusų visuomeninės organizacijos teigia, kad naikinama rusų kultūra ir mokyklos rusų mokomąja kalba. Lenkai turi daug problemų dėl savo tėvų ir senelių žemės susigrąžinimo. Kaip Jūs vertinate tautinių mažumų padėtį Lietuvoje?

Aš džiaugiuosi, kad Lietuvos tautinės mažumos integravosi į šalies gyvenimą ir sugebėjo išsaugoti savo identitetą, kultūrą, tradicijas ir papročius. Laiku priimti įstatymai padėjo pamatus tautinei santarvei ir sudarė sąlygas jai stiprėti.

Todėl aš negalėčiau sutikti, kad naikinamos rusiškos mokyklos ir kultūra. Pernai rugsėjo 1-ąją aš lankiausi vienoje Vilniaus mokyklų rusų mokomąja kalba ir su dideliu pasitenkinimu prisimenu šį vizitą bei susitikimą su mokiniais. Turėjau progos įsitikinti, kaip rūpestingai čia puoselėjamas folkloras ir kultūra, o taip pat kad jaunimas gauna gerą išsilavinimą ir sėkmingai stoja į aukštąsias mokyklas.

Lietuvoje savo įvairių žanrų kūrybą dažnai pristato rusų atlikėjai, čia rengiami Rusijos kino festivaliai. Jeigu kalbėsime apie mokyklas, tai negalima tvirtinti, kad uždaromos tautinių mažumų mokyklos. Juk uždaromos ir lietuviškos mokyklos. Tai daroma dėl to, kad būtų sudarytas optimalus mokyklų tinklas ir vaikai, kurių skaičius mokyklose mažėja, gautų geresnį išsilavinimą.

Be to, problemų dėl žemės grąžinimo patiria ne tik tautinių mažumų atstovai. Aš važinėju po Lietuvą ir esu priverstas su liūdesiu konstatuoti, kad žemės reforma buvo įvykdyta nesėkmingai. Po susitikimų su gyventojais aš parsivežu į Vilnių šūsnis popierių, liudijančių apie formalų mūsų valdininkų požiūrį į žemės grąžinimo klausimus. Aš ne kartą apie tai kalbėjau su Ministru Pirmininku, ministrais. Tenka apgailestauti, vyriausybei taip ir nepavyko užbaigti žemės reformą pernai, nors ir buvo žadėta. ■

Paminėta Tarptautinė Holokausto aukų atminimo diena

Lietuva paminėjo Tarptautinę Holokausto aukų atminimo dieną. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos patvirtintą atminimo dieną pagerbiamos Antrajame pasauliniame kare nacių įvykdytų masinių žudynių aukos, skatinamos švietimo programos, siekiant skleisti tolerancijos idėjas ir ugdyti nepakantumą antisemitizmui.

Tarptautinė Holokausto aukų atminimo diena pirmą kartą paminėta 2005 metais, kuomet Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja priėmė rezoliuciją, raginančią visas pasaulio šalis kasmet sausio 27 dieną minėti kaip Tarptautinę Holokausto aukų atminimo dieną. Taip pasirinkta todėl, kad būtent šią dieną 1945 metais tarybinė armija išvadavo didžiausią nacių Osvencimo-Birkenau (Lenkija) mirties stovyklą, kurioje naciai sunaikino pusantro milijono žmonių, tarp jų beveik 1,1 milijono žydų.

JT Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje taip pat besąlygiškai smerkiamos visos religinio nepakantumo, kurstymo, persekiojimo ar smurto apraiškos prieš asmenis ar bendruomenes dėl etninės kilmės ar religinių įsitikinimų, kur jos bepasireikštų. Priėmusi šią rezoliuciją, Generalinė Asamblėja paragino valstybes – JT nares – parengti švietimo programas, kad didžiausio nusikaltimo žmonijos istorijoje – Holokausto – pamokos visiems laikams išliktų būsimųjų kartų atmintyje ir padėtų užkirsti kelią genocido aktams. Prie penkių šios rezoliucijos autorių (Australijos, Izraelio, Kanados, Rusijos ir JAV prisijungė dar 100 šalių.

Šios datos išvakarėse, sausio 24 d., Lietuvos žydų bendruomenės Jašos Heifeco salėje buvo atidaryta paroda „1940-ųjų žydiškais Vilnius. Pranykęs pasaulis“. Koncertavo Vilniaus savivaldybės choras „Jauna muzika“ (meno vadovas ir dirigentas Vaclovas Augustinas).

„Nacių įsteigtos koncentracijos stovyklos – patys gėdingiausi istorijos puslapiai. Nors Holokausto aukų neįmanoma sugrąžinti, ši skaudi pamoka įpareigoja mus būti nepakantiems antisemitizmui, skiepyti toleranciją ir siekti, kad tokie nusikaltimai prieš žmoniją nepasikartotų“,- sakė Lietuvos žydų bendruomenės vykdomasis direktorius Simonas Gurevičius. ■

Dainininkė J. Šeduikytė paskelbta 2007-ųjų metų Tolerancijos žmogumi

Sausio 26 d. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Didžiojoje auloje „Sugiharos fondas – diplomatai už gyvybę“ paskelbė 2007 metų Tolerancijos žmogų. Juo tapo 27 metų dainininkė Jurga Šeduikytė.

Atlikėjai tradiciškai buvo įteiktas diplomas ir skulptoriaus Edmundo Frėjaus sukurtas atminimo medalis su Lietuvoje dirbusio Japonijos diplomato Chiune Sugiharos, kuris per Antrąjį pasaulinį karą nuo nacių persekiojimo padėjo išsigelbėti tūkstančiams žydų, atvaizdu. J. Šeduikytė taip pat išrinkta 2007 metų moterimi. Šį konkursą rengia žurnalo „Moteris“ redakcija.

Kasmetinė Sugiharos fondo nominacija skiriama Lietuvos piliečiui, savo veiksmais, viešu pavyzdžiu ar atviru žodžiu stojusiam prieš kitaminčių, kitatikių ir kitataučių persekiojimą, pasisakiusiam prieš ksenofobijos, antisemitizmo, smurto, prievartos ir radikalizmo apraiškas visuomeniniame Lietuvos gyvenime.

Šiemet visuomeninės nominacijos ekspertų komisijos fondo valdyba pasiūlė smuikininko Martyno Švėgždos von Bekerio ir Vytauto Didžiojo universiteto profesoriaus Jono Ruškaus kandidatūras, o fondo valdyba – dainininkę J. Šeduikytę.

L. Brundzos nuotr.

Atlikėjai titulas skirtas „už pilietinį gestą ir drąsą priminti, kad politikai, kurie su panieka kalba apie kultūrą, neturi ateities, už svetimo orumo gynimą“.

Gruodžio mėnesį J. Šeduikytė atsisakė priimti padėkos raštą už Lietuvos ir Vilniaus garsinimą iš Vilniaus mero Juozo Imbraso. Atlikėja taip reagavo į sostinės vicemero Algirdo Paleckio pareiškimą, kad remti profesionalųjį meną – ne savivaldybės reikalas.

Metų Tolerancijos žmogus šiemet buvo skelbiamas septintą kartą.

Pirmąjį – 2001-ųjų metų Tolerancijos žmogaus apdovanojimą gavo vienintelis likęs gyvas Medininkų žudynių liudininkas reformatų kunigas Tomas Šernas.

Vėlesniais metais „Sugiharos fondo – diplomatai už gyvybę“ rengiamų Metų tolerancijos žmogaus rinkimų laureatais tapo: 2002 m. – profesorė Irena Veisaitė, 2003 m. – žurnalistas Algimantas Čekuolis, 2004 m. – kino režisierius Saulius Beržinis, 2005 m. – vienuolis pranciškonas Arūnas Peškaitis, 2006 m. – psichologas Robertas Povilaitis, 2007 m. – dainininkė Jurga Šeduikytė.

Tarp Metų tolerancijos žmogaus titulo nominantų buvo daugelis visuomenėje žinomų žmonių, aktyviai reiškiančių savo vertybinę ir pilietinę poziciją.

Jau išduodamas naujo pavyzdžio pasas

Lietuvoje nuo 2008 m. sausio pradėti išdavinėti naujo pavyzdžio pasai. Pase yra 32 numeruoti puslapiai ir iš polikarbonato pagamintas asmens duomenų lapas, kuriame asmens duomenys, veido atvaizdas ir parašas išgraviruoti lazeriniu įrenginiu.

Paso vidiniuose puslapiuose yra Lietuvos nacionalinė ir etninė informacija, taip pat jie yra Europos Sąjungos šalių pasų spalvos – vyšninės.

Paso duomenų lape integruota nekontaktinė elektroninė laikmena, kurioje įrašomi asmens duomenys bei asmens veido atvaizdas.

Pasas taps ne tik asmens dokumentu, bet ir supažindins visą pasaulį su Lietuva ir mūsų nacionaliniais, etniniais simboliais, vietovėmis, tokiais kaip Kuršių Nerija ar Gedimino pilis.

Pasai, išduoti iki 2008 m. sausio 1 d., lieka galioti iki juose nurodytos galiojimo laiko pabaigos.

Per metus Lietuvoje vidutiniškai išduodama apie 200 tūkst. pasų.

Trys klausimai

Alvidai Gedaminskienei, Tautinių bendrijų namų direktorei

Kalbėjosi Jonas RUMŠA

Tautinių bendrijų namai yra svarbus tautinių mažumų kultūros ir švietimo centras. Kokius pastarųjų metų Namų darbus būtų galima paminėti pirmiausia?

Tautinių bendrijų namai gyvuoja jau septyniolika metų. Juose yra įsikūrę dešimt tautinių bendrijų atstovų. Tačiau patalpomis nemokamai naudojasi ir kitos šalyje oficialiai veikiančios tautinių mažumų organizacijos. Čia jos rengia vakarones, koncertus, įvairius minėjimus, susitikimus su meno, kultūros, veikėjais, mini tautines šventes ir kt. Kasmet Namuose vyksta nemažai konferencijų, seminarų, parodų, knygų pristatymų ir kitų renginių. Siekiame propaguoti įvairių tautų, kurių atstovai gyvena Lietuvoje, kultūrą, tradicijas, papročius, istorinį paveldą.

Tautinių mažumų organizacijų vadovams padedame įgyti reikiamų vadybos įgūdžių, metodinių žinių, kurios jiems labai reikalingos kasdieniniame darbe, supažindiname juos su Lietuvos ir užsienio kolegų darbo patirtimi. Neretai parama būna labai konkreti – padėti parengti projektą ar išversti dokumentą į lietuvių kalbą.

Remiame tautinių mažumų sekmadienines mokyklas. Nuo 2002 metų kartu su Tautinių bendrijų taryba organizavome penkis šių neformalaus ugdymo įstaigų festivalius, išplėtėme jų geografiją. Pernai toks festivalis įvyko Visagine.

Tautinių bendrijų namai kasmet parengia po 5 – 8 leidinius, kurių turinys atspindi tautinių bendrijų veiklą ir poreikius.

Dabartiniu metu Tautinių bendrijų namai kartu su partneriais vykdo ne vieną projektą. Kokie tai projektai?

Įvairiu statusu dalyvaujame trijuose projektuose, kuriuos finansuoja Europos Sąjunga. Nuo 2004 metų Tautinių bendrijų namai (vadovaujantis partneris) kartu su partneriais – Tautinių mažumų ir išeivijos departamentu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Šalčininkų savivaldybės administracija, Vilniaus ir Šalčininkų darbo biržomis, Darbo ir socialinių tyrimų institutu, Labdaros ir paramos fondu prie Vilniaus lenkų kultūros namų, Lietuvos rusų visuomeninių organizacijų koordinacine taryba, Lietuvos lenkų sąjungos Vilniaus miesto skyriumi – įgyvendina Europos bendrijų iniciatyvos EQUAL projektą „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“. Pagrindinis projekto tikslas – sukurti ir išbandyti tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmą bei bendradarbiavimo būdus, panaudojant tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų tinklus, žmoniškuosius išteklius ir įtaką.

Vykdydami šį projektą, mokomės patys. Tikimės, kad jo metu susiformavę tarptautiniai ryšiai padės mums ir tautinėms bendrijoms plėsti bendradarbiavimą su analogiškomis organizacijomis kitose Europos valstybėse.

Partnerio teisėmis dalyvaujame projekte „Tautinių mažumų ir išeivijos departamento ir partnerių darbuotojų gebėjimų formuoti ir įgyvendinti ES ir Lietuvos tautinių santykių darnumo politiką ugdymas“. Tautinių bendrijų namų darbuotojai kelia savo kvalifikaciją, dalyvauja įvairiuose mokymuose, kurie vyksta Tautinių bendrijų namuose.

Mes taip pat tęsiame savo veiklos programas. Jomis siekiame padėti tautinių mažumų organizacijoms aktyviau įsijungti į valstybėje vykstančius demokratijos plėtros ir atviros pilietinės visuomenės kūrimo procesus, saugoti ir puoselėti tautinį identitetą, ugdyti skirtingų tautybių žmonių tarpusavio supratimą ir toleranciją. Apie tai plačiau galima sužinoti mūsų interneto svetainėje www.tbn.lt.

Be minėtos, kokia dar veikla vykdoma Tautinių bendrijų namuose?

Nuo 2005 metų dirba Valstybinės kalbos mokymo centras, kurį remia Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas bei Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Kasmet lietuvių kalbos mokome per 70 klausytojų.

Praeitą rudenį, vykdydami jau minėtą EQUAL projektą, pradėjome tautinių bendrijų lyderių mokymus. Tikimės, kad šie kursai suteiks jiems ne tik teorinių žinių, bet ir praktinių įgūdžių, kurie pravers, pavyzdžiui, rengiant kultūros, švietimo projektus.

Tęsia darbą Tautinių bendrijų namų Informacinis centras. Centro tikslas – sudaryti sąlygas tautinėms bendrijoms, jų vadovams bei bendrijų nariams ugdyti gebėjimus naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis, kuriomis jie palaiko ryšius su istorinėmis tėvynėmis. Norėtume, kad tautinės bendrijos kurtų savo internetinius puslapius. Tai padėtų tampriau bendradarbiauti su tokio pat pobūdžio organizacijomis užsienyje, išsamiau supažindintų visuomenę su Lietuvos tautinių bendrijų istorija, kultūra, tradicijomis, skatintų mūsų bendrapiliečių tarpusavio pasitikėjimą ir toleranciją.

Tautinės mažumos integruojasi į darbo rinką

Vasario 7 d. naujienų agentūros BNS Spaudos centre Tautinių bendrijų namai surengė spaudos konferenciją, kurioje buvo pristatyti šalyje ketvirtus metus vykdomo Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL projekto „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“ rėmuose atlikti tyrimai ir jų rezultatai.

Spaudos konferencijoje dalyvavo Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė, šio projekto autorė ir vadovė, Lygių galimybių kontrolierės patarėja Danguolė Grigolovičienė.

Per minėtą laikotarpį atlikta nemažai tyrimų, kurie turėtų palengvinti bei paskatinti tautinių mažumų integraciją į visuomenę ir darbo rinką. Vienas jų – „Teisės aktų analizė, siekiant daryti poveikį praktikai ir politikai“.

Lietuvos radijo žurnalistas V. Markevičius ir Lygių galimybių kontrolierės patarėja D. Grigolovičienė

D. Grigolovičienė apžvelgė tarptautinės ir nacionalinės teisės aktus, reglamentuojančius tautinių mažumų teises užimtumo srityje, išanalizavo esamą praktiką, atsakė į žurnalistų klausimus. ■

Bendradarbiauja projekto partneriai

Viena iš EQUAL projekto „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“ veikų – tarptautinis bendradarbiavimas ir dalinimasis patirtimi, jos pritaikymas savo šalyse.

(Iš kairės): Lietuvos radijo žurnalistas V. Markevičius, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. A. Jakubauskas ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tautinių mažumų skyriaus Etnopolitinių procesų analizės poskyrio vedėjas T. Tumėnas

Jono Rumšos nuotr.

Apie tai vasario 15 d. naujienų agentūroje BNS surengtoje spaudos konferencijoje žurnalistams papasakojo Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tautinių mažumų skyriaus Etnopolitinių procesų analizės poskyrio vedėjas Tadas Tumėnas ir Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas.

Pagrindiniai užsienio partneriai, su kuriais teko bendradarbiauti ir keistis patirtimi, buvo vystymo bendrijos: Italijos – TESEO, Prancūzijos – TALENT ir Vokietijos – PAMIR-SON.

Kaip pažymėjo prelegentai, keitimasis tarptautine patirtimi padėjo nustatyti ir skleisti efektyvius tautinių mažumų integracijos į darbo rinką metodus. Pavyzdžiui, Italijoje veikia Imigrantų informacijos centrai, kurie teikia pagalbą imigrantams ieškant darbo bei padeda jiems mokytis valstybinės kalbos.

Vokietijos partnerių pasirinktas imigrantų integracijos modelis – privačių bendrovių, nevyriausybinių organizacijų ir valstybės institucijų konglomeratas.

Prelegentų nuomone, panašus modelis galėtų funkcionuoti ir Lietuvoje, tačiau tam reikia lėšų. Norint, kad visuomeninės organizacijos sėkmingai vykdytų savo veiklą, reikalinga valstybės ir privačių bendrovių parama. Tačiau privačios bendrovės neskiria pinigų viešajam interesui tenkinti, jei iš to nėra galimybės gauti pelną. Todėl pagrindinėmis EQUAL projekto „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“ trečiojo etapo veikomis bus siekiama daryti poveikį politikai ir praktikai. ■

Užsienio reikalų ministras: valstybė egzistuoja ne dėl valdžios pastangų, o dėl žmonių sąmoningumo ir tvirto susitarimo siekti bendrų tikslų

Lietuvos užsienio reikalų ministras Petras Vaitiekūnas gruodžio 18 dieną lankėsi Vilniaus Pranciškaus Skorinos vidurinėje mokykloje, kur su baltarusių tautybės mokiniais aptarė Europos Sąjungos aktualijas, papasakojo apie gruodžio mėnesį pasirašytą Europos reformų sutartį.

Moksleiviai itin domėjosi aukštojo mokslo galimybėmis Europos Sąjungoje, klausinėjo apie vizų išdavimo tvarką Lietuvai prisijungus prie Šengeno zonos. Jie taip pat išreiškė susirūpinimą dėl jaunimo migracijos iš Lietuvos.

Moksleiviai domėjosi ir Lietuvos užsienio politikos aktualijomis – Baltijos valstybių bendradarbiavimu, strategine partneryste su Lenkija ir tautinių mažumų švietimu šiose valstybėse. Vaikai teiravosi, ar valstybės valdžia įstengs išsaugoti kultūrinį savitumą ES.

Ministras P. Vaitiekūnas pažymėjo, kad vieningoje Europoje labai svarbu išlaikyti savo šaknis.

„Kiekvieno žmogaus asmeninė ir tautinė tapatybė yra jo turtas ir vertybė, kurią dera puoselėti, o valstybė egzistuoja ne dėl valdžios pastangų, o dėl žmonių sąmoningumo ir tvirto susitarimo siekti bendrų tikslų“, - sakė Lietuvos diplomatijos vadovas.

Lankydamasis Vilniaus Šolom Aleichemo vidurinėje mokykloje, užsienio reikalų ministras, be kita ko, pabrėžė išskirtinai pasaulyje atpažįstamą litvakų fenomeną. Anot jo, litvakai uoliai dirba tiek Izraelio, tiek Lietuvos naudai. Kalbėdamas apie Lietuvos ir Izraelio santykius, P. Vaitiekūnas sakė, kad tik abipusės pastangos gali užkirsti kelią neteisybei ir neleisti kartotis praeities klaidoms. Tarpvalstybiniuose santykiuose, anot ministro, ypač svarbios yra vertybės.

P. Vaitiekūnas anksčiau lankėsi Vilniaus Lukiškių vidurinėje mokykloje ir Vilniaus Jono Pauliaus II gimnazijoje, kur susitiko su rusų ir lenkų tautinių mažumų moksleiviais.

Lietuvos užsienio reikalų ministras P. Vaitiekūnas susitiko su Lukiškių vidurinės mokyklos moksleiviais. Dianos Grikienienės nuotr..

Susitikimų su Lietuvos tautinių mažumų moksleiviais tikslas – paskatinti tautines mažumas aktyviau prisidėti prie Lietuvos užsienio politikos tikslų Europos Sąjungoje įgyvendinimo.

Paminėta Estijos nepriklausomybės diena

Tautinių bendrijų namuose Lietuvos estų draugija paminėjo Estijos nepriklausomybės dieną – Vasario 24-ąją.

Šiemet Estija kaip ir Lietuva mini 90 - ąsias nepriklausomybės metines.

Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus šia proga pasveikino estų tautą.

Nors Estija nepriklausomybę paskelbė 1918 m. vasario 24 d., tačiau netrukdomai kurti nepriklausomą respubliką kliudė vokiečių okupacija, trukusi nuo 1918 m. vasario iki lapkričio mėn. Po Vokietijos kapituliacijos Pirmajame pasauliniame kare 1918 m. lapkričio 11 d., savo veiklą atnaujino Estijos Laikinoji Vyriausybė, vadovaujama Konstantino Petso.

Bendra Lietuvos ir Baltarusijos komisija svarstė tautinių mažumų mokyklų reikalus

Baigiantis 2007 metams Vilniuje įvyko Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos ir Baltarusijos švietimo ministerijos bendros konsultacinės komisijos eilinis posėdis.

Posėdyje, be kitų klausimų, buvo svarstyti aktualūs baltarusių tautinės mažumos Lietuvoje ir lietuvių tautinės mažumos Baltarusijoje švietimo klausimai.

Komisija nusprendė padėti Vilniaus P. Skorinos vidurinei mokyklai mokymo medžiaga mokyti vaikus baltarusių kalbos ir literatūros. Bus sudaryta darbo grupė, kuri padedant Vilniaus universiteto Slavistikos katedrai, baltarusių specialistams parengtų šių dalykų vadovėlių elektronines versijas. Analogiškai komisija spręs tokias pat lietuvių mokyklų Baltarusijoje problemas.

„Mes sveikiname grupių mokytis gimtosios kalbos Lietuvos tautinių mažumų mokyklose, kuriose yra pakankamai pageidaujančių, kūrimą, - teigė Bendros komisijos posėdžio pirmininkas nuo Lietuvos, Švietimo ir mokslo ministerijos Bendrojo ugdymo departamento direktorius Arūnas Plikšnys. – Pavyzdžiui, Visagine yra baltarusių klasė. Mes tarėmės, ar neatidaryti šiame mieste ir sekmadieninės mokyklos. Mūsų kolegas iš Baltarusijos mes informavome, kad 2008 metais mokinio krepšelis visose Lietuvos mokyklose bus padidintas dešimčia procentų".

Apsilankiusi P. Skorinos mokykloje, baltarusių delegacija buvo tos nuomonės, kad mokyklos pastatą būtina renovuoti.

„Šį pageidavimą mes įrašėme į protokolą. Po to, kai mokyklos administracija atitinkamą pasiūlymą pateiks Vilniaus savivaldybei ir ministerijai, mokykla bus įrašyta į eilę investicinei programai gauti, - sakė A. Plikšnys. - Mokyklos bibliotekos patalpos taip pat reikalingos remonto. Manau, mes turėsime galimybę įtraukti mokyklą į Europos fondo programą, pagal kurią numatoma modernizuoti 240 Lietuvos bibliotekų". ■

Išeiviai iš Moldovos ir Rumunijos gimtosios kalbos mokosi dainuodami

Lučija BARTKIENĖ

Per muziką – pažintis su kalba

Baigiantis 2007 metams Rygoje įvyko Latvijos moldavų – rumunų bendrijos „Doina" parengtos ir išleistos knygos „Rumunų kalbos muzikinė abėcėlė visiems. Dainos ir mįslės" sutiktuvės.

Knygą sudaro šešiolika skyrių. Joje yra kalėdinių ir velykinių dainų, įvairių žaidimų ir mįslių. Kiekvienai raidei yra sukurtas eilėraštis ir jį galima padainuoti. Dvidešimt septynis eilėraščius į latvių kalbą išvertė žymus latvių poetas Leons Briedis. Taigi galima dainuoti dviem kalbomis – rumunų ir latvių.

Pasak knygos eilėraščių ir muzikos autoriaus Nicolae Gribinčea, tai unikali knyga. Ji – savotiška muzikinė abėcėlė, kurios pagalba mokoma kalbos. Tai pirmasis tokio pobūdžio leidinys Baltijos šalyse. N. Gribinčea sakė, kad knygos idėja gimė prieš pen-

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija" pirmininkė Lučija Bartkienė (trečia iš kairės) su Latvijos rumunų – moldavų bendrijos „Doina" nariais.

kiolika metų, kai jis kūrė eilėraščius savo dukroms Ilinkai ir Padalinai.

Ir vaikams, ir suaugusiems

Knyga išleista 500 egzempliorių tiražu ir skirta vaikams, jaunoms šeimoms ir tiems, kurie nori pramokti rumunų kalbos. Ji taip pat tiktų darželių ir pradinių klasių pedagogams.

Knyga taip pat reikalinga tiems, kurie nori susipažinti su rumunų folkloro subtilybėmis. Eilėraščių melodijoje ir kalboje atsispindi Besarabijos dialektas. Taigi dabar visi norintys gali susipažinti su šiuo dialektu.

Muzikinė abėcėlė bus naudinga ir tiems, kurie seniai paliko mokyklos suolą. Dauguma išeivių iš Moldovos, gyvenančių Lietuvoje ir Latvijoje, mokėsi bendrojo lavinimo mokyklose, kai buvo vartojama kirilica. 1989 metų rugpjūčio 31 d. Moldovos Respublikoje buvo priimtas įstatymas dėl rumunų kalbos oficialaus pripažinimo ir grįžimo prie lotynų abėcėlės. Taigi ši knyga naudinga ir jiems, kad lengviau įsisavintų rumunų kalbą ir lotynišką abėcėlę.

Idėją padiktavo gyvenimas

Latvijos moldavų – rumunų bendrijos pirmininkė Raisa Gerasimovič – Durajčic pasakoja, kad idėja išleisti tokią knygą gimė 2005 metais. Po gimtosios kalbos kursų tapo aišku, jog būtų efektyviau kalbos mokytis iš knygos – abėcėlės.

Šį projektą palaikė Moldovos muzikų sąjunga ir per pusantrų metų knyga buvo išleista.

Dalį pinigų bendrija gavo iš Latvijos tautinių mažumų departamento, atskirų rėmėjų. Knygos leidimą parėmė Latvijos integracijos ministras Oskars Kastels, etnomuzikologas Andrej Tamazlikaru.

Trečdalį sumos, reikalingos knygai išlesti, bendrija skyrė iš savo sukauptų lėšų.

Sveikino operos primadona Marija Biešu

Į knygos sutiktuves Rygoje atvyko kitų Latvijos bendruomenių atstovai, Moldovos ir Rumunijos ambasadų Latvijoje pareigūnai, svečiai iš Lietuvos.

Šia proga Latvijos muzikos akademijos kamerinis choras, diriguojamas Eduardo Gravičio, atliko Muzičesku dainą rumunų kalba.

Knygos autorius N. Gribinčea kartu su ansamblio„Talankuca“ muzikantais padainavo keletą dainų iš šio leidinio.

Renginio dalyviams buvo perduotas Tautinių bendrjų namų direktorės Alvidos Gedaminskienės sveikinimas.

Leidinyje išspausdintame Moldovos liaudies artistės, Moldovos muzikų sąjungos pirmininkės akademikės, legendinės operos primadonos Marijos Biešu sveikinime sakoma, jog ši knyga – tai dovana rumunams ir latviams, o jos paskirtis – auklėti rumunų kilmės vaikus, kurie gimsta Latvijoje, kad jie išaugtų tikrais žmonėmis ir taptų mūsų planetos piliečiais.

Bendruomenės leidžia knygas

Latvijos tautinių mažumų departamento direktorė Irina Vinnik sakė, kad ji didžiuojasi bendrijos „Doina“ sugebėjimais išleisti šią knygą.

„Tai buvo labai rimtas projektas, reikalaujantis didelio finansavimo, vadybinių gebėjimų“, - teigė valdininkė. – Latvijos visuomeninių

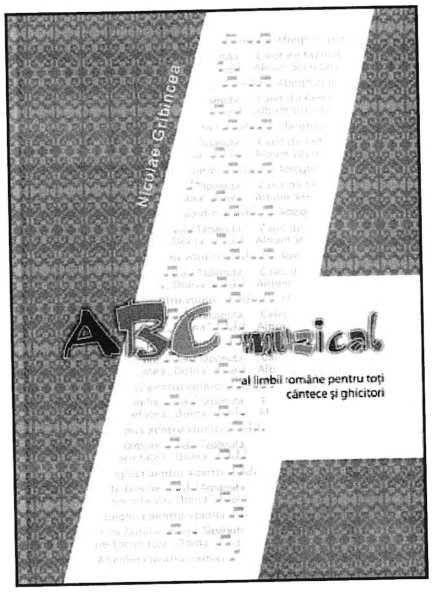

organizacijų lygis išaugo, kad jos gali imtis tokių projektų“.

Panašias knygas yra išleidusios Latvijos baltarusių, rusų, ukrainiečių bendrijos. Latvijos romų bendrija taip pat ruošia panašų projektą.

Dviejų šalių bendrijos palaiko ryšius

Latvijos moldavų – rumunų bendrija „Doina“ buvo įkurta 2004 metais. Ji jungia apie 200 aktyvių narių iš 2300 moldavų, gyvenančių Latvijoje.

Nuo pat įsikūrimo dienos „Doina“ palaiko ryšius su Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“. Prieš porą metų abiejų bendrijų atstovai kartu šventė pavasario šventę „Marcišor“ Tautinių bendrijų namuose Vilniuje. O tų pačių metų birželį „Dačijos“ nariai lankėsi Rygoje, vasaros šventėje „Jarba verde“.

„Muzikinės abėcėlės“ sutiktuvėse dalyvavo du „Dačijos“ atstovai. Dovanų jie parsivežė septynis knygos egzempliorius, kurie bus naudojami sekmadieninėje mokykloje ir švenčiant tradicines moldavų ir rumunų šventes. ■

Nuo pat įsikūrimo dienos „Doina“ palaiko ryšius su Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“. Prieš porą metų abiejų bendrijų atstovai kartu šventė pavasario šventę „Marcišor“ Tautinių bendrijų namuose Vilniuje.

Laikas ir kasdieniniai rūpesčiai mus nuolat veja pirmyn. Iš atminties vis labiau blėsta atsisveikinimo su 2007-aisiais akimirkos. Tačiau į juos dar nekartą sugrįšime, prisimindami ir vertindami pasiekimus ir nesėkmes, laimėjimus ir trūkumus viešajame gyvenime. Kokie praėję metai buvo rusų kultūrai Lietuvoje? Kokius ryškesnius jos įvykius, faktus ir tendencijas, rusų ir lietuvių kultūrų sąsajas būtų galima pažymėti?

Natalija ZVERKO

Rusų kultūra Lietuvoje: kokie buvo 2007-ieji?

Įvykiai ir faktai

Svarbus įvykis tai, kad Tarptautinės puškinistų draugijos (Niujorkas) sprendimu nominacijos „Užsienio rusų poetas 2007" laureatu tapo poetas iš Vilniaus, Rusijos Federacijos nusipelnęs meno veikėjas Jurijus Kobrinas. Pernai Vilniuje buvo prisiminta rusų poetė Marina Cvetajeva, kurią aukštai vertino Nobelio premijos laureatai Borisas Pasternakas ir Josifas Brodskis. Vilniaus mokytojų namuose buvo surengtas vakaras, kurio metu pristatytas eilėraščių rinkinys „Vainikas Sergijui Jeseninui". Jame pateikta 20 autorių, kurie savo eiles paskyrė rusų poetui, kūryba.

Rusų meno galerijoje galima įsigyti įvairių meno kūrinių

Rusų ir lietuvių teatrų pasauliai tapo artimesni vienas kitam – Mažojo teatro meno vadovas Rimas Tuminas vasaros pabaigoje pradėjo vadovauti Maskvos Vachtangovo teatrui. Tai įvyko mirus Michailui Uljanovui, kuris 20 metų vadovavo teatrui.

Neatitaisomas praradimas buvo įžymiausio violančelisto, Vilniaus miesto garbės piliečio Mstislavo Rostropovičiaus mirtis. Jo fondas toliau remia jaunus muzikantus Lietuvoje.

Susumuojant Rusų kalbos metų rezultatus, buvo pagerbti geriausi vertėjai iš lietuvių kalbos į rusų kalbą, tarp jų ir vertimo meistras Georgijus Jefremovas. „Mane liūdina tai, kad visaverčiam kultūriniam gyvenimui trūksta kokybiškos rusiškos spaudos, o dienraštis rusų kalba iš viso tik vienas. Kartu aš norėčiau, kad rusiškas laikraštis palaikytų aukštą skaitytojo kultūros lygį. Be to, rusiškai spaudai Lietuvoje trūksta geros rusų kalbos. Tuose laikraščiuose, kurių nedaug išeina, dažnai aptinki netikslumų ir akivaizdžių liapsusų," – mano Georgijus Jefremovas, 1988 – 1990 metais dirbęs pirmuose laisvuose laikraščiuose buvusioje Sovietų Sąjungoje „Vozroždenije" („Atgimimas") ir „Soglasije".

Pernai Sankt-Peterburgas tradiciškai labai domėjosi Lietuvos kultūra. Vykdant projektą „Baltijiskij dom", triumfavo Eimuntas Nekrošius. Miesto galerijose nuolat rengiamos lietuvių fotografų parodos, o gruodžio pabaigoje išėjo Sankt- Peterburgo lietuvių diasporos laikraštis lietuvių kalba.

Tatjana Rinkevičienė: dramos teatras stiprėja

Rusų dramos teatro meno vadovės Tatjanos Rinkevičienės nuomone, 2007 metais buvo gausu kultūros įvykių, ypač – teatro gyvenime.

„Iš šalies teatrų gyvenimo įvykių norėčiau pažymėti V.-A. Mocarto „Užburtosios fleitos" premjerą ir

pagirti simfoninį orkestrą, užsimojusį operos žanrui, nors neturime visavertės scenos, kulisų, orkestro duobės. Spektaklio statytojai padarė viską, kad spektaklis išeitų ryškus, spalvingas, originalus. O juk šis spektaklis statomas garsiose pasaulio scenose. Jam statyti reikia drąsos, kuri asmeniškai man svarbiau už kostiumų, dekoracijų kokybę", - sakė T. Rinkevičienė.

Kalbėdama apie labiau svarbius praėjusių metų įvykius Rusų dramos teatre, T. Rinkevičienė pažymėjo, kad pernai teatras pastatė dvi premjeras – N. Gogolio komediją „Lošėjai", kuri, beje, bus vežama į Sankt-Peterburgo festivalį „Baltijiskij dom", E. Šmito psichologinę dramą „Dviejų pasaulių viešbutis".

„Dviejų pasaulių viešbutis", sprendžiant pagal publikos antplūdį, yra labai populiarus. Mus džiugina, kad psichologinės dramos žanras ne svetimas kaip lietuvių taip ir rusų žiūrovui. Žiūrovas nori galvoti, klausyti, įsivaizduoti, pergyventi. Mūsų pasaulyje, kuriame viešpatauja tuštuma, žmonės vis dėlto siekia šviesos," – teigė T. Rinkevičienė. – Mane džiugina, kad pernai ypač išaugo susidomėjimas teatru, mūsų salės perpildytos".

Tai puiki tendencija. Rusų dramos teatras, be kita ko, tapo neatskiriama Lietuvos teatrinio gyvenimo dalimi.

„Dramos žanras – sudėtingas, jį sunku pamėgti, - sako T. Rinkevičienė. – Pavyzdžiui, Estijoje dramos teatro salės nepilnos, ten Rusų teatre pastebimai mažėja žiūrovų, nors anksčiau buvo atvirkščiai. Man atrodo, kad padidėjęs žiūrovų susidomėjimas rodo, kad mes einame teisingu keliu. Teigiama man atrodo ir tai, kad jeigu anksčiau mūsų žiūrovai buvo rusai, tai dabar ir lietuviška publika aktyviai lanko mūsų spektaklius".

Liudmila Bučneva: rusų kultūra apibūdinama ne pagal kraujo analizę

Vilniaus rusų galerijos direktorės Liudmilos Bučnevos nuomone, jai metų įvykis tradiciškai yra koncertai, kuriuos rengia Borisas Smirnovas ir kurie pasižymi aukštu atlikimo lygiu.

„Dailės pasaulyje svarbus man įvykis buvo Teatro, muzikos ir kino muziejuje surengta paroda Rusijos dienos proga, paroda, kuri vadinosi „Teatro, muzikos, kino pasaulis Lietuvos dailininkų kūryboje", - sakė L. Bučneva. – Parodoje buvo eksponuoti ir jau mirusio dailininko bei puikaus scenografo, vilniečių mylimo Michailo Percovo, kauniečio Vladimiro Kasatkino darbai. Buvo išstatyti eskizai Jurijaus Grigorovičiaus kinofilmams, Jurijaus Tarasovo paveikslas „Koncertas", Tatjanos Tarasovos muzikantų portretai, vienas kurių buvo pavadintas „Artistė". Šioje parodoje buvo pateikta labai įdomi Lietuvos dailininkų darbų, kuriuos ne visada išvysi, paletė. Neretai tenka išgirsti, kad Lietuvoje rusų dailininkų nėra, o nežiūrint to jie labai įdomiai dirba".

L. Bučnevos nuomone, susidomėjimas rusų daile auga, bet dėl to reikia daug dirbti, vykdyti įvairias akcijas, spausdinti straipsnius žiniasklaidoje.

„Manau, kad rusų kultūra apibūdinama ne pagal kraujo analizę, rusų kultūrą kūrė ir pačių įvairiausių tautų atstovai – tai ir Isaakas Levitanas, ir Markas Antokolskis, beje, kilę iš Lietuvos, o taip pat Markas Šagalas ir Michailas Vrubelis. Sąrašą galima tęsti, - teigė L. Bučneva. – Čia svarbiau paties autoriaus savijauta, kad jam rusų kultūros erdvėje būtų jauku, kad jam būtų artima plastinė rusų mokyklos kalba. Galerijoje mes stengiamės parodyti įvairius vieno ar kito meninio uždavinio sprendimo būdus. Su malonumu eksponuojame taip pat ir lietuvių autorių darbus ir labai juos branginame. Neskirstome autorių pagal etninį požymį. Kasmet lietuvių autorių mūsų galerijoje vis daugiau". ■

Finansuojami tautinių mažumų organizacijų kultūros projektai

Be Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės finansuojamų tautinių mažumų organizacijų projektų, pastariesiems finansinę paramą skiria ir kitos valstybinės institucijos.

Sausio 22 d. Kultūros ministras Jonas Jučas įsakymu patvirtino nevyriausybinių organizacijų kultūros projektų finansavimą iš dalies valstybės lėšomis. Tarp 129 įvairių susivienijimų, kurie gavo tokią paramą, yra vienuolika tautinių mažumų kolektyvų.

Įvairiems kultūros projektams finansuoti parama paskirta Vilniaus apskrities vaikų ir jaunimo ansambliui „Truskavečka" (1500 litų), Lietuvos graikų bendruomenei „Pontos" (3000), Žydų kultūros ir informacijos centrui (4000), Lietuvos rusų susirinkimui (2000), Kauno rusų kultūros centrui „Mokslas – šviesa" (3000), Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centrui (3000), Slavų tradicinės muzikos mokyklai (3000), viešajai įstaigai „Razdolje" (3000), Lietuvos rusų visuomeninių organizacijų koordinacinei tarybai (3000), Vilniaus lenkų teatro studijai (3000), Šilutės rusų kultūros centrui (3000).

Tautinių mažumų organizacijų kultūros projektams finansuoti Kultūros ministerija iš viso skyrė 31 tūkstantį 500 litų iš bendros šiems tikslams 438 tūkstančių litų sumos. ■

Kaune atskleidžiamos įvairių tautų amatų paslaptys

Inga ZINKEVIČIŪTĖ
Kauno įvairių tautų kultūrų centro projektų vadovė

Kauno įvairių tautų kultūrų centras pradėjo praktinių seminarų ciklą, kurio metu kauniečims pristatomi tradiciniai įvairių tautų amatai: rusų liaudies tapybos technikos, totorių siuvinėjimo subtilybės, armėnų kalinėjimo menas ir pan. Savaitgaliais vykstančių užsiėmimų metu lankytojai trumpai supažindinami su pasirinkto amato istorija ir praktiškai mokomi atlikimo technikos bei kitų gamybos ir kūrybos paslapčių. Kiekvienas seminaro dalyvis turi unikalią galimybę ne tik stebėti kūrybos procesą, bet ir dalyvauti jame asmeniškai, formuoti pirminius amatininko įgūdžius bei kaupti neįkainuojamos vertės žinias.

Skatiname domėtis kitų tautų tradicijomis

Džiaugiamės galėdami kauniečiams pasiūlyti naują ir įdomų laisvalaikio praleidimo būdą – praktinius amatų užsiėmimus savaitgaliais su įvairių tautybių menininkais, tautodailininkais, savo tautos tradicijas puoselėjančiais meistrais. Visi seminarų vedėjai gyvena ir kuria Lietuvoje, tačiau įprastai daugelis jų savo žiniomis ir kūrybiniais atradimais dalijasi tik su savo bendruomenės nariais. Projekto metu su kitų tautų tradicinę kultūrą reprezentuojančiais menininkais ir jų puoselėjamais amatais gali susipažinti visi norintys.

Liaudies amatai priklauso tautos šaknims ir išsiskiria tam tikrai kultūrai būdingu atlikimu, naudojamomis medžiagomis, spalvine gama ir kt. Jie, taip pat kaip ir tradiciniai verslai, darbo priemonės, architektūra ir tautinis kostiumas, glaudžiai susiję su tautos charakteriu ir šimtmečiais besivystančiomis tradicijomis. Todėl rengdami seminarus pirmiausia siekiame ne tik plačiau supažindinti visuomenę su kitų tautų tradicijomis, bet ir paskatinti žmones toliau domėtis jų kultūriniu paveldu, suvokti unikalią, šimtmečiais kauptą patirtį ir skirtingų kultūrų vertę.

Seminarų metu visuomenę planuojame supažindinti su kuo įvairesniais tradicinias amatais – auksine rusų chochloma, palecho lako miniatiūromis, totorių siuviniais – seminarų ciklas dar tik įsibėgėja, todėl jei tęsiate savo protėvių tradicijas ir galite savo amato pamokyti kitus, laukiame jūsų Kauno įvairių tautų kultūrų centre!

Auksinė chochloma

Visagino vaikų kūrybos namų tapybos studijos vadovės Tatjanos Salmijarovos rengtas chochloma tapybos seminaras sulaukė didžiulio kauniečių susidomėjimo.

Turbūt ne vienas turime namuose slaviškais raštais išmargintą šaukštą, raudonai auksinės spalvos skrynelę ar lauktuvių iš Rusijos parvežtą matrioška, tačiau tik retas pagalvojame, jog tai gali būti tradicine rusų tapybos technika chochloma puošti darbai.

Chochloma – tai XVII a. Rusijoje atsiradusi tapybos ant medžio dirbinių technika, tradiciškai naudojama įvairiems buities rakandams puošti. Šio meno ištakos veda atgal į gamtos pasaulį; tai - gėlių, uogų, paukščių, žuvų gamtinių formų stilizavimas pagal susiklosčiusias meninės kūrybos tradicijas. Tapybai būdingi ir grafiniai ornamentai su aiškiomis linijinėmis detalių konstrukcijomis bei brūkšniais. Chochloma puošti dirbiniai traukia akį originaliais raštais, ryškiomis spalvomis ir lakuotu paviršiumi. Naudodami šią techniką seminaro dalyviai kūrė mažas spalvingas puošmenas savo namams.

Pasakiškas palecho lako pasaulis

Tikru atradimu mums tapo Palecho amatininkų gildijos tradicijas Klaipėdoje tęsiančios Larisos Mikulinos dirbiniai. Dekoratyviniai pano, ikonos, lėkštės, dėžutės, sagės užburia pasakišku savo grožiu ir harmonija.

Palecho lako miniatiūrų gamyba – populiarus ir visame pasaulyje pripažintas rusų tautos amatas, pavadintas kaimo, kuriame atsirado, vardu. Palechas Rusijos Ivanovo srityje nuo seno garsėjo kaip ikonų meistrų centras. Tačiau po 1917 m. revoliucijos įvestų draudimų ikonų dailininkams teko ieškotis naujų būdų savo kūrybai išreikšti. Palecho žmonės sukūrė naują miniatiūrų stilių, išsiskiriantį ypatingu meninio atlikimo subtilumu. Naujai gimęs amatas paveldėjo daug ikonų piešimo tradicijų – vaizdo sudėtingumą, linijų plastiškumą, išraiškingas architektūros formas, peizažą, ornamentus, temperos dažus, aukso naudojimą.

Palecho meistrų pamėgtos temos: rusų folkloro motyvai, istorijos siužetai, pasakos ir pasakėčios, kovų scenos, kaimiečių darbo vaizdai ir pan. Dailės kompozicijas menininkai puikiai derina su miniatiūrinių dėžučių, lėkščių, pudrinių ir kitų buityje naudojamų daiktų formomis.

Tatarstano siuvinių egzotika

Pažintį su totorių liaudies menu geriausia būtų pradėti nuo Liusios

Gaidukevičienės ir jos įkurto totorių muziejaus Subartonių kaime (Varėnos rajonas) lankymo. Moteris ne tik turi sukaupusi gausią totorių liaudies taikomojo meno kolekciją, bet ir pati intensyviai domisi totorių liaudyje naudotais audinių puošybos ir ornamentų siuvinėjimo technikos būdais.

Siuvinėti Tatarstane mokėjo visos - jaunos ir senos, įvairių socialinių sluoksnių moterys. Ilgais žiemos vakarais spalvingais ornamentais jos puošdavo rankšluosčius, lovatieses, užuolaidas, staltieses, pagalvėles, suknias, galvos apdangalus (tiubeteikas, kalfakus, erpekus). Šiems gaminiams buvo naudojami naminiai arba iš Indijos, Irano, arba Turkijos atvežti audiniai - šilkas, aksomas, velvetas, parča. Dominavo žydra, kreminė, violetinė, smaragdinė, mėlyna, kartais juoda audinių spalva. Labai populiari buvo ornamentuotos avalynės (ičigų, kurpaičių) gamyba.

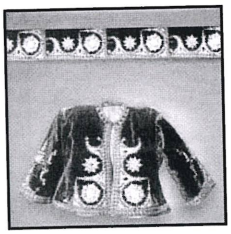

Tiek odą, tiek audinius moterys siuvinėjo aukso ir sidabro metalizuotais, suktais šilko siūlais, auksinių siūlų virvutėmis. Ryškų dekoratyvinį efektą siuviniams suteikdavo biserio karoliukai, dirbtiniai perlai, įvairūs žėrintys žvyneliai. ■

Klaipėdoje nuo 2003 metų veikia Slavų kultūros muziejus, įsikūręs miesto A. Rubliovo pagrindinėje mokykloje. Apie jį užsimenama Kijevo diasporų studijų instituto leidinyje „Užsienio ukrainiečiai" šalia informacijos apie panašius muziejus kitose pasaulio šalyse – Didžiojoje Britanijoje, JAV, Kanadoje, Belgijoje.

Galina SOLOVJOVA

Ukrainietiški motyvai Klaipėdos muziejuje

Geografijos mokytoja įkūrė muziejų

Šio unikalaus muziejaus įkūrėja ir vadovė mokytoja Lidija Anochina. Iš pradžių muziejus glaudėsi Kuršių mokykloje, kurioje Lidija mokė vaikus geografijos. Ją uždarius muziejų mielai priėmė A. Rubliovo mokykla.

Lidija gali valandų valandas su įkvėpimu pasakoti apie kiekvieną eksponatą, o jų muziejuje – apie 370 pavadinimų. Vien senovinių rankšluosčių, gražiai rankomis išsiuvinėtų ukrainietiškais ornamentais, yra 24 rūšių. Kai kuriems jų, perduodamiems iš kartos į kartą, 150-200 metų.

Labai turtinga ir spalvinga, šviečianti visomis ryškių Ukrainos pievų vaivorykštės spalvomis nacionalinių drabužių – XIX amžiaus moteriškų ir vyriškų kostiumų, prijuosčių, namuose austų sijonų, staltiesių, servetėlių ekspozicija. Ant sienos – Olgos Švabiuk išsiuvinėtas kilimėlis ukrainiečių liaudies dainos „Ėjo Halė vandens" motyvais. Muziejuje yra ypatingu būdu išsiuvinėtas rankšluostis iš Priekarpa-

Muziejaus vadovė Lidija Anochina ir Ukrainos ambasadorius Lietuvoje Borisas Klimčiukas

tės – jame pavaizduotas 1936 metų Ukrainos herbas, o taip pat labai retu būdu išsiuvinėtas žinomo Ukrainoje siuvinėtojo iš Volynės krašto Miroslavo Timocuko rankšluostis.

Atsiliepimų knygoje yra svečių iš Latvijos, Baltarusijos, Slovakijos, Vokietijos, Lenkijos įrašų. Muziejuje pabuvojo ir Ukrainos ambasados Lietuvoje darbuotojai su dovanomis.

Muziejus tapo ir kultūros centru, kuriame vyksta įvairūs renginiai: susitikimai, koncertai. Dainuoja ukrainiečių choro vadovė Irena Petrulionienė

Muziejuje lankytojai gali susipažinti su Ukrainos istorija, jos nacionaliniais didvyriais, ukrainiečių tradicijomis, jų buitimi, namų apyvokos daiktais, įvairiais rakandais. Yra ir slaviškos pirkios su krosnimi kampelis, „valstiečio kampelis" su tvora. Audimo staklės, varpstė, senovinė skrynia ant ratukų, XIX amžiaus šiaudinė piltuvė, trintuvė kanapėms kulti, linksmais piešiniais papuošti moliniai indai, skirti pristatyti pietus dirbantiems laukuose valstiečiams – viena puodynė sriubai, kita – košei. Apie kiekvieną eksponatą Lidija gali papasakoti savo istoriją, kiekvieną apibūdinti poezijos posmais.

Muziejus garsina Klaipėdą ir Lietuvą

Nuo 2005 m. L. Anochina priėmė daugiau kaip 160 Klaipėdos miesto ir apskrities mokyklų moksleivių, tautinių bendrijų atstovų, svečių iš Lietuvos ir kitų šalių ekskursijų.

Muziejų puošia didelis pano „Kazokų šlovė". Čia yra knygų apie Ukrainos kultūros istoriją ukrainiečių kalba, yra kampelis, kuriame atspindimas lietuvių ir ukrainiečių kultūrų ryšys.

L. Anochina palaiko tamprius ryšius su gimtąja Ukraina, Lucko miesto – pasaulio folkloro sostinės kraštotyros muziejumi. Ukrainos laikraščiuose „VIČE" ir „Slava praci" buvo išspausdinti straipsniai apie šį muziejų Lietuvoje. Muziejaus ekspozicija nuolat papildoma eksponatais iš Rusijos ir Baltarusijos.

„Įkurti muziejų aš svajojau nuo pirmųjų metų, kai baigusi institutą atsidūriau už tėvynės ribų. Aš pati kilusi iš Vakarų Ukrainos. Mūsų šeimoje buvo gerbiamos nacionalinės tradicijos. Aš mokiausi Lvovo universitete. Į Lietuvą atvykau 1970 metais. Pirmuosius eksponatus muziejui aš įsigijau 1975 metais", - pasakoja Lidija.

Eksponatų ieškota turguose ir kaimuose

L. Anochina mielai dalinasi prisiminimais, kaip buvo kuriamas muziejus. Kaip buvo įsigyjami eksponatai ir tolimą kelią gabenami iš Ukrainos į Klaipėdą, kaip teko senovinių daiktų ieškoti turguose ir antikvarinėse parduotuvėse, kreiptis į privačius asmenis, į valstiečius kaimuose. Visur ukrainiečiai supratingai ir nuoširdžiai aukodavo daiktų, kostiumų, jiems brangių relikvijų, kai sužinodavo, kad jie reikalingi muziejui Lietuvoje.

„Pragyventi Klaipėdoje metai nenutolino tėvynės, - sako Lidija. - Vieną kartą aš susimąsčiau, kodėl ukrainiečių ornamentuose dažnai vaizduojami paukščiai. Atsakymą radau dailėtyrininko Vladimiro Viničiuko knygoje „Volynės siuvinių ir audinių ornamentų tyrinėjimai". Ukrainiečių folklore paukščiai įkūnydavo mirusiųjų sielas, o žaliuojančios pievos, medžių lapija reiškia himną amžino gyvenimo triumfui. Tikėjimas sielos amžinybe, neišsenkantis žmonių poreikis grožiui – visa tai neišnyks per amžius. Bėgant metams, vis dažniau apie tai pagalvoji, prisimeni gimtąją žemę. Įkurti tokį muziejų, supažindinti žmones, jaunimą su Ukraina man prisakė velionis tėvas Antonas Zarembiukas".

Ukrainiečių folklore paukščiai įkūnydavo mirusiųjų sielas, o žaliuojančios pievos, medžių lapija reiškia himną amžino gyvenimo triumfui. Tikėjimas sielos amžinybe, neišsenkantis žmonių poreikis grožiui – visa tai neišnyks per amžius.

Muziejuje saugomas jo tapytas darbas – gimtųjų Ukrainos vietų peizažas. ■

Linija, sukurianti ištisus pasaulius

Ieva ŠADZEVIČIENĖ
Tolerancijos centro vadovė

Nuo sausio 9 d. iki kovo 1 d. Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre veikė dailininkės Adasos Skliutauskaitės kūrinių paroda „Piešiniai. Trys ciklai".

Šios ekspozicijos kūriniai – tai trijų skirtingų dailininkės meninių ieškojimų ciklai. Vėlyviausi darbai, sukurti 2007-aisiais, apima du ciklus: vasarišką, prisodrintą rausvos spalvos ir neapibrėžiamos laukimo nostalgijos bei švelnios žalumos, pražydusios gėlėmis, ir kitą, taip pat „gimusį" 2007-aisiais. Tai 18 iliustracijų G. Kanovičiaus knygai „Žvakės vėjyje" (išleistai rusų kalba 2007 m. Maskvoje). Trečiasis beveik abstrakčių darbų ciklas, sukurtas mišria tušo, akrilo ir pastelės technika, jungia septynis 2004 m. darbus.

Rausvojo ciklo darbai kupini poetiško A. Skliutauskaitės sielos polėkio. Trapia nostalgija nepaprastai greitai praeinančiomis vasaros akimirkomis pripildytos kompozicijos („Tik atsigręžk, daugiau nieko", 2007, „Regis, visai čia pat, o iš tikrųjų – toli... I, II", 2007), dėl abstrakčių dėmių, laisvos jausmingos linijos, spalvų žaisme susimaterializuojančių gyvūnų figūrų paukščių apybraižose sutelpa visa dailininkės išjausta vasara. Trapių linijų, storesnių nubėgimų, rausvų spalvinių akcentų piešiniuose iš nematerialios erdvės išnyra žmonių figūros. Vienur jos pasirenkamos tik kaip sudedamasis paveikslo elementas („Visiems po taurę!" 2007), kitur tampa pagrindiniu kompozicijos elementu ir „įsivelia" į dramatišką, emocinę situaciją („–Pasakyk, kad mes dar susitiksim! – Negaliu."2007).

Iliustracijoms G. Kanovičiaus knygai „Žvakės vėjyje" (2007) A. Skliutauskaitė renkasi paprastą linijos, kontūro kalbą. Vaizdai glaudžiai susiję su knygos siužetu – Lietuvos žydų likimo prieš ir po Antrojo pasaulinio karo istorija, pasakojama našlaičio Danieliaus akimis.

Iliustracijos G. Kanovičiaus knygai „Žvakės vėjyje"

Tušu išvedžiotos figūros perteikia žydų gyvenimo situacijas: kasamas kapas, grojama smuikeliu, lipdomas sniego senis. Išlieka tik nuolatinis trapiais brūkštelėjimais išvedžiotas akcentas – personažų švarkus ir paltus „deginanti" Dovydo žvaigždė.

Trečiajame – 2004-ųjų darbų cikle – dominuoja abstrakčios kompozicijos. Taip bent atrodo iš tolo stebint šiuos kūrinius. Tačiau priėjus arčiau prieš akis staiga išnyra visas čia slypintis pasaulis, atkartojamas trapiomis, lengvomis linijomis ir tomis pačiomis (iš toliau atrodžiusiomis vien abstrakčiomis) spalvinėmis ir toninėmis dėmėmis.

„Namų dvasioje" (2004) pirmiausia bandome įžiūrėti raudonose ar tamsiai rudose dėmėse besislepiantį kauką ar aitvarą, bet jis su nykštuko kepurėle staiga pasirodo visai kitame, balsvame, plotelyje. Tačiau „sužaidus šias slėpynes" žvilgsnis nukrypsta žemyn, ir po visu „namu" išsitiesia tingiai murkiantis ir labai linksmai nusiteikęs katinas – tikroji namų dvasia.

Tolerancijos centre eksponuotoje A. Skliutauskaitės parodoje „Piešiniai. Trys ciklai" atsiskleidžia įvairus dailininkės meninės veiklos laukas. Tačiau visus darbus: ir iliustracijas G. Kanovičiaus knygai „Žvakės vėjyje", ir rausvąjį, svajingąjį – 2007-ųjų ciklą, ir abstrakčiuosius 2004-ųjų kūrinius vienija ta pati, išieškota, jausminga, plonytė kaip tuoj tuoj nutrūksiantis siūlas, ar, atvirkščiai, šilta ir stora švelni linija. Linija, tiesiog sukurianti ištisus pasaulius.

A. Skliutauskaitė – žinoma Lietuvos dailininkė, 1955 metais baigusi grafikos studijas Lietuvos valstybiniame dailės institute (dabar – Vilniaus dailės akademija), jau daugelį metų aktyviai rengia parodas ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Jos darbai buvo eksponuojami Vokietijoje, Lenkijoje, Šveicarijoje, Švedijoje ir kitur. Dailininkės paveikslų yra įsigijęs Lietuvos dailės muziejus, Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus, Puškino muziejus ir Tretjakovo galerija Maskvoje, o taip pat privatūs kolekcininkai.

Bendradarbiaus muziejai

Sausio 18 d. Vilniuje buvo pasirašyta Bendradarbiavimo sutartis tarp Vilniaus literatūrinio Aleksandro Puškino ir Baltarusijos valstybinio literatūrinio Jankos Kupalos muziejų.

„Ši Sutartis suteikia mums galimybę naudotis Baltarusijos muziejaus fondais, o baltarusiams – mūsų muziejaus fondais, - teigė Vilniaus A. Puškino literatūrinio muziejaus direktorė Tatjana Michniova. – Sutartyje numatyta keistis ekskursijomis, parodomis, ekspozicijomis, naudotis muziejų medžiaga, švietimo programomis. Mūsų muziejuje saugomi eksponatai, liudijantys apie baltarusių poeto gyvenimą Lietuvoje. Turime žurnalų „Naša niva“ ir „Naša dolia“, leistų Vilniuje baltarusių kalba, komplektus, to laiko knygų, fotografijų. Mes saugome ir dalį buvusio Jakubo Kolaso muziejaus, kuris veikė Pavilnyje iki 1960 metų, ekspozicijos. Tiesa, 2003 metais apie 400 eksponatų, susijusių su J. Kupalos gyvenimo Vilniaus periodu, muziejaus direkcija perdavė Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimui“.

Apie Sutarties svarbą siekiant išsaugoti baltarusių kultūrinį paveldą Lietuvoje dokumento pasirašymo ceremonijos metu kalbėjo Lietuvos baltarusių bendruomenės atstovai. Vilniaus pedagoginio universiteto Slavistikos fakulteto Baltarusių filologijos ir tarpkultūrinės komunikacijos katedros vedėja dr. Lilija Plygavka pažymėjo, kad didžiulis Vilniaus kultūros klodas, ypač XIX amžiaus pabaigoje ir XX amžiaus pradžioje, yra baltarusių kultūra. Juk tais laikais Vilniuje ne tik buvo leidžiami žurnalai baltarusių kalba, bet ir veikė baltarusių gimnazija.

Įžymus baltarusių poetas Janka Kupala (tikr. Ivanas Lucevičius (1882-1942) 1908-1909 ir 1913-1915 metais gyveno ir dirbo Vilniuje. Čia jis parašė daug garsių kūrinių: eilėraščių rinkinį „Gyvenimo keliu“, dramą „Išdraskytas lizdas“ ir kitus. ■

Jubiliejinė dailininko V. Sokoleckio paroda

Nuo Naujųjų metų iki sausio 24 d. Vilniaus miesto rotušėje veikė Viačeslavo Sokoleckio jubiliejinė retrospektyvinė kūrybos paroda „Gyvenimas paveiksluose“, skirta dailininko 70-mečiui.

V. Sokoleckis gimė Ukrainoje. 1965 m. baigė Lietuvos valstybinį dailės institutą (dabar – Vilniaus dailės akademija). Jo mokytojais buvo A. Gudaitis, A. Savickas, J. Švažas, V. Karatajus, K. Morkūnas.

Nuo studijų baigimo iki šių dienų dailininkas tapo, lieja akvareles, piešia. 1978 m. V. Sokoleckis įstojo į Lietuvos dailininkų sąjungą, yra „Plekšnės“ klubo narys. Dalyvauja bendrose parodose Lietuvoje ir užsienyje, rengia personalines parodas. Ši jubiliejinė paroda yra 26-oji.

V. Sokoleckio darbų yra įsigiję Lietuvos dailės muziejus, Alupos muziejus Kryme, Dailės fondas, Vilniaus universiteto biblioteka, įvairios įstaigos ir privatūs kolekcininkai bei meno mylėtojai Lietuvoje ir užsienyje.

V. Sokoleckio paveiksluose dominuoja gėlės, ryškios spalvos, Vilniaus senamiesčio vaizdai.

Dailininko kūrybos filosofiją bene geriausiai išreiškia jo paties žodžiai: „Man patinka visokie piešiniai: ir didelių meistrų, ir pradedančiųjų. Turbūt dėl to, kad mėgstu piešti pats. Galima samprotauti apie piešinio tobulumą, bet ne tai yra svarbiausia. Juk ne visai aišku kas yra tobulas piešinys. Dabar aš, su visa savo patirtimi, bejėgis sukurti piešinį, kurį nupiešdavau vaikystėje. Piešėjas piešia ne vienas – jo bendraautorius yra laikas, kuris nežinia kaip nukreips piešėjo ranką“. ■

Rusų meno galerijoje – V. Dombrovskio etiudai

Sausio mėnesį Vilniaus rusų meno galerijoje veikė dailininko Valerijaus Dombrovskio etiudų paroda.

Paties dailininko teigimu, tokios parodos dar nėra buvę. Etiudų niekas nėra eksponavęs. Šioje parodoje buvo darbų, kuriems jau 50 metų.

„Etiudus tapau beveik nuo mokyklos suolo. Turiu jų iš viso pasaulio. Anksčiau juos tapydavau po 5 - 6 valandas. Paskui pakakdavo ir pusvalandžio. Pavyzdžiui, kur nors Kanarų salose eini su žvejais vandenyno pakrante ir tapai eidamas“, - dalijasi prisiminimais dailininkas.

Tačiau V. Dombrovskis daugeliui pirmiausia žinomas savo paveikslais, pašvęstais Vilniui.

V. Dombrovskio kūryba žinoma ir mėgiama ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Jo paveikslų yra įsigiję privatūs JAV, Kanados kolekcininkai.

V. Dombrovskis gimė 1935 m. Baltarusijoje, nuo 1945 m. gyvena Vilniuje. Tarnavo kariniame jūrų laivyne, plaukiojo Baltijos ir Šiaurės jūromis, dirbo žvejybos laivuose. 1967 m. V. Dombrovskis baigė Lietuvos valstybinį dailės instituto (dabar – Vilniaus dailės akademija) tapybos skyrių. ■

Ką parodė Klaipėdoje Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Amerikos centro surengta konferencija – seminaras „Tautinė tolerancija: dabartis ir ateities iššūkiai"?

Jonas RUMŠA

Tolerancija turi tapti gyvenimo būdo bruožu

Konferencijoje dalyvavo gausus būrys Klaipėdos miesto, apskrities, Šilutės rajono organizacijų, ugdymo įstaigų, aukštųjų mokyklų darbuotojų, tautinių bendrijų atstovų.

Sveikindama konferencijos dalyvius, Klaipėdos miesto vicemerė Judita Simonavičiūtė pažymėjo, kad laikai keičiasi ir jie diktuoja giliau domėtis ne tik tautiniais, bet ir rasiniais klausimais. „Jų svarstymas yra sveikintinas dalykas," – sakė vicemerė.

Amerikos centro Vilniuje direktoriaus pavaduotoja R. Rathod, beje, lietuviškai teigė, kad šiuolaikiniame daugiakultūriame pasaulyje turime mokytis gyventi kartu.

Rasizmą galima įveikti

Pranešimą apie rasizmo ištakas ir genezę, jo pasireiškimo formas bei kovos su šiuo gėdingu reiškiniu būdus skaitė Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas S. Vidtmann.

Rasizmo, rasinės diskriminacijos istorija siekia devynioliktojo amžiaus vidurį. Laikui bėgant kito jo formos ir pasireiškimo sritys. Religinis rasizmas, biologinis rasizmas, kultūrinis rasizmas – pagrindinės sritys, kuriose veikė rasizmo ideologijos šalininkai. Šiandien mes susiduriame su tokiais reiškiniais kaip išankstinis nusistatymas, ksenofobija, antisemitizmas, islamofobija, romofobija ir kt. Rasistai aktyviai naudojasi šiuolaikinėmis komunikacijos technologijomis. Kaip teigė S. Vidtmann, 2004 m. sausio 1 d. pasaulyje buvo 8667 rasistinės interneto svetainės, o tų pačių metų balandžio 1 d. – jau 10926 arba padidėjo 26 proc. Kiek šiuo metu tokių svetainių – duomenų nėra. Internetinėse svetainėse gausu rasizmo, ksenofobijos, antisemitizmo pavyzdžių.

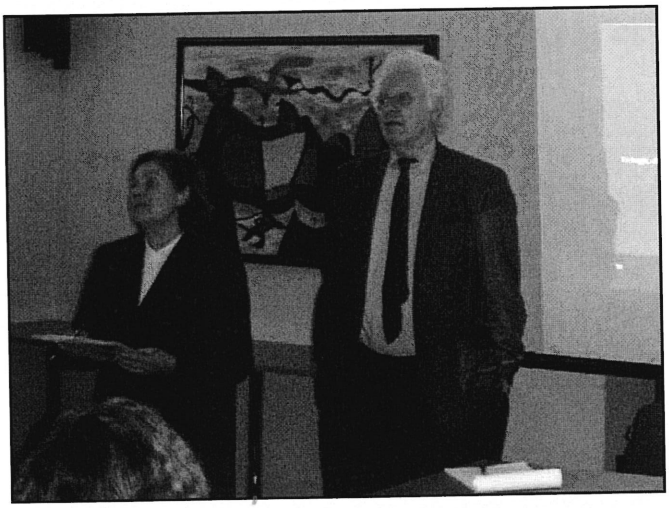

Kalba profesorius iš JAV William L. Taylor

Kaip kovoti su šiais reiškiniais?

„Svarbų vaidmenį čia vaidina institucinė apsauga nuo diskriminacijos. Žmonės nenori taikstytis su diskriminacijos, žeminimo atvejais ir dažniau kreipiasi pagalbos į valstybines institucijas, - sakė S. Vidtmann. – Šiemet Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos gautų skundų dėl tautinės diskriminacijos skaičius yra antroje vietoje palyginus su skundų dėl kitų diskriminacijos rūšių skaičiumi".

Negalima toleruoti rasizmo propagavimą (tokių atvejų yra buvę) žiniasklaidoje. S. Vidtmanno nuomone, tam turi būti efektyviau panaudojami žiniasklaidos savikontrolės instrumentai.

Konferencijoje buvo kalbėta apie dešinįjį ekstremizmą Lietuvoje. Nacionalistiniai ir rasiniai skinheadų arba skinų išpuoliai per kai kurias sporto varžybas susilaukė tarptautinės žiniasklaidos dėmesio.

Rasistinės ir ksenofobinės nuotaikos stiprėja visame pasaulyje. Konferencijos dalyviams buvo parodytas prancūzų autorių 2004 metais sukurtas filmas „Svajonė", beje, pelnęs ne vieną aukštą apdovanojimą. Keturiolikos minučių trukmės juostoje parodyta, kaip rasizmas įtraukia žmogų į vis gilesnį liūną ir paverčia jį kraštutiniu ekstremistu.

Nelygios galimybės darbo rinkoje

Kaip rodo etninio nepakantumo stebėsenos rezultatai, apie kuriuos konferencijoje kalbėjo Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centro vyresnysis mokslo darbuotojas Tadas Leončikas, nedarbo lygis tarp tautinių mažumų asmenų yra didesnis negu tarp lietuvių. Pirmieji, turėdami vienodą išsilavinimą kaip ir lietuviai, dažniau eina žemesnes ir mažiau apmokamas pareigas.

„Didelė problema – romų tautybės asmenų, ypač gyvenančių

Vilniaus Kirtimų tabore, integracija. Beveik pusė (46 proc.) romų – jaunimas iki 20 metų amžiaus, - sakė T. Leončikas. – Tačiau jauni romai silpnai moka valstybinę kalbą. O tai rimta kliūtis visaverčiai integracijai į visuomenę. Be to, reikia daugiau socialinių darbuotojų, dirbančių su romais, negu dirba dabar".

T. Leončiko nuomone, smurtas rasiniu pagrindu tapo ir Lietuvos problema. Rasistinių nusikaltimų ikiteisminių tyrimų skyriaus duomenimis, tokių tyrimų daugėja. Pavyzdžiui, 2004 m. jų buvo 2, 2005m. – 5, 2006 – 17, 2007 m. – 14 (duomenys negalutiniai). Laikas nuo laiko fiksuojami smurto atvejai prieš nebaltųjų rasės atstovus, vandalizmo aktai, tarp jų – antisemitinio pobūdžio išpuoliai, žydų kapinių, Holokausto aukų atminimo vietų išniekinimas ir kt. Pasak T. Leončiko, įstatymai už tokius nusikaltimus numato pakankamai griežtą atsakomybę. Jų užtenka. Be to, numatyta ir administracinė atsakomybė. „Bėda ta, kad mūsų visuomenė vangiai reaguoja į tokius nusikaltimus, - sakė T. Leončikas.

Imigrantai: diskriminuojami ar toleruojami?

Socialinės atskirties problemas tyrinėjančios R. Mikštaitės surinktais duomenimis, Lietuvoje gyvenantys užsieniečiai – tai ekonominiai migrantai, pabėgėliai ir studentai. Dauguma migrantų (85 proc. 2005 metų duomenimis) yra 15 – 59 metų darbingo amžiaus žmonės. Tarp jų vyrai sudaro 56,3 proc. Į Lietuvą ekonominiai migrantai daugiausia atvyksta iš Ukrainos, Baltarusijos ir kitų Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių. Apie 40 proc. jų įsidarbina transporto firmose, 28 proc. – statybos kompanijose, likusi dalis – gamyboje ir paslaugų sektoriuje.

Jeigu ekonominiai migrantai daugiausia vyrai, tai pabėgėlių daugumą sudaro moterys ir vaikai, o tarp jų tautybės atžvilgiu absoliučią daugumą (80 proc.) – čečėnai.

R. Mikštaitės nuomone, Lietuva nėra patraukli šalis ekonominiams migrantams ir pabėgėliams. „Kalbinis, kultūrinis barjeras, priklausomybė nuo darbdavio, stresas, bejėgiškumas yra rimtos kliūtys ekonominiams migrantams ir pabėgėliams pasilikti ilgesniam laikui Lietuvoje, - teigė R. Mikštaitė. – Todėl jie į mūsų šalį žiūri kaip į tarpinę stotelę pakeliui į didesnės gerovės Vakarus".

Dėl to Lietuvai negresia didelis migrantų ir pabėgėlių srautas. Be to, pasaulyje pastaraisiais metais jų mažėja.

Ar lietuviai tolerantiški šios kategorijos užsieniečiams?

Konferencijoje paskelbti duomenys liudija, kad 47, 8 proc. šalies gyventojų pasisako už lygias socialines teises legaliai čia gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams. Daugiau kaip pusė (51,9 proc.) lietuvių tiki, kad kultūriniai skirtumai praturtina nacionalinę kultūrą. Tačiau kai kalba užeina, pavyzdžiui, apie gyvenimą kaimynystėje su pabėgėliais ar migrantais, tai lietuvių nuomonė pasikeičia. Tam įtakos turi įvairūs mitai, stereotipai.

Konferencijos metu Jono Rumšos nuotr.

Integracija – geriausia politika

Įvairios šalys skirtingai sprendžia kovos prieš rasizmą problemas. Džordžtauno universiteto (JAV, Vašingtonas) profesorius William L. Taylor, beje, turintis lietuviškų šaknų (jo tėvai buvo litvakai) savo pranešime nagrinėjo, kaip ši tautų katilo šalis siekė etninės ir rasinės santarvės.

„Svarbų vaidmenį vaidina įstatyminė bazė, - sakė W. L. Taylor. – Jungtinėse Amerikos Valstijose 1964 – 1965 metais buvo priimti gerai veikiantys pilietinių teisių įstatymai. Šie įstatymai uždraudė diskriminaciją mokyklose, darbe, viešose vietose".

Tačiau kaip įveikti mąstymo barjerus, stereotipus? „Gatavų sprendimų nėra. Pati blogiausia aplinka ten, kur skurdžiausi rajonai, - teigė profesorius. – 75 procentai afroamerikiečių vaikų buvo iš labai skurdžių šeimų, jie nemokamai buvo maitinami mokyklose. Baltųjų vaikų tėvai iš pradžių priešinosi, kad baltaodžių ir juodaodžių vaikai mokytųsi kartu. Po to susitaikė, pamatė, kad bendras mokymasis yra tam tikra vertybė, praturtina vaikus".

Profesoriaus W. L. Taylor nuomone, svarbu visiems, nepriklausomai nuo tautybės, socialinės padėties, sudaryti vienodas galimybes lavintis, mokytis, sudaryti vienodas ekonomines galimybes. Tokiu būdu bus griaunami neigiami stereotipai, barjerai. Svečias teigiamai atsiliepė apie tą faktą, kad Lietuvoje romų vaikai mokosi bendrojo lavinimo mokyklose kartu su lietuvių ir kitų tautybių vaikais.

„Kai aš pats lankiau mokyklą, buvo atskirti mokiniai, turintys negalią. Šiandien jie mokosi kartu su sveikais vaikais bendrose mokyklose, - teigė profesorius. – Integracija – pati geriausia politika bet kurioje srityje". ■

Mokymo seminarai asmenims, dirbantiems su tautinių mažumų atstovais

Vasario 12-13 d. Šalčininkuose ir Tautinių bendrijų namuose Vilniuje vyko Europos bendrijų iniciatyvos EQUAL projekto „Tautinių mažumų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“ mokymo seminarai. Jie buvo skirti asmenims, dirbantiems su tautinių mažumų atstovais.

Šalčininkų savivaldybės salėje susirinkusius į mokymo seminarą savivaldybės administracijos, rajono seniūnijų, ugdymo įstaigų vadovus ir darbuotojus pasveikino rajono mero pavaduotojas Zdislav Palevič, Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė.

Seminare Tautinių bendrijų namuose dalyvavo ugdymo, kultūros įstaigų, darbo biržos ir kitų organizacijų atstovai, kuriems savo darbe tenka bendrauti su tautinių mažumų atstovais.

Seminarų dalyviai išklausė pranešimų apie daugiatautės Lietuvos valstybės sanklodą, tautinių bendrijų asociacijų (visuomeninių organizacijų) veiklą saugant ir puoselėjant tautinį tapatumą, mūsų ir užsienio šalių patirtį kuriant daugiakultūrę pilietinę visuomenę. Seminaruose buvo išnagrinėti Jungtinių Tautų Organizacijos, Europos Tarybos, Europos Sąjungos dokumentai, reglamentuojantys žmogaus ir tautinių mažumų teisių apsaugą, tautiniai konfliktai ir jų priežastys, kalbėta apie prieglobsčio suteikimo pabėgėliams procedūras, naujuosius imigrantus.

Pranešimus mokymo seminaruose skaitė Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann, Lietuvos tautinių bendrijų tarybos koordinatorius Imantas Melianas, Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Prieglobsčio skyriaus vedėja Liucija Voišnis.

Lietuvos žydai šventė Chanuką

Chanuka, kurią viso pasaulio žydai švenčia pagal Mėnulio kalendorių, prasidėjo gruodžio 4 d. ir truko aštuonias dienas.

Lietuvos žydų bendruomenė vieną svarbiausių savo tautos švenčių minėjo beveik visuose didžiuosiuose šalies miestuose.

Gruodžio 11-ąją, paskutinę Chanukos dieną, į šventinį renginį susirinko Vilniaus žydų bendruomenė, Lietuvoje reziduojančių ambasadų atstovai, įvairių religinių konfesijų vadovai, tolerancijos idėjas puoselėjantys meno ir verslo žmonės. Vilniaus „Taharot Ha Kodeš“ Choralinėje sinagogoje vykusio vakaro metu buvo uždegtas Chanukos simbolis – aštuoniašakė pastatoma žvakidė chanukija, skambėjo žydų tradicinių muzikantų – klezmerių – muzika, kurią atliko ansamblis „Yddishe Soul Kapelye“, vadovaujamas garsaus perkusininko A. Gotesmano bei B. Kirznerio, koncertavo ansamblis „Fajerlech“ ir svečias iš Baltarusijos Dmitrijus Slepovičius.

Chanuka – šviesos, dvasinės tautos stiprybės šventė, primenanti apie stebuklą su alyvos indu, rastu graikų užpuolikų išniekintoje Jeruzalės Šventykloje.

Minėdami stebuklą, viso pasaulio žydai aštuonis vakarus iš eilės uždega po vieną ypatingos aštuonžvakės žvakidės chanukijos žvakę, sinagogose skaito šlovinimo maldą „Alei“. Tai yra pagrindinis apeigos akcentas, todėl Chanuka kartais vadinama „ugnies arba šviesos šventė“.

Chanukos metu, be religinių apeigų, įprasta linksmintis, žaisti žaidimus su vilkeliu („dreidel“), dainuoti tradicines dainas, valgyti aliejuje keptus patiekalus: bulvinius blynus (jidiš kalba vadinamus „latkes“), spurgas, įdarytas vaisiais ar uogienėmis.

Istorija byloja, kad II amžiuje prieš mūsų erą Sirijos kariuomenė užpuolė žydų žemes, sugriovė Jeruzalės šventyklą ir išniekino aliejų, skirtą Menorai – Šventyklos aliejinei lempai uždegti, vertė žydus atsisakyti savo papročių ir tikėjimo. Tačiau žydų tauta pasipriešino ir nugalėjo galingą priešą. Grįžę į Jeruzalės šventyklą, žydai terado vieną alyvos indą. Bet įvyko stebuklas ir nedidelio indo užteko ne vienai, bet aštuonioms dienoms.: Menora degė visas aštuonias dienas, būtent tiek, kiek reikėjo, kad būtų pagamintas naujas aliejus. Kitais metais šios dienos buvo paskelbtos šventėmis, kurių metu buvo skaitomos padėkos maldos ir Psalmės, garbinančios Dievą. Pats žodis „Chanuka“ reiškia „įkurtuves“, o šventė vadinama „įkurtuvėmis Šventykloje“.

Moderniame pasaulyje šviesos šventę Chanuką, kurios metu garbinamas aliejaus stebuklas, daugelis vertina kaip raginimą rūpintis nuolat senkančiais Žemės ištekliais.

Moksleivių rašinių konkursas „Mano draugas romas (čigonas)“

Kaip rašėme Tautinių bendrijų informaciniame biuletenyje (Nr. 4, 2007 m.), pernai vyko moksleivių rašinių konkursas „Mano draugas romas (čigonas)“, kurį organizavo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės kartu su Švietimo ir mokslo ministerija.

Konkurse dalyvavo 10 – 16 metų mokiniai iš 22 šalies miestų ir rajonų. Aktyviausi buvo Vilniaus, Kauno, Panevėžio miestų, Alytaus, Ignalinos, Pasvalio, Šalčininkų, Trakų ir Vilniaus rajonų moksleiviai.

Sulaukta daugiau kaip 50 įdomių ir originalių darbų. Įvairaus amžiaus moksleiviai pareiškė savo požiūrį į tautinę toleranciją, romų tautos savitumą ir jos atstovų integracijos į Lietuvos visuomenę svarbą.

Organizuojant konkursą buvo siekiama skatinti jaunąją kartą pažinti kitų tautų kultūras, ugdyti toleranciją joms, atskleisti mokinių kūrybinius ir raiškos gebėjimus.

Rašinius vertino ekspertų komisija, kurią sudarė Tautinių mažumų ir išeivijos departamento, Švietimo ir mokslo ministerijos, Romų visuomenės centro, Vilniaus Santariškių konsultacinio mokymo centro atstovai.

Trijose amžiaus grupėse (10 – 11, 12 – 14 ir 15 – 16 metų) atrinkti rašinių konkurso I, II ir III vietų laureatai. Skatinamieji prizai paskirti pagal šiuos vertinimo kriterijus – temos atskleidimą, kūrybiškumą, originalumą ir bendrąjį raštingumą.

Praėjusių metų gruodžio 11 d. Vilniaus mokytojų namuose įvyko moksleivių rašinių konkurso laureatų apdovanojimo ceremonija. Konkurso organizatoriai padėkojo konkurse dalyvavusiems moksleiviams ir jų mokytojams. Renginio dalyviams koncertavo romų ansamblis „Roma de drom“, vadovaujamas Liubos Petročenko ir Zoluškos Milevič.

10-11 metų kategorija

Skatinamieji prizai

1. Už kūrybiškumą.

Gediminui Montrimui – Švenčionių Zigmo Žemaičio gimnazija. Mokytoja – Meilė Čeponienė.

Eglei Šimonytei – Kauno Vinco Kudirkos vidurinė mokykla. Mokytoja – Diana Akstinienė.

2. Už originalumą.

Gintilei Daugėlaitei – Ignalinos Česlovo Kudabos pagrindinė mokykla. Mokytoja – Alma Motiejūnienė.

3. Už turinio savitumą.

Evelinai Aleškevičiūtei – Trakų rajono Lentvario Henriko Senkevičiaus vidurinė mokykla. Mokytoja – Aušra Girdziušienė.

4. Už nuoširdumą.

Austėjai Černiauskaitei – Pasvalio Lėvens pagrindinė mokykla. Mokytoja – Angelė Bagdonavičienė.

5. Jauniausioms konkurso dalyvėms už dalyvavimą rašinių konkurse.

Beatričei Beržinskaitei – Radviliškio Vinco Kudirkos pagrindinės mokyklos Šniūraičių skyrius. Mokytoja – Diana Muraulienė.

Teresei Meškelytei – Švenčionių rajono Švenčionėlių pagrindinė mokykla. Mokytoja – Rita Činčikienė.

12-14 metų kategorija

I laipsnio diplomas:

Rinoldai Juodviršytei – Varėnos „Ryto“ vidurinė mokykla. Mokytoja – Stasė Grambienė.

II laipsnio diplomas:

Giedriui Leskauskui – Elektrėnų „Versmės“ gimnazija. Mokytoja – Vilija Dobrovolskienė.

Gintarei Margytei – Šiaulių miesto Lieporių vidurinė mokykla. Mokytoja – Diana Žukauskienė.

III laipsnio diplomas:

Dorotai Ignatovič – Trakų rajono Lentvario Henriko Senkevičiaus vidurinė mokykla. Mokytoja – Aušra Girdziušienė.

Matynai Gumbelevičiūte – Pasvalio rajono Vaškų vidurinė mokykla. Mokytoja – Vaida Lipinskienė.

Sabinai Kairevič – Trakų rajono Paluknio „Medeinos“ vidurinė mokykla. Mokytoja – Vitalija Dovydėnienė.

Skatinamieji prizai:

1. Už kūrybiškumą.

Miglei Aleksynaitei, Indrei Mikėnaitei – Kauno Juozo Urbšio vidurinė mokykla. Mokytoja – Zita Urbonavičienė.

Kristinai Grikšaitei – Degučių pagrindinė mokykla (Šilutės r.). Mokytoja – Genovaitė Marksienė.

Viktorijai Jakubovskajai – Vilniaus Barboros Radvilaitės pagrindinė mokykla. Mokytoja – Gitana Milašienė.

2. Už originalumą.

Taniai Afanasjevai – Vilniaus Barboros Radvilaitės pagrindinė mokykla. Mokytoja – Gitana Milašienė.

Benitai Jaruševičiūtei – Alytaus rajono Venciūnų pagrindinė mokykla. Mokytoja – Laima Žemaitienė.

3. Už turinio savitumą.

Rasai Simonytei – Panevėžio „Vyturio" vidurinė mokykla. Mokytoja – Oksana Karoblienė.

4. Už nuoširdumą.

Saidai Beinarovič – Vilniaus rajono Nemenčinės Konstanto Parčevskio gimnazija. Mokytoja – Irina Rapina.

15 - 16 metų kategorija

I laipsnio diplomas:

Ievai Petruškaitei – Vilniaus rajono Pagirių vidurinė mokykla. Mokytoja – Giedrė Rusilienė.

II laipsnio diplomas:

Živilei Pakeltytei – Ukmergės rajono Siesikų vidurinė mokykla. Mokytoja – Vilma Sapatovienė.

Agnei Pečiulytei – Vilniaus Jėzuitų gimnazija. Mokytoja – Auksė Zavickienė.

III laipsnio diplomas:

Indrei Abromavičiūtei – Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija. Mokytoja – Irena Ežerskienė.

Ievai Galkytei – Vilniaus rajono Pagirių vidurinė mokykla. Mokytoja – Giedrė Rusilienė.

Erikai Skinderytei – Vilniaus rajono Pagirių vidurinė mokykla. Mokytoja – Giedrė Rusilienė.

Skatinamieji prizai:

1. Už kūrybiškumą.

Natalijai Gulėj – Kupiškio rajono Šimonių pagrindinė mokykla. Mokytoja – Milda Kalvelienė.

Gretai Kodytei – Šalčininkų rajono Eišiškių Stanislovo Rapolionio gimnazija. Mokytoja – Birutė Lukaševičienė.

Linvidai Urbaitei – Varėnos „Ryto" vidurinė mokykla. Mokytoja – Rasa Speteliūnienė.

Agnei Vizbaraitei – Kupiškio rajono Adomynės pagrindinė mokykla. Mokytoja – Virginija Pakalniškienė.

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Kaune iškils Pasaulio tautų teisuolių memorialas

Kauno savivaldybės architektai, grupės iniciatorių prašymu, ieško tinkamos vietos įgyvendinti projektą - pastatyti vienintelį Europos Rytų valstybėse Pasaulio tautų teisuolių memorialą. Miesto taryba šio klausimo nėra svarsčiusi.

Izraelyje veikiantis Europos žydijos katastrofų aukų ir didvyrių atminimo memorialinis muziejus Jad Vašem už nesavanaudišką pagalbą žydams holokausto metais atminimo medaliais yra apdovanojęs per 20 tūkst. įvairių valstybių atstovų. Tarp jų, praėjusių metų pabaigos duomenimis, yra ir daugiau nei 700 Lietuvos piliečių. Pernai, kovą, apdovanojimo ceremonija vyko ir Kauno rotušėje.

Pasak vieno iš Pasaulio tautų memorialo Kaune statybos iniciatorių, praeityje garsaus sportininko kauniečio Michailo Duškeso, projektas gali kainuoti per milijoną litų. Lėšų tam skirs Rotary klubas ir kai kurios Izraelio organizacijos. Memorialas atliks ne tik atminimo įamžinimo - Lietuvos gyventojų, pripažintų pasaulio teisuoliais, vardai ir pavardės bus iškalti akmenyje, bet ir edukacinę funkciją.

Pasak Kauno miesto savivaldybės administracijos Urbanistikos skyriaus vedėjo pavaduotojo Ryčio Strimaičio, iniciatoriams buvo siūlytos keturios vietos, tinkamos memorialo statybai: Laisvės alėjos ir Trakų gatvės skverelis, Čečėnijos aikštės dalis, Sąjungos aikštė Vilijampolėje, kur karo metais veikė getas, bei Žaliakalnio papėdėje esanti automobilių stovėjimo aikštelė Šv. Gertrūdos gatvėje. Šios aikštelės "kaimynai" - istorinė Lietuvos prezidentūra, VDU Teologijos fakultetas, Bernardinų vienuolynas, Maironio gimnazija, kur prieš karą sprendimus priiminėjo Lietuvos steigiamasis Seimas.

Istorikų manymu, žydai į Lietuvą atsikėlė XIV amžiuje. Tarpukariu jų daugiausiai gyveno Vilniaus krašte (per 80 tūkstančių). Per karą holokaustas sunaikino 93 proc. šios milžinišką intelektinį ir kultūrinį potencialą sukaupusios tautos atstovų. Dabar Lietuvoje žydų gyvena per 5 tūkstančius, Kaune - vos keli šimtai.

Ar bus Vilniuje Baltarusių kultūros centras?

Baltarusijos ambasadorius Lietuvoje Vladimiras Dražinas pasiūlė Vilniaus valdžiai skirti sklypą Baltarusių kultūros centro statybai.

Mainais baltarusiai siūlo skirti 10 – 15 arų žemės Minske Lietuvos ambasadai arba kitam tikslui. Vilniaus vicemeras Algirdas Paleckis į ambasadoriaus pasiūlymą atsakė, kad „idėja yra gera, tačiau reikia ją gerai apsvarstyti, paieškoti sostinėje tinkamą sklypą".

Susitikimo su Vilniaus savivaldybės atstovais metu Baltarusijos ambasadorius pareiškė pasitenkinimą, kad baltarusių diaspora Lietuvoje gali skiepyti vaikams baltarusių kultūrą, be lietuvių kalbos, mokyti juos gimtosios kalbos Vilniaus P. Skorinos vidurinėje mokykloje, kur šiam tikslui sudarytos visos sąlygos.

Vitalijui Karakorskiui – 50

Tautinių bendrijų tarybos pirmininkui Vitalijui Karakorskiui sausio 2 d. sukako 50 metų.

Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas pasveikino jubiliatą. Sveikinime sakoma: „Jūsų ilgametė žurnalistinė ir visuomeninė veikla padeda Lietuvos žmonėms giliau pažinti tautinių bendrijų kultūrą, tradicijas, papročius, padeda stiprinti tautinę santarvę ir toleranciją mūsų šalyje. Šiuo metu dirbdamas Tautinių bendrijų tarybos pirmininku, Jūs taip pat prisidedate prie valstybės vykdomos politikos tautinių mažumų atžvilgiu,

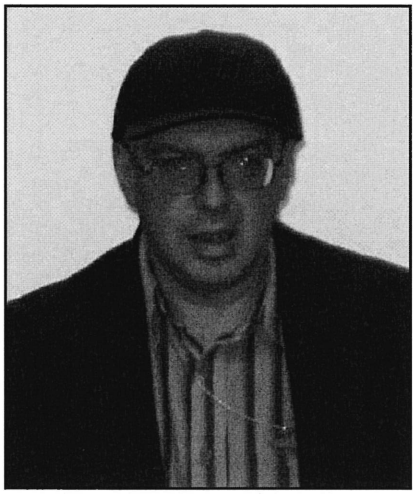

dialogo ir savitarpio supratimo tarp valdžios institucijų ir tautinių bendrijų stiprinimo".

Jubiliejaus proga Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės apdovanojo V. Karakorskį Garbės sidabro ženklu „Už nuopelnus".

V. Karakorskis daugelį metų vadovauja Lietuvos televizijos laidos „Menora" kūrybinei grupei, rašo straipsnius spaudoje aktualiomis visuomeninio gyvenimo temomis.

Jubiliatą sveikino bendradarbiai, draugai, bičiuliai, oficialūs asmenys. ■

Jaunieji skaitovai deklamavo rusų poetų eiles

Palydėdami 2007-uosius – Rusų kalbos metus, Vilniaus miesto švietimo skyrius ir miesto rusų kalbos mokytojų metodinis būrelis surengė sostinės mokyklų rusų mokomąja kalba mokinių dailiojo skaitymo konkursą. Konkurso devizu buvo pasirinkti žinomi rašytojo I. Turgenevo žodžiai: „Saugokite mūsų gražią rusų kalbą...".

Jaunieji skaitovai varžėsi keturiose – 5 – 6, 7 – 8, 9 – 10 ir 11 – 12 klasių kategorijose.

Senamiesčio vidurinės mokyklos Aktų salė, kur vyko konkursas, skambėjo N. Zabolockio, M. Svetlovo, A. Žemčiužnikovo, B. Achmadulinos, V. Nabokovo, A. Bloko, K. Belmonto, J. Jevtušenkos ir kitų poetų posmai.

Konkurso laureatais savo kategorijose tapo: A. Puškino vidurinės mokyklos mokinys Vladislavas Chruščiovas (mokytoja Ana Šiniajeva), L. Karsavino vidurinės mokyklos – Denisas Legetavičius (mokytoja Adelė Dvorkina), L. Karsavino vidurinės mokyklos – Stanislavas Jacunskis (mokytojas Valerijus Matiuchovas), A. Puškino vidurinės mokyklos – Aleksandras Suslonovas (mokytoja Vera Belevič).

Lietuvos rusų mokyklų mokytojų asociacija konkurso laureatus apdovanojo suvenyrais. ■

Lietuvos rusų sąjunga siekia platesnio rusų kalbos vartojimo

Lietuvos rusų sąjungos frakcija Klaipėdos miesto taryboje siūlo savivaldybės ir administracijos sprendimus versti į rusų kalbą, pranešė naujienų agentūra „Rosbalt".

Frakcija taip pat siekia, kad savivaldybės ir administracijos sprendimai būtų skelbiami miesto tinklalapyje ir rusų kalba. Lietuvos rusų sąjunga siūlo skirti miesto lėšų leidiniams rusų kalba, kad jie galėtų informuoti rusakalbius gyventojus apie valdžios darbą.

Miesto savivaldybės administracijai pavesta paskaičiuoti, kiek biudžetui kainuos toks sprendimas ir medžiagą pateikti miesto tarybai artimiausiu metu.

Kaip teigė Lietuvos rusų sąjungos frakcijos Klaipėdos miesto taryboje pirmininkas Viačeslavas Titovas, toks pasiūlymas pateiktas dėl to, kad miesto gyventojai neteko laikraščio „Klaipėda" rusiškos versijos, nes leidėjas nutraukė jos leidimą nuo 2008 metų pradžios. Pasak V. Titovo, žymi miesto gyventojų dalis – 20 proc. neteko galimybės gauti informaciją apie savivaldybės ir jos administracijos sprendimus rusų kalba. ■

Fotografijose – karaimai ir sentikiai

Vasario 20 d. Tautinių bendrijų namuose atidaryta fotomenininko Arturo Valiaugos fotografijų paroda „Tapatybė. Tarp istorijos ir dabarties: Trakų karaimai ir Daniliškės".

Parodoje eksponuojamos fotografijos, kuriose pasakojama apie dvi iki šių dienų išlikusias istorines bendrijas – Trakų karaimus ir Daniliškių kaimo sentikius.

Autoriaus stebėjimo sritis – žmogus ir jo gyvenamoji aplinka kaip istorinio palikimo dalis, tautinė tapatybė kaip kitimo procesas ir rezultatas šių laikų kontekste.

Fotografijų serijas apie Trakų karaimus ir Daniliškių kaimo sentikius sudaro atskiros panoraminės nuotraukos, sumontuotos iš atrinktų vaizdų. Ekspozicijoje mėginama įgyvendinti vieno namo su panašiais, bet skirtingais kambariais idėją.

Fotografas Lietuvos etninėmis mažumomis domisi jau ne vienerius metus. Ši paroda – tai dalis ilgalaikio projekto, kuriame fotografinėmis priemonėmis dar bus pasakojama apie šiandienos totorius, žydus, Lietuvos romus, lenkus, rusus, ukrainiečius ir baltarusius.

Fotomenininkas Arturas Valiauga ir parodos kuratorė Tautinių bendrijų namu vyr. specialistė Edita Ratkuvienė

Vlado Uznevičiaus nuotr.

Projektą parėmė Lietuvos kultūros ministerija, skyrusi valstybės stipendiją 2007-iesiems metams.

Parodą surengė Tautinių bendrijų namai. Vėliau ji bus eksponuojama Trakuose ir kitose vietose.

Ketvirtame viršelio puslapyje spausdiname pluoštelį nuotraukų iš šios parodos. ■

Apie V. Krėvę varėniškiams pasakojo azerbaidžanietis

Gintaras VISOCKAS

Praėjusių metų pabaigoje teko svečiuotis naujojoje itin modernioje Varėnos bibliotekoje, kur buvo pasakojama ir diskutuojama apie lietuvių literatūros klasiką Vincą Krėvę – Mickevičių. Kad apie V. Krėvę kalbėta Varėnoje – nieko nuostabaus. Juk šis žymus mūsų rašytojas kilęs būtent iš Dzūkijos. Įdomiausia, kad apie V. Krėvę varėniškiams pasakojo ne lietuvis, o azerbaidžanietis Mahiras Gamzajevas.

Sutrumpintai azeru save vadinantis M. Gamzajevas jau seniai gyvena Lietuvoje. Jo žmona – lietuvė. Lietuviškai jis kalba beveik be akcento. Daug metų vadovauja Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijai.

V. Krėvės kūryba ir gyvenimu M. Gamzajevas susidomėjo ne atsitiktinai. Juk V. Krėvė ne vienerius metus gyveno Azerbaidžane, dėstė Baku universitete, bendravo su azerbaidžaniečių rašytojais, profesoriais, apie Azerbaidžaną parašė nuostabių kūrinių.

V. Krėvės gyvenimą ir kūrybą M. Gamzajevas tyrinėja jau daug metų, turi sukaupęs apie rašytoją įdomios archyvinės medžiagos. Todėl ir vakaras Varėnos bibliotekoje niekam neprailgo. Susirinkusieji sužinojo kai kurių iki tol negirdėtų faktų iš V. Krėvės gyvenimo, išgirdo paties rašytojo balsą. Įrašą su jo kalba į Varėną atvežė Vilniaus V. Krėvės memorialinio muziejaus direktorius Vladas Turčinavičius. O aktorius Tomas Vaisieta perskaitė keletą trumpų V. Krėvės kūrinių. Varėniškiams buvo parodytas dokumentinis filmas apie Azerbaidžaną. Jame žiūrovai pamatė namą, kuriame gyveno V. Krėvė, universitetą, kuriame jis dėstė.

Artimiausiu metu, jei niekas nepasikeis, tolimojo Azerbaidžano sostinėje prie universiteto, menančio V. Krėvės žingsnius, bus atidengta memorialinė lenta. Joje trimis kalbomis bus užrašyta, jog Baku universitete dėstė žymus lietuvių rašytojas ir intelektualas V. Krėvė. ■

Šešiolikmetė moksleivė tapo 2008 metų „Mis Lietuvos lenkaite“

Vitalis MASĖNAS

Vasario 3 d. vykusiame konkurse dėl gražiausios šalies lenkaitės vardo „Mis Lietuvos lenkaite 2008“ išrinkta vilnietė moksleivė Elžbieta Orševska. Be to, ji pelnė dar tris titulus: „Mis foto“, „Mis publika“ bei „Mis internetas“.

Tryliktą kartą rengiamuose gražiausios Lietuvos lenkaitės rinkimuose iš 68 pretendenčių anketų buvo atrinkta dešimt finalininkių.

Du mėnesiai alinančių treniruočių – tiek laiko prireikė, kol merginos buvo pasiruošusios prisistatyti publikai ir žiuri. Konkurso „Mis Lietuvos lenkaitė“ režisieriaus Zbignevo Markevičiaus nuomone, nė vienais metais konkurse dalyvavusios merginos nebuvo tokios pasitikinčios savimi kaip šiemet.

Anot jo, grožio konkursas finalininkėms atveria kelius į platesnius vandenis: jos dirba modeliais, filmuojasi kine, vaidina teatre.

Šešiolikmetė sakė, kad konkurse dalyvavo draugių paraginta. „Ne mano sumanymas buvo čia dalyvauti. Į šį konkursą mane įrašė draugės“, - teigė gražioji lenkaitė.

Dešimtoje klasėje besimokanti vilnietė prisipažino dar nežinanti, kuo norėtų būti ateityje. Tačiau iš karto patikino – gražuolės titulas nereiškia, kad gyvenimą susies su modelio karjera. Šiuo metu merginai kur kas svarbiau baigti mokyklą ir pasirinkti studijas universitete.

Iš renginio rėmėjų E. Orševska gavo gausybę dovanų. Mergina ypač džiaugėsi piniginiais prizais ir kelione į Čekijos sostinę Prahą.

Pirmosios „Vice Mis“ titulas atiteko Julijai Gudalevič, antrosios – Anai Kačemcevai.

Jaunutės ir kiek vyresnės grožio konkurso „Mis Lietuvos lenkaitė 2008“ dalyvės demonstravo ne tik savo grožį, bet ir pomėgį šokiui bei dainai, scenoje į save dėmesį traukė vilkėdamos vestuvines sukneles,

prabangius, per 60 tūkstančių litų kainuojančius kailinius. ■

Vilniaus Senamiesčio mokyklai – 60

Naujųjų metų išvakarėse Vilniaus Senamiesčio vidurinė mokykla atšventė 60-ties metų jubiliejų.

Tolimais pokario 1947-aisiais Vilniaus senamiestyje buvo atidaryta pradinė mokykla, vėliau ji tapo septynmete, vidurine, po kiek laiko buvo sujungta su kita vidurine, o 1993 m. jai buvo suteiktas Senamiesčio vardas. Tokia vingiuota ir netolygi šios ugdymo įstaigos istorija.

Per savo egzistavimo laiką mokykla išleido daugiau kaip 3,5 tūkst. mokinių. Jie tapo inžinieriais, gydytojais, mokytojais, aktoriais, valdininkais, verslininkais ir kt.

Dabar mokykloje mokosi 500 mokinių, iš viso yra 26 klasių komplektai. Vaikus moko patyrusių pedagogų kolektyvas, kuriame dirba 13 mokytojų metodistų, 41 vyresnysis mokytojas, 5 mokosi magistratūroje.

Mokyklos direktorė Liudmila Isajeva, vadovaujanti mokyklai nuo 1991 metų, sako, kad svarbiausias mokyklos uždavinys – išsaugoti rusų kalbą, rusiškų mokyklų tinklą, sudaryti vaikams galimybę kiek galima daugiau bendrauti rusų kalba. „Siekiame, kad mokykla formuotų rusų inteligentiją“, - sako L. Isajeva.

Jubiliejaus proga mokykloje įvyko didelės iškilmės. Į jas atvyko buvę auklėtiniai, mokytojai, valstybinių institucijų, Vilniaus miesto savivaldybės atstovai.

Mokyklos kolektyvą sveikino Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann ir departamento Tautinių mažumų skyriaus vedėja Rasa Paliukienė. ■

Išleista lietuvių – armėnų pokalbių knygelė

Išleista lietuvių – armėnų pokalbių knygelė. Nedideliame 60 puslapių leidinyje išdėstyta apie 20 kasdieniame gyvenime reikalingų pokalbių temų: šeima, parduotuvė ir turgus, medicininė pagalba, oras, laikas, šalys, tautybės ir kt.

Leidinio redaktorius ir projekto vadovas Ovanes Džilavjan. Sudarytoja – Gajane Arzakancjan, viršelio autorė – Kotryna Džilavjan.

Pokalbių knygelės leidimą parėmė Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kauno armėnų bendrijos pirmininkas Aleksandr Bojadžian.

Armėnų kalba – viena seniausių pasaulio kalbų, priklausanti, kaip ir lietuvių kalba, indoeuropiečių kalbų šeimai. Naujoji armėnų kalba pasirodė literatūroje ir spaudoje XIX amžiaus viduryje. Armėnų kalba skirstoma į rytų ir vakarų armėnų kalbas. Šiame leidinyje pateikiama pirmoji iš jų. Rytų armėnų kalba paplitusi Armėnijoje, Arcache (Karabache), buvusios Sovietų Sąjungos šalių armėnų bendruomenėse. Vakarų armėnų kalba vartojama žmonių ir jų palikuonių, kurie kilę iš vakarų Armėnijos (dabar Turkijos teritorija).

Šiuo metu Lietuvoje gyvena per tūkstantį armėnų tautybės žmonių. Armėnų bendrijos yra įsikūrusios Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Visagine. ■

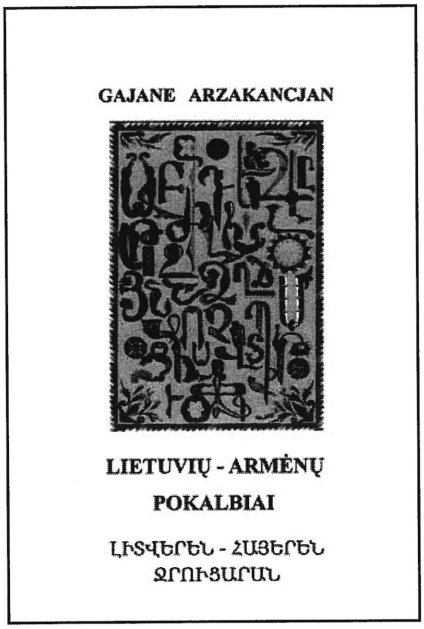

Pasaulis paminėjo Tarptautinę gimtosios kalbos dieną

Vasario 21 d. visame pasaulyje buvo paminėta Gimtosios kalbos diena kaip sudėtinė Tarptautinių kalbų metų dalis, pranešė UNESCO.

„Kalbos yra socialinio, ekonominio ir kultūrinio gyvenimo centras. Būtent tai atspindi lozungas, kurį UNESCO pasiūlė Tarptautiniams kalbų metams: „Kalbos yra svarbios!“, - anksčiau yra pareiškęs UNESCO generalinis direktorius Koitiro Macuura.

Kalbos, būdamos pagrindiniais skiriamaisiais žmonių grupių ir atskirų asmenybių bruožais, turi nevienodas sąlygas. Kai kuriais duomenimis, daugiau kaip 50-čiai proc. iš maždaug 6700 dabar egzistuojančių pasaulyje kalbų gresia išnykti. Vidutiniškai kas penkiolika dienų nustojama vartoti mažiausiai viena kalba. Maža to, specialistai mano, kad kalbomis, kurios sudaro 96 proc., kalba tiktai 4 proc. planetos gyventojų.

Šiais metais Tarptautinę gimtosios kalbos dieną buvo svarstoma, kaip veikia tarptautiniai teisės aktai dėl daugiakalbystės. UNESCO būstinėje įvyko bendras šios organizacijos ir Europos Tarybos seminaras. Jame buvo nagrinėjami tokie dokumentai kaip Europos regioninių ir tautinių mažumų kalbų chartija bei 2003 metų Konvencija dėl nematerialaus kultūrinio paveldo. Taip pat buvo svarstomi kalbos politikos, vykdomos Afrikoje arba tokiose šalyse kaip Vengrija ar Paragvajus, klausimai.

Tarptautinė gimtosios kalbos diena pradėta minėti 1999-ųjų metų vasario 21 d.

Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinė Asamblėja 2008-uosius paskelbė Tarptautiniais kalbų metais. ■

Dar vienas naujienų portalas rusų kalba

Lietuvoje daugėja žiniasklaidos rusų kalba. Baigiantis 2007 metams pradėjo darbą naujienų portalas runet.lt. Jame gausu rubrikų, kuriose talpinama medžiaga gali patenkinti įvairių poreikių lankytojus. Politikos, kultūros naujienos, Lietuvos spaudos apžvalga, svarbesnės Lietuvos ir pasaulio istorijos datos ir daug kitos informacijos patraukia dėmesį naujame portale.

Skyrelyje „Rusų pasaulis“ apžvelgiamos Lietuvos rusų kultūros naujienos, tautinių mažumų organizacijų veikla, tautinių mažumų padėtis užsienio šalyse.

Nors nuo portalo darbo pradžios praėjo palyginti dar nedaug laiko, tačiau jis tapo populiarus. Kasdien jame apsilanko apie 18 tūkstančių lankytojų.

Runet.lt – antras naujienų portalas rusų kalba Lietuvoje. Praėjusių metų lapkričio mėnesį pradėjo darbą DELFI naujienų portalas rusų kalba ru.delfi.lt. ■

Romams bus atlyginta neturtinė žala už nugriautus namus

Vilniaus miesto savivaldybė 20-čiai romų turės sumokėti po 5 tūkstančius litų neturtinės žalos už jų namus, kurie tabore buvo nugriauti prieš trejus metus. Tokį nuosprendį paskelbė Vilniaus apygardos administracinis teismas.

Tai kur kas mažesnė suma, negu romai tikėjosi. Už pažeistą teisę į būsto neliečiamumą buvo prašoma priteisti 190 tūkst. litų turtinės ir 5,5 milijono litų neturtinės žalos.

Teisėjų kolegija byloje pristigo įrodymų, patvirtinančių, kuo pasireiškė romams padaryta turtinė žala, todėl reikalavimą priteisti turtinę žalą teismas pripažino nepagrįstu ir jį atmetė. Tačiau, teismo sprendimu, savivaldybės darbuotojai pažeidė įstatymo nustatytą namų griovimo procedūrą bei atliko veiksmus, kurie įstatymo nepriskirtini jos kompetencijai.

Romai tvirtino, jog taboro teritorijoje Kirtimuose griaunant jiems priklausiusius pastatus, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos tarnautojų veiksmai buvo neteisėti.

Nugriovus keturis gyvenamuosius ir vieną negyvenamąjį namą, buvo pažeista pareiškėjų teisė į būstą, į būsto neliečiamumą.

Pažeidus šią teisę, kartu buvo pažeista ir pareiškėjų teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą.

Priminsime, kad Žmogaus teisių stebėjimo institutas savivaldybės veiksmus įvardijo kaip vieną ryškiausių pastarųjų metų romų teisių pažeidimų Europoje.

Seimo ir Lygių galimybių tarnybos kontrolieriai taip pat konstatavo, kad Vilniaus miesto savivaldybės atstovai grubiai pažeidė romų teises.

Tuo tarpu savivaldybės atstovai teigė, jog griovė apleistus ir negyvenamus pastatus, siekdama, kad narkotikų gamybos ir platinimo centru tapęs taboras nebesiplėstų. Buvęs miesto meras Artūras Zuokas yra pareiškęs, jog ilgainiui taboras bus visiškai nugriautas, o romai iškeldinti kitur. Miesto valdžia žadėjo vykdyti įvairias socialines programas, kurios padėtų iš skurdo išbristi nedarbo ir sunkių gyvenimo sąlygų slegiamiems romams. ■

Britų laikraštis apie rusų mažumos padėtį Baltijos šalyse

Britanijos laikraštis „The Independent“ analizuoja, kaip pastaraisiais metais pasikeitė rusų tautinės mažumos padėtis Baltijos šalyse. Leidinio nuomone, rusų bendruomenės padėtis kaip ir anksčiau yra blogesnė negu vietinių Baltijos valstybių gyventojų.

Kai dėl situacijos Lietuvoje, tai, kaip rašo „The Independent“, ji yra geresnė, nes šios šalies įstatymai dėl tautinių mažumų padėties laikomi labiau liberalūs negu Estijoje ir Latvijoje.

Laikraštis, remdamasis 2004 metų Britanijos medicinos žurnalo statistiniais duomenimis, pažymi, kad Estijoje nedarbas tarp rusų yra du kartus aukštesnis negu tarp estų.

„Rusakalbiai gyventojai sudaro 58 proc. kalinių kalėjimuose ir apie 80 proc. nuo bendro infikuotų ŽIV skaičiaus. Jie lengviau pasiduoda alkoholizmui ir narkomanijai, o savižudybių tarp jų skaičius žymiai didesnis negu tarp vietinių estų ar rusų Rusijoje“, - teigia laikraštis.

„The Independent“ nuomone, viena svarbiausių rusų mažumos Baltijos šalyse problemų yra kalba, nes norint gauti pilietybę ir gerai apmokamą darbą būtina reikalaujamu lygiu mokėti valstybinę kalbą.

„Nepiliečiai negali balsuoti, negali gauti Europos Sąjungos paso ar laisvai vykti į užsienį – jie ištiktųjų „asmenys be pilietybės“. Šią situaciją kritikavo Jungtinės Tautos, Europos Taryba ir Amnesty International“, - praneša laikraštis.

„Tačiau daugelis žmonių Baltijos šalyse mano, kad įtampa laikui bėgant atlėgs. Kaip teigia patys gyventojai rusai, jauni, ambicingi žmonės, mokantys adaptuotis naujoje aplinkoje, jau išmoko valstybinę kalbą ir sėkmingai integruojasi“, - rašo „The Independent“. ■

Estiškas Koranas išpirktas žaibo greitumu

Estijos leidykla „Avita“ pirmą kartą šalyje estų kalba išleido šventąją musulmonų knygą – Koraną. Jis išleistas 2000 egzempliorių tiražu.

Pirmoji tiražo dalis buvo išpirkta žaibo greitumu – per vieną dieną, praneša Delfi.ee. Antroji dalis pasirodė sausio mėnesį. Estiškas Koranas kainuoja 600 kronų (apie 150 litų).

Iki šio laiko Koranas yra išverstas į daugiau nei 60 pasaulio kalbų (į lotynų kalbą – dar 1143 m.). Egzistuoja net 108 Korano vertimai į anglų kalbą. ■

„Šiame pasaulyje ne viskas perkama, ne viskas parduodama“,

- sako Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas Mahiras Gamzajevas

Kalbėjosi Gintaras VISOCKAS

Jūs esate puikus vertėjas, savo darbais artinantis mūsų iš pirmo žvilgsnio labai tolimas tautas. Būtent Jūs į azerbaidžaniečių kalbą išvertėte mūsų žymaus rašytojo Vinco Krėvės kūrinius. Tačiau draugiški Lietuvos ir Azerbaidžano tarpusavio santykiai prasidėjo kur kas anksčiau nei V.Krėvės viešnagės Baku laikais?

Tikriausiai mažai kas žino, kad pirmasis azerbaidžanietis, parašęs įspūdžius iš savo kelionės po Lietuvą, buvo azerbaidžaniečių literatūros klasikas Abaskuli Agabakihanovas. 1831-aisiais metais rašytojas A.Agabakihanovas lankėsi Vilniuje ir Kaune ir ši viešnagė jam paliko gilų įspūdį. Sugrįžęs į tėvynę rašytojas aprašė savo įspūdžius. Mano žiniomis, tai buvo pirmas kartas, kai Azerbaidžane nuskambėjo Lietuvos vardas. Pirmoji lietuvių kolonija Azerbaidžano sostinėje Baku įsikūrė XIX amžiaus pabaigoje – dauguma jos narių dirbo naftos gavybos verslovėse. Nors kolonija nebuvo gausi, ji buvo labai aktyvi. Gerąja prasme. Jos nariai rūpinosi švietėjiška, kultūrine veikla, kuri ypač suaktyvėjo po 1905-ųjų metų, kai Rusijos caras šiek tiek sušvelnino asimiliacijos politiką. Tokia buvo pradžia. Šiandien mano didžiausias rūpestis, kad Azerbaidžane apie Lietuvą (kaip ir apie Azerbaidžaną Lietuvoje) būtų kalbama tik gražiai ir labai gražiai.

Ar sunku gyventi Lietuvoje, krikščioniškoje šalyje, musulmonui, kad ir vedusiam lietuvę, kad ir mokančiam lietuvių kalbą?

Būsiu atviras – nėra lengva. Turiu omenyje tiek religinį, tiek etninį aspektą. Gal eilinis Lietuvos pilietis, ne musulmonas, šito ir nepastebi, tačiau aš jaučiu ir patiriu. Taigi musulmonams Lietuvoje gyventi sunkoka, ypač dvasine prasme. Paskutinių metų apklausos rodo, kad Lietuvoje sparčiai daugėja nepalankiai į musulmonus žvelgiančių žmonių. Jei prieš 5–6 metus tik apie 40 proc. lietuvių nenorėjo gyventi greta musulmonų, kitaip tariant, būti musulmonų kaimynais, tai šiandien šis skaičius beveik padvigubėjo. Šiandien jau per 80 proc. apklaustųjų nenorėtų gyventi kaimynystėje su musulmonais. Ši nuostata labai trukdo gilesniam dialogui. Kaip bendrauti, kaip draugauti, kaip bičiuliautis, jei žinai, kad į tave žiūrima nepatikliai, su išankstiniu neigiamu nusistatymu.

Kaip Jūs paaiškintumėte tokių pokyčių priežastis? Kas dėl to kaltas? Mes, lietuviai? Ar Jūs, musulmonai? Gal kaltos abi pusės? Juk lietuviai visais laikais pasižymėjo tolerancija kitataučiams, kitoms religijoms. Kai kada ta tolerancija, man regis, būdavo netgi per didelė, nepagrįsta. Už gera mums ne visuomet atsimokėdavo geru...

Dėl tokios padėties jokiu būdu nekaltinu lietuvių. Lietuviai – išties labai tolerantiška, tauri, garbinga, išsilavinusi tauta. Galiu drąsiai pasakyti, jog lietuvius puikiai pažįstu, kadangi čia gyvenu jau ne vieną dešimtmetį, be to, mano žmona – ne azerbaidžanietė, o lietuvė. Mano įsitikinimu, iki 2001-ųjų metų neigiamo požiūrio į musulmonus Lietuvoje apskritai nebūta. Bent jau aš nepastebėjau kažkokių ypatingų poslinkių. Viskas pasikeitė po tų nelemtų rugsėjo 11-osios teroro aktų, sudrebinusių Vašingtoną ir Niujorką. Tada Amerikoje imta nepatikliai žiūrėti į musulmonus, juose matyti teroristus ir banditus. Būtent tada atsirado neteisingas požiūris, esą islamo religija remia terorizmą, skatina neapykantą kitataučiams ir kitamin̆čiams. Nieko panašaus. Perskaitykite Koraną ir pamatysite, kad Koranas liepia gerbti, mylėti kitamin̆čius, o apie žudymą ten nerasite nė pusės žodžio. Beje, tie, kurie šmeižia islamą, puikiai žino, kad islamas – taiki religija. Ir vis dėlto skleidžia nebūtus dalykus. Jiems naudinga sukiršinti musulmonus ir krikščionis. Kodėl jiems naudingas musulmonų ir krikščionių konfliktas – tai jau kitas sudėtingas klausimas. Žodžiu, Amerikoje užgimęs priešiškumas musulmonams po truputį atėjo ir iki Lietuvos. Aš nesu nusistatęs prieš Lietuvos ir JAV partnerystę tiek politikoje, tiek ekonomikoje, tiek karinėse sferose. Lietuva ir JAV – sąjungininkai, priklausantys tam pačiam NATO blokui. Tai sveikintinas dalykas. Tačiau žvelgiant į dvasinius dalykus Lietuva privalo eiti savo keliu, nemėgdžiodama, nekopijuodama kitų. Mano įsitikinimu, Vašingtonas Lietuvai primeta savo ne itin teisingą nuostatą musulmonų atžvilgiu. Kas iš to, kad JAV užvirė tokią košę Irake? Dabar patys amerikiečiai nesijaučia laimingi, nežino, kaip derėtų pasitraukti iš to prakeikto karo. Vašingtonas neva norėjo sukurti toje šalyje demokratiją – amerikietiškos demokratijos pavyzdį. Bet ar gali išaugti pomidoras dykumoje arba palmė – Šiaurės ašigalyje?

Jūsų supratimu, Lietuvoje įsigali neigiamas musulmono įvaizdis? Bet aš žinau ne tiek jau mažai faktų, kai lietuviai krikščionys šiandien pereina į islamo tikėjimą. Jeigu ir netampa tikrais musulmonais, nevalgančiais kiaulienos, prisilaikančiais

pasninko ir kitų panašių dalykų, tai vis dėlto labai palankiai žvelgia į Jūsų tikėjimą. Kai kas Lietuvoje baiminasi, kad šis reiškinys netaptų masiškas...

Neapykanta, įtarumas, išankstinis nusistatymas, nesvarbu, iš kur sklindantis, – ypač pavojingas dalykas. Jis trukdo atviram dialogui. Lietuviams siūlyčiau prisiminti savo istoriją, kad ir paskutiniuosius 600 metų. Kiek žmogžudysčių, teroro aktų, pogromų Lietuvoje įvykdė islamo tikėjimą išpažįstantys žmonės? Visiems žinoma, koks garbingas Lietuvos totorių nueitas kelias. Ar žinote pavyzdžių, kad Lietuvoje gyvenantys musulmonai būtų ėję prieš Lietuvą, tapę kokia nors „penktąja kolona"? Net pačiais sunkiausiais laikais Lietuvos musulmonai rėmė Lietuvą, o ne ją okupavusias jėgas.

Ką turite omenyje, sakydamas, jog „totalinė neapykanta musulmonams" plūsta į Lietuvą?

Neseniai per televiziją buvo pasakyta, neva Lietuvoje veikia iš Vakarų atsikėlusi teroristinė islamistų grupuotė, kurią lietuviškas saugumas seka, fiksuoja, stebi. Nesiginčysiu. Taip gali būti. Bet ar taip yra? Gal taip ir yra. Tačiau toje televizijos laidoje nepateiktas nė vienas konkretus atvejis. Kur sulaikytieji islamo teroristai, kur jų granatos, kur šachido diržai, kur instrukcijos, kaip pasigaminti sprogmenis? Ar galima į viešumą paskleisti tokią svarbią informaciją nepateikiant nė vienos konkrečios pavardės? Ko siekia tokiais pareiškimais VSD? Nori įrodyti Lietuvos žmonėms, kad ne veltui gauna valdišką atlyginimą? Beje, toje laidoje, kalbant apie islamo teroristus, persikėlusius į Lietuvą, parodytas ne konkretus teroristas, o Kaune esanti mečetė ir jos imamas, nufilmuoti ir mečetėje taikiai meldęsi niekuo dėti musulmonai. Tokie dalykai mane skaudina.

Su kokiais buitiniais nepatogumais susiduria Lietuvoje gyvenantys musulmonai? Ar esama tokių nepatogumų?

Vakarų Europoje ir Amerikoje seniai veikia šimtai, tūkstančiai parduotuvių „Halalai", kuriose parduodamas tik griežtai pagal musulmoniškus papročius paruoštas maistas. Ypač mėsa. Lietuvoje kol kas tokių parduotuvių nėra. Esu pastebėjęs, jog kai kurie musulmonai, grįždami į Lietuvą iš Vakarų Europos, su savimi vežasi „Halalai" parduotuvėse įsigytų produktų. Tačiau svarbiausia, kad Vilniuje iki šiol nėra nė vienos mečetės, mes neturime kur atlikti savų apeigų, švęsti savo švenčių. Tiesa, turime mažytį kambariuką, bet kambariukas juk neatstoja mečetės. Dauguma Lietuvos politikų neigiamai žiūri į mečetės sostinėje statybą. Bet juk mes prašome ne kazino, ne viešnamių, o maldos namų. Negi Lietuvos valdžios vyrai nesuvokia, kad dvasingas, dievobaimingas, religingas musulmonas kur kas geriau už tą, kuris atsainiai žiūri į savo religiją, kuris nesimeldžia?

Kuo Jums įspūdinga mūsų religija?

Jūsų religija išties labai graži, gili, prasminga. Ji verta didelės pagarbos. Tačiau man didžiausią įspūdį daro Jūsų išsilavinę, giliai į pasaulį žvelgiantys dvasininkai. Klausytis jų pamokslų – didžiausias malonumas. Jaučiu dvasinę palaimą, kai tenka klausytis pamokslų Vilniaus Arkikatedroje ar Pivašiūnuose. Deja, mūsų mulos, lyginant su Jūsų kunigais, mažiau gilūs. Pasakysiu šitaip: jie dar gyvena karavanų laikais, nepastebėjo, kad atėjo interneto amžius, kad mes jau gyvename XXI amžiuje. Šiandien įvykiai klostosi žaibiškai ir į juos reikia žaibiškai reaguoti – tą pačią minutę, o ne po kelerių metų ar net dešimtmečių. Tačiau civilizacija su savimi atsineša ir savo blogybes. Ne tik Lietuva, bet ir visa Europa, Amerika tolsta nuo savo dvasinių šaknų. Šiandien pasaulyje labai daug melo, dirbtinumo, veidmainystės. Tiek mums, tiek jums, krikščionims, peršami dalykai, kurie nėra būdingi nei krikščionims, nei musulmonams. Išvardinsiu tik labiausiai akis rėžiančias blogybes. Tai dirbtinai išpūsta vadinamoji gėjų „problema". Niekas jų nediskriminuoja, niekas jų laisvių nevaržo, tačiau jie siekia dominuoti. Jūs tokius jų apetitus toleruojate, esą to reikalauja demokratija. Jūs toleruojate nesantuokinius vaikus, neįžvelgiate nieko blogo netikrose šeimose, kai gyvenama „sumetus skudurus". Šitaip elgdamiesi žlugdote ir taip trapią tradicinės šeimos sąvoką. Musulmonų kraštuose skyrybos – gėdingas dalykas, o jūs skiriatės po pirmojo barnio. Jūs negerbiate vyresniųjų, negerbiate mokytojų.

Kaip atsispirti globalizacijos nešamoms blogybėms? Ar esama receptų, kaip išvengti dvasinio, moralinio nuopuolio? O gal jau nieko nebeįmanoma pakeisti?

Sakydamas, kad mums, musulmonams, nepriimtinos kai kurios Vakarų civilizacijos nuostatos, nesakau, kad mes esame šventi. Šiandien Azerbaidžane vyksta tikras karas tarp verslininkų. Verslininkai varžosi, kas daugiau maldininkų nuveš į kiekvienam musulmonui šventą Mekos miestą. Regis, gražus lenktyniavimas. Bet ar nuoširdus? Ar ne besaikis pelno troškimas skatina rungtyniauti tuos verslininkus? Tačiau pabandyk tokiam verslininkui pasakyti tai, tave pasmerks, suniekins, išsityčios. Vieną sykį nugalėkime savyje pagundą žavėtis paviršutiniškomis vakarietiškomis linksmybėmis. Jei paišome Popiežiaus ar Mahometo karikatūras, susimąstykime, ar nėra šiame pasaulyje dalykų, iš kurių negalima šaipytis. Jeigu jau tyčiojamės iš Šventojo Tėvo, kur dar toliau galime nueiti? Lietuva daugeliui vakariečių yra puikus kultūros, dvasingumo, tautiškumo pavyzdys. Tačiau privilegiją šitaip vadintis ji greitai praras, jeigu lietuviai neatsispirs globalizacijos pavojams. Mus išgelbėti gali tik draugystė – tikra, nuoširdi musulmonų ir krikščionių bičiulystė. Tik drauge, tik kartu mes galime įveikti dvasinę eroziją. ■

Karaimai – gilią istoriją turinti, bet daugeliui mūsų iki šiol gana egzotiška tautinė bendrija.
Gyventojų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyvena 270 karaimų. Ką kitų tautybių Lietuvos žmonės žino apie jų papročius, tradicijas, religines apeigas? Kokiais vardais karaimai vadina savo vaikus, kaip tuokiasi, laidoja mirusiuosius? Apie tai papasakojo Trakų karaimai Aleksandras Firkovičius ir Jelena Špakovska.

Manvydas VITKŪNAS

Lietuvos karaimams tradicijas ir kalbą išsaugoti padėjo šeimos

Tradiciniai vardai

Nedidelė Lietuvos karaimų bendruomenė, mūsų šalyje gyvenanti daugiau nei 600 metų, ne tik išsaugojo savo papročius, bet ir kalbą, skirtingai nei kur kas gausiau šalyje gyvenantys totoriai.

„Tai nesunku paaiškinti. Daugelis totorių į Lietuvą atvyko kaip kariai, be šeimų, Lietuvoje jie kūrė mišrias šeimas, o karaimai čia atsikraustė su šeimomis. Ilgai netgi vardus savo vaikams suteikdavo du: karaimišką, naudotą šeimoje, ir pasaulietinį. Pagal pastarąjį išduodami dokumentai, o juos paprastai gaudavo vyrai, todėl nenuostabu, kad iki šiol išliko daugiau karaimiškų moteriškų nei vyriškų vardų“, - pasakoja Jelena. Anot jos, karaimų vardai, ypač moterų, dažniausiai turi savo reikšmę: Akbike - „baltoji karalienė“, Altyn - „auksas“, Siuviargelin - „mylimoji nuotaka“.

Vyrams labiau būdingi vardai – Ajdar, Kamil, Karim, Sultan. Tačiau dabar daugelis karaimų šeimų vaikams suteikia lietuviškus, slaviškus, kitus Europoje paplitusius vardus.

Vedybų sutartis – į karstą

Karaimų vestuvės prasideda vedybų sutarties sudarymu. „Tai, kas Vakarų visuomenėje labai išpopuliarėjo pastaraisiais dešimtmečiais, karaimai praktikuoja nuo žilos senovės. Vestuvių sutartyje nurodomos sutuoktinių teisės ir pareigos, anksčiau buvo nurodomas ir kraitis. Esminiai sutarties punktai – vyras pasižada išlaikyti šeimą, žmona prižiūrės namus, rūpinsis ne tik savo, bet ir vyro tėvais. Sutartį pasirašo jaunavedžiai, jų tėvai, bendruomenės lyderis ir senoliai, netgi artimiausi draugai“, - papročių subtilybes aiškina Jelena.

Sutartis sudaroma, pamaldos vyksta tik karaimų kalba. Į vestuvinės sutarties sudarymą žmonės ateina be kvietimo. Tai visos bendruomenės šventė. Sutartis, skaitant specialią maldą, sudaroma nuotakos namuose, o vėliau viešai perskaitoma kenesoje. Beje, skyrybų karaimų paprotinė teisė nepripažįsta: oficialiai išsiskyrusi pora pagal karaimų papročius ir toliau lieka vyru ir žmona.

„Dar prieš dvidešimt metų karaimų bendruomenėje nebuvo sunku susirasti jaunikį ar nuotaką iš savo tautiečių. Dabar, deja, grynai karaimiškų vestuvių vis mažiau. Tačiau karaimai gana liberaliai žiūri į mišrias santuokas. Jei tokia šeima nori saugoti

Karaimės tautiniais rūbais Arturo Valiaugos nuotr.

karaimišką identitetą, mokyti vaikus protėvių kalbos, tai labai sveikintina“, - tikina Aleksandras.

Vestuvėse piršlio pareigas atlieka specialus jaunimo išrenkamas vestuvių vadovas, kurio simbolis – lazda „čubuch“, apjuosta raudona juosta. Po vestuvių metus ši lazda saugoma jaunavedžių namuose.

Į kenesą jaunikį atveda pamergės, nuotaką – pabroliai. Kenesoje vyksta santuokos ceremonija, kurios metu meldžiamasi, o vedybų sutartis sulankstoma specialiu būdu. Jos niekada nevalia išlankstyti. Sutartis saugoma šeimoje, o mirus žmonai, sutartis įdedama jai į karstą.

Seneliai dovanoja šaukštelį

Karaimų šeimoje didelė šventė yra vaiko (ypač sūnaus) gimimas. Mergaitės atsiradimas švenčiamas kukliau. Gimus vaikui, po trijų mėnesių namuose šventikas (chazanas) skaito specialią maldą. Seneliai dovanoja šaukštelį, į kurį įpilamas lašelis vyno ir duodamas kūdikiui. Galva pabarstoma pelenais. Iki praėjusio amžiaus šeštojo dešimtmečio berniukai būdavo apipjaustomi.

„Krikštynos“ (tai - sąlyginis apibūdinimas, mat karaimai nėra krikščionys) rengiamos tik berniukams, kai vaikas pats gali eiti į maldos namus, kontroliuoja savo fiziologinius poreikius. Tada kenesoje skaitoma speciali malda.

Vaikų karaimų šeimose anksčiau būdavo 4 – 6, dabar – vos 1 – 2. „Šiuo atžvilgiu niekuo nesiskiriame nuo lietuvių. Gimsta mažiau žmonių nei miršta“, - apgailestavo Aleksandras.

Laidodavo iki saulėlydžio

Amžinojo poilsio Trakų karaimai iškeliauja į savo kapines, esančias atokiai, kitapus Totoriškių ežero. Anksčiau mirusiuosius laidodavo tą pačią dieną, kai žmogus mirdavo, iki saulės laidos.

Dabar šis paprotys nunyko, tačiau tris dienas mirusiojo niekas nelaiko. Dažniausiai laidoja kitą dieną. Karstas išklojamas linais, šarvojimo patalpoje laikomas uždengtas. Uždegama tiek žvakių, kiek artimųjų gedi.

Laidoti negalima karaimams šventą dieną – šeštadienį bei kitų svarbių švenčių dienomis. Į kenesą karstą neneša, nebent procesija trumpam stabteli, praeidama pro Dievo namus.

Kalbos mokosi stovyklose

Iki Antrojo pasaulinio karo kone visose karaimų šeimose buvo kalbama karaimiškai. Dabar situacija pasikeitusi. Panevėžio krašto karaimai daugiau kalba lietuviškai, o Trakuose dažnos šeimos nariai tarpusavyje geba bendrauti trimis ar net keturiomis kalbomis – karaimų, lietuvių, rusų ir lenkų.

Beveik visi karaimų vaikai lanko lietuvišką mokyklą, tad natūralu, kad jie vis dažniau kalba lietuviškai.

„Prasidėjus sovietinei okupacijai, 1940 m. Trakų karaimams suduotas skaudus smūgis – komunistinės valdžios nurodymu uždaryta šalia kenesos veikusi karaimų mokykla. Dabar karaimų kalbą stengiamasi išlaikyti mokant vaikus specialioje vasaros stovykloje. Joje mažieji karaimai taip pat supažindinami su savo tautos istorija, tradicijomis“, - pasakoja Aleksandras.

Anot jo, tarpusavyje vaikai, deja, vis rečiau bendrauja karaimiškai, nes pristinga įgūdžių, žodžių. Anksčiau mažus vaikus prižiūrėdavo močiutės. Iki 5 – 6 metų su vaikais buvo kalbama tik karaimiškai. Dabar daugelis vaikų eina į darželį, ten greitai pramoksta kitų kalbų.

Su kiauliena – ne kibinas

Karaimų tradiciniai drabužiai – moterų poilgis sijonas, balta palaidinė, kyrcha (aksominis nesagstomas švarkelis, siuvinėtas aukso siūlais), plokščios monetomis bei karoliukais siuvinėtos kepurės. Vyrų – dryžuotas chalatas, nukirsto kūgio formos kepurė.

Vyriškus karaimo tradicinius drabužius rodė Aleksandras, Jelena

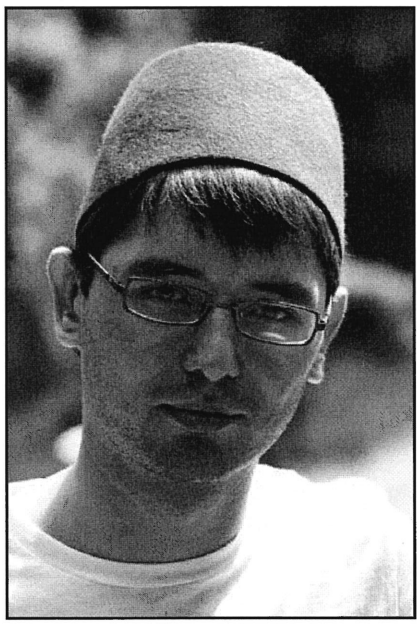

Karaimų jaunuolis tradiciniu galvos apdangalu Arturo Valiaugos nuotr.

pasidalijo pastebėjimais apie karaimų tautinę virtuvę.

„Jei jums siūlo kibiną su kiauliena, žinokite, tai – tiesiog pyragėlis su mėsa. Karaimų virtuvėje kiaulienos nėra. Anksčiau kiaulienos karaimai visiškai nevalgė, o ir dabar ją vartoja labai retai“.

Kiti karaimų patiekalai – tiršta mėsiška ilgų plonų makaronų sriuba tutmač. Karaimai taip pat kepa čeburekus, verda koldūnus. Populiariausias mėsos kepsnys – šišlik.

Iš saldžių patiekalų paminėtini vestuviniai pyragai, kepami iš mielinės tešlos su įvairiais pagardinimais ir razinomis.

Nacionalinis gėrimas – krupnikas. Nors jo pavadinimas perimtas iš vietos gyventojų, tačiau receptūra labai skiriasi. Krupnikas gaminamas iš įvairių šaknų bei rytietiškų prieskonių – gvazdikėlių, muskatų riešutų. Karaimės iki šiol dažniausiai krupniką verda pačios. ■

Apgaulės keliu nublokšti iš gimtinės, visi jie didžiąją gyvenimo dalį praleido Lietuvoje. Apie kiekvieno jų likimą galima būtų parašyti atskirą knygą – tiek skausmo, nevilties ir negandų teko jiems išgyventi. Viltis, kad kada nors pamatys savo gimtinę, buvo jau išblėsusi. Vienas prancūzų žurnalistas net pavadino juos „užmirštais prancūzais".

Lučija BARTKIENĖ

Patikėję J. Stalino propaganda, išeiviai iš Prancūzijos vietoj žadėto rojaus atsidūrė Sibire

Svajonės apie jūrą ir aviaciją neišsipildė

Edmondas Zažakas, asociacijos „Išeiviai iš Prancūzijos Vilniuje" pirmininkas, vertėjas, žurnalistas, Vilniuje gyvena jau trisdešimt vienerius metus.

Kažkada Edmondas svajojo tapti jūrininku, vėliau norėjo studijuoti aukštesniojoje aviacijos mokykloje. Bet šioms svajonėms nebuvo lemta išsipildyti. Priežastis – jis gimė Prancūzijoje.

Nors Sovietų Sąjungos ir Prancūzijos santykiai daugelį pokario metų buvo geri (Antrojo pasaulinio karo metais abi šalys buvo sąjunginikės, antihitlerinės koalicijos dalyvės), tačiau eilinių piliečių atžvilgiu blogio imperija taikė kitokius standartus.

Tėvas patikėjo sovietų vilionėmis

E. Zažako tėvas buvo baltarusis iš Gardino. 1920 metais jis išvažiavo į Prancūziją pagal sutartį dirbti šachtose, ten vedė. Ten gimė Edmondas ir dvi jo seserys, kurios ir dabar ten gyvena.

Po Antrojo pasaulinio karo visoje Vakarų Europoje buvo vedama didelė sovietinės propagandos kampanija. Buvę tėvynainiai buvo sumaniai ir klastingai viliojami grįžti į tėvynę. Iš Sovietų Sąjungos į Prancūziją atkeliaudavo įvairių žurnalų, kuriuose buvo rašoma, kad „pirmoji pasaulyje socializmo valstybė" yra tikras rojus žmonėms.

1946 metais Edmondo tėvas, paveiktas sovietinės propagandos, apsisprendė grįžti atgal į Baltarusiją. Edmondui buvo keturiolika metų.

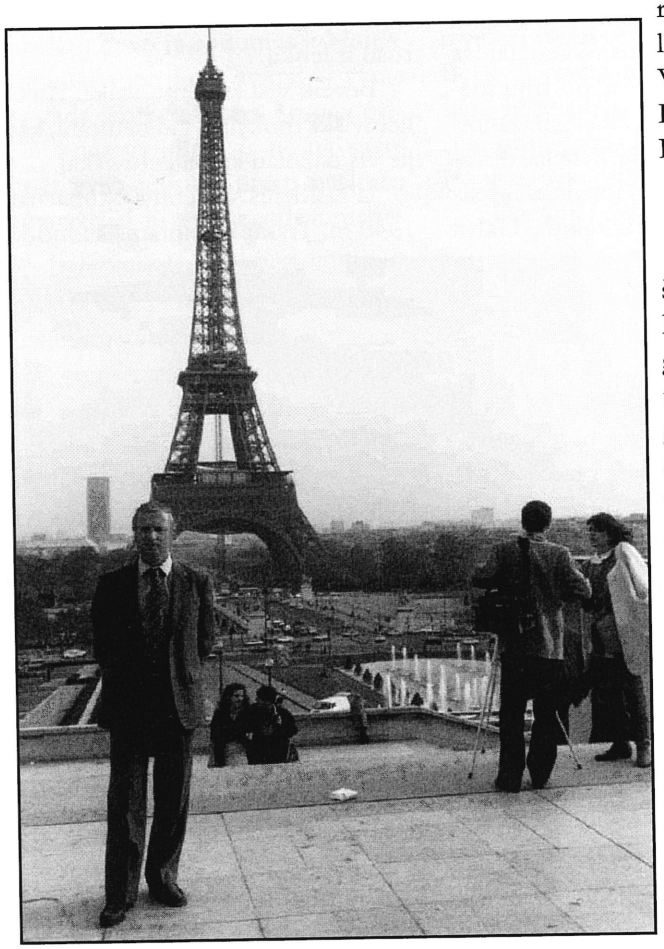

E. Zažakas Paryžiuje

Tada jis nežinojo, kad savo gimtinę vėl galės pamatyti tik po trisdešimt trejų metų, o pažadėtoji žemė virs slogia realybe.

Uoste repatriantų laukė gyvuliniai vagonai, kuriais jie buvo išvežti į Sibirą.

Po Sibiro Edmondas ir kai kurie jo likimo broliai apsigyveno Vilniuje. Arčiau Europos, arčiau Prancūzijos.

Vilniaus senamiestyje

Atvykęs su šeima į Vilnių, E. Zažakas apsigyveno Senamiestyje, Rūdininkų gatvėje. Dažnai su dukrele išeidavo pasivaikščioti mažai pažįstamo miesto gatvėmis. Jų maršrutas buvo nuo Filharmonijos Aušros Vartų link. Tokios iškylos tęsėsi penkerius ar šešerius metus.

„Man pasirodė, kad čia labai gražu. Žinoma, Vilnius skiriasi nuo Paryžiaus, nors ir sakoma, jog Vilnius yra mažasis Paryžius", - sako E. Za-

žakas. – Kiekvienas miestas turi savo šarmą".

Teko patirti pažeminimų

E. Zažakas prisimena, kad dauguma jį supančių žmonių vadindavo ir kreipdavosi į jį ne vardu ne pavarde, o tiesiog „Ei, tu, prancūze". O jeigu prancūzas, vadinasi, ne vietinis, svetimšalis.

Iš kur žmonėse noras pažeminti kitokį, jį paniekinti? Gal, patys pažeminti, jie norėjo pasijusti aukštesniais prieš dar mažiau teisių turinčius?

„Adaptacija visada būna labai sunki, kai atvažiuoji iš kitos šalies, - sako E. Zažakas. – Kitas vietinių žmonių mentalitetas, kita gyvensena".

Tolimąją vaikystę ir gimtinę primindavo taupyklė – drambliukas ir du mokykliniai vadovėliai, kuriuos E. Zažakas išsaugojo visą gyvenimą.

„Užmirštieji prancūzai"

1991 metais E. Zažakas įkūrė asociaciją „Išeiviai iš Prancūzijos Vilniuje", kurią tada sudarė dešimt narių. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, jie galėjo atvirai pasakyti, kad gimė Prancūzijoje ir visą gyvenimą jautėsi prancūzais.

Apgaulės keliu nublokšti iš gimtinės, visi jie didžiąją gyvenimo dalį praleido Lietuvoje. Apie kiekvieno jų likimą galima būtų parašyti atskirą knygą – tiek skausmo, nevilties ir negandų teko jiems išgyventi. Viltis, kad kada nors pamatys savo gimtinę, buvo jau išblėsusi. Vienas prancūzų žurnalistas net pavadino juos „užmirštais prancūzais". Tik atgavus Lietuvai nepriklausomybę, kai kurie iš jų galėjo vėl aplankyti Prancūziją.

„Prancūzija jus atsimena..."

E. Zažakas visada save laikė prancūzu ir to neslėpė.

„Aš turėjau įrodyti, kad ištikrųjų atstovauju Prancūzijai. Turėjau visada rengtis tvarkingai ir elgtis korektiškai", - teigia pašnekovas. – Visą laiką, gyvendamas buvusioje Sovietų Sąjungoje, propagavau prancūzų kalbą ir literatūrą. Galima sakyti, aš buvau neoficialus Prancūzijos ambasadorius".

Nepriklausomoje Lietuvoje, kaip minėta, E. Zažakas įkūrė išeivių iš Prancūzijos asociaciją, subūrė vienodo likimo draugus ir galėjo laisvai skleisti prancūzų kalbą ir kultūrą Lietuvoje, koks ir yra asociacijos tikslas.

„Mes dalyvaudavome festivaliuose „Vilniaus dienos". Apsirengę tautiniais rūbais, dainuodavome prancūzų liaudies dainas", – pasakoja E. Zažakas. – Tokia mūsų veikla".

Paties Edmondo asmeninė veikla buvo aukštai įvertinta. 2002-ųjų metų gegužės 24-ąją dieną jis prisimins visą likusį savo gyvenimą. Jam Prancūzijos ambasadorius Lietuvoje Žan Bernar Hart Prancūzijos Respublikos prezidento vardu įteikė Garbės legiono kavalieriaus regalijas. Iškilmingos ceremonijos metu ambasadorius pasakė: „Prancūzija jus atsimena ir pripažįsta saviškiu".

Išeiviai iš Prancūzijos Vilniaus miesto šventėje

Žodžiai pavirto žvaigždėmis

Pirmą kartą E. Zažakas nuvyko į gimtąją Prancūziją po trisdešimt septynerių metų. Vienam savo vaikystės draugui jis papasakojo apie išgyvenimus ir patirtas skriaudas Sovietų Sąjungoje. Apie tai, kaip buvo apribotos atvykėlių teisės. Jie negalėjo mokytis karo akademijose, dirbti mokslo įstaigose, negalėjo išvykti į užsienį.

„Daug ko negalėjau tik dėl to, kad gimiau Prancūzijoje. Aš nebuvau nei priešas, nei nusikaltėlis, tik gimiau kitur", - prisiminė E. Zažakas.

Kai jis baigė pasakoti, vyresnysis draugo sūnus pasakė: „Žinai, tėve, Edmondo nereikia gailėti. Tavęs reikia gailėti. Jis turėjo labai spalvingą, įdomų gyvenimą. Patyrė ir bado, ir šalčio, laimę ir praradimus. O tu tik iš namų į darbą ir iš darbo į namus. Visada valgei bifšteksą. Visada viskas buvo teisinga, bet nieko ir neatsitiko".

„Aš pagalvojau, kad tai tiesa", - sutiko E. Zažakas.

Pabaigoje jis pacitavo ištrauką iš savo mėgstamiausio poeto Gijono Apolinerio vieno eilėraščio:

Man jau negaila savęs,

Aš negaliu išsiaiškinti šitoj tylumoj.

Visi žodžiai, kuriuos aš norėjau pasakyti, pavirto žvaigždėmis. ■

Lietuvoje sukurta teisinė bazė ir politiniai nediskriminavimo, vienodų socialinių galimybių, kultūrų lygiateisiškumo principai visiškai atitinka Vakarų Europos multikultūralizmo standartus. Pasirinktą multikultūralizmo kursą rodo ratifikuoti tarptautiniai tautinių mažumų teisių apsaugos dokumentai: Europos Tarybos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Europos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija, JT konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo.

Leonas TOLVAIŠIS
Politikos mokslų magistras, Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos instituto doktorantas

Lietuva Europoje: multikultūrinė visuomenė tautinėje valstybėje

Multikultūrinė visuomenė yra normatyvinis nacionalinės integracijos modelis Europos politinėje, socialinėje bei ekonominėje erdvėje, integracija į kurią Lietuvai buvo ilgalaikis strateginis tikslas.

Vakarų liberali valstybė nėra neutrali savo piliečių etnonacionalinės tapatybės atžvilgiu, tačiau atsakydama į etnokultūrinės įvairovės iššūkį sudėtingai ir praktikoje neretai prieštaringai derina oficialios kultūros skatinimą ir mažumų teisių apsaugą. Vieningos kultūros skatinimas nelaikomas nesuderinamu su demokratijos principais: „primetant" visuomenei vieningą standartizuotą kalbą užtikrinamos lygios piliečių galimybės dalyvauti modernioje ekonomikoje, o integracija bendros visuomenės kultūros pagrindu laikoma modernių valstybių socialinės lygybės bei politinės sanglaudos garantija, nes stiprina bendros tapatybės jausmą ir laikoma solidarumo su valstybe prielaida.

Multikultūralizmas numano pakantumą įvairovei privačioje sferoje, tačiau viešojoje erdvėje neneigiama homogeniškumo svarba. Net pats liberaliausias „pilietinis" nacionalizmas neapsiriboja vien tik ištikimybe demokratiniams politiniams principams: nuo neliberalaus „etninio" nacionalizmo jį skiria ne tariamas abejingumas kalbai, kultūrai ir nacionalinei tapatybei, tačiau nacionalinės kultūros atvirumas ir „narystės" tautoje sąlygų lankstumas. Liberalios valstybės lanksčiau formuluoja tautinės tapatybės sampratą bei atviriau apibrėžia nacionalinę bendruomenę, narystės joje neriboja etnokultūriniai, rasiniai ar religiniai požymiai, o priėmimo sąlygos yra lankstesnės: pvz., valstybinės kalbos išmokimas, dalyvavimas visuomenės gyvenime, neabejingumas tautos ateičiai. Kitaip tariant, liberalios valstybės žymiai mažiau linkusios puoselėti uždarą, ekskliuzyvią tautinės tapatybės koncepciją: skirtingos etnonacionalinės tapatybės nėra nesuderinamos ir asmuo gali tapatintis daugiau nei su viena tauta vienu metu, dažniausiai jausdamas savo bendrumą su dominuojančia kultūra, tačiau neatsisakydamas savo kilmės etnokultūrinių bruožų bei gyvenimo būdo ypatybių.

Pažymėtina, kad Vakarai „primeta" savo nacionalinės integracijos viziją, darydami spaudimą Vidurio Rytų Europos valstybėms užtikrinti etninių mažumų teisių apsaugą – mažumų kalbų vartojimą mokykloje, žiniasklaidoje, viešojo administravimo institucijose, o taip pat politinio atstovavimo ir vietos savivaldos teises. Svarbiausios Vakarų tarptautinės politinės organizacijos (ES, NATO, ESBO, ET) iškėlė pagarbą mažumų teisėms kaip sąlygą pokomunistinėms valstybėms „grįžti" į Europą. Multikultūralizmo principus įkūnija tautinių mažumų apsaugos režimas – tarptautinių dokumentų kompleksas, numatantis plačias kultūrines teises tautinėms mažumoms.

Nė vienoje Vakarų valstybių nėra vienbalsio sutikimo dėl etninės įvairovės klausimų sprendimo, ir beveik kiekvienas etninių santykių aspektas Vakaruose yra lydimas prieštaravimų iki šiol. Tačiau Vakarų demokratinių valstybių patirtis liudija, kad patikimiausias būdas užsitikrinti mažumų lojalumą – gerbiant, o ne naikinant jų etnokultūrinę tapatybę. Neišvengiamai kultūrinei sąveikai ypatingai suintensyvėjus šiuolaikinio globalizuoto pasaulio sąlygomis, Vakarų pasaulyje įsivyravo požiūris, kad etnonacionalinės kultūros esmė atsiskleidžia tik sąveikoje su kitomis kultūromis. Kultūrų mainai ir abipusis turtinimas priešpastatomas uždaram etniniam nacionalizmui būdingam susirūpinimui išsaugoti nacionalinės kultūros „grynumą", autentiškumą

atsiribojant nuo išorės įtakų.

Rytų ir Vidurio Europa, valdoma komunistinių režimų, liko nuošalyje nuo šių pokyčių. XX a. pab. Vidurio ir Rytų Europos valstybių grįžimą į Europą lydėjo nacionalinio išsivadavimo motyvai, atgimus pusei amžiaus „užšaldytam" tautinės valstybės modeliui, kuomet Europoje jau buvo vadovaujamasi kitokiomis valstybės koncepcijomis.

Tradiciškai Vidurio ir Rytų Europoje tapatybės klausimai politiškai glaudžiai siejami su valstybės stabilumu ir tarptautiniu saugumu. Etnokultūrinę tapatybę, valstybę ir teritoriją sieja stiprūs ideologiniai saitai. Visuomenės nepasiruošusios sutikti su ypatingų teisių suteikimu mažumoms – socialiniu ir politiniu lygmeniu bijoma valstybės dezintegracinių efektų, atsvara jiems tradiciškai laikomas valstybės etninis homogeniškumas.

Nors staigias permainas išgyvenančioje visuomenėje vykstantys etnosocialiniai procesai yra pernelyg sudėtingi, kad būtų galima vienareikšmiškai teigti Lietuvos visuomenėje dominuojant atviram pilietiniam ar uždaram etniniam nacionalizmo tipui, šiame straipsnyje atkreipiamas dėmesys į kai kuriuos Lietuvos situacijos aspektus, kurie, mūsų nuomone, yra verti dėmesio ir įvertinimo pagal Europos multikultūralizmo principus.

Lietuvoje sukurta teisinė bazė ir politiniai nediskriminavimo, vienodų socialinių galimybių, kultūrų lygiateisiškumo principai visiškai atitinka Vakarų Europos multikultūralizmo standartus. Pasirinktą multikultūralizmo kursą rodo ratifikuoti tarptautiniai tautinių mažumų teisių apsaugos dokumentai: Europos Tarybos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Europos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija, JT konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo (neratifikuota Europos regioninių ir tautinių mažumų kalbų chartija).

Europos tautinių mažumų apsaugos režimo užfiksuotus principus atitinka ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę 2005-2010 m. programoje suformuluota integracijos sąvoka: „Integracija pasireiškia tada, kai asmuo išlaiko savo etninį tapatumą ir drauge turi ganėtinai įgūdžių pritapti daugumos kultūroje ir visuomenėje. Savo ruožtu visuomenė, jeigu jai rūpi spartesnė integracija, turi sudaryti sąlygas lygiomis teisėmis dalyvauti viešajame gyvenime". Tokiu būdu, Lietuvos tautinė politika nebegrindžiama paprasčiausiu konfliktų prevencijos, arba lojalumo ugdymo principu, pagal kurį pakanka sukurti institucinę sistemą etninių mažumų dalyvavimui ir užtikrinti formalią teisių lygybę, užkertant kelią galimiems etnopolitiniams reikalavimams, tačiau ignoruojami tautinių mažumų ištekliai ir gebėjimai pasinaudoti savo teisėmis.

Lietuvoje taip pat neišvengta neliberalaus etninio nacionalizmo institucionalizavimo apraiškų, kai piliečių teises ir galimybes bandyta sieti su jų tautybe. Paminėtina 2004 m. iniciatyva surengti referendumą Konstitucijos 91 straipsniui keisti ir uždrausti nelietuvių kilmės asmeniui užimti premjero postą, o taip pat 2002 m. rugsėjo 17 d. Pilietybės įstatymo 18 str. nuostata palengvinti Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimą išsikeliantiems iš šalies lietuvių kilmės asmenims, nepaliekant tokios galimybės kitų tautybių Lietuvos piliečiams.

Nepaisant atkurtos valstybės sudarytų vienodų sąlygų visų tautybių piliečių socialiniam dalyvavimui, netolygus etninių grupių socialinių ir simbolinių išteklių pasiskirstymas lėmė tam tikrus socialinės integracijos ypatumus. Atlikti sociologiniai tyrimai rodo, kad Lietuvoje etniškumas struktūruoja socialinę erdvę. Socialinės sferos ir etniniai segmentai tam tikru mastu sutampa. Pusė etninėms mažumoms priklausančių asmenų dirba monoetninėje aplinkoje (homogeniškas daugumos dominuojamas viešasis sektorius, pusės mažumoms priklausančių asmenų užimtumas etniškai monolitiškose privačiojo ir nevyriausybinio sektorių organizacijose). Nepakankamas tautinių mažumų dalyvavimas politiniame gyvenime, menkas tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų efektyvumas. Tiek etninės daugumos, tiek mažumų grupių polinkis į grupiniu etniniu solidarumu grįstas socialinio, politinio, ekonominio dalyvavimo formas liudija esant nepakankamą pilietiškumo jausmo nacionalinėje valstybėje brandą.

Paminėtini ir ekonominiai Lietuvos tautinių mažumų situacijos ypatumai. Bedarbių dalis etninių mažumų grupėse viršija bendrąjį Lietuvos vidurkį. Skirtingos etninės grupės skirtingai pasiskirsčiusios profesinėse kategorijose: lietuviai koncentruojasi aukštesnio išsilavinimo ir profesinių įgūdžių reikalaujančiose profesijose, o nelietuviai – žemesnėse profesinėse kategorijose. Lietuvos tautinių mažumų socialinis mobilumas yra mažesnis. Socialinės nelygybės apraiškas atspindi pablogėjusi tautinių mažumų grupių socialinė savijauta (savo padėties pokyčio vertinimas).

Tam tikrai etninių mažumų grupių atstovų daliai jaučiantis turint mažesnę tikimybę nei lietuviai užimti geresnes socialines pozicijas, ji linkusi sieti socialinio kilimo perspektyvas su etnine tapatybe ir motyvuojama įsilieti į lietuvišką socioekonominę aplinką, tapatinamą su didesnėmis pajamomis. Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centro duomenys rodo paplitus įsitikinimus, kad baigusieji lietuviškas mokyklas gali pasiekti daugiau; kad žmogui su

lietuviška pavarde viskas paprasčiau. Vidutiniškai penktadaliui nelietuvių manant, jog, norint gauti gerą darbą, svarbu būti lietuviu, kaip reikalingi socialiniai ištekliai įvardijamas lietuvių kalbos mokėjimas gimtosios lygiu, o tautinės mažumos statusas – kaip kliūtis sėkmingai adaptacijai.

Lietuvos situacijos ypatumas – kalba stereotipiškai vienu metu laikoma ir objektyviuoju etniškumo kriterijumi (rodo asmens tautybę), ir neretai padėties socialinėje hierarchijoje išraiška. Aukštas lietuvių kalbos ir kultūros prestižas tarp tautinių mažumų gali tapti stipria motyvacija kultūrinei asimiliacijai. Lietuvių kalbos kaip gimtosios vartojimo tendencijos stiprėja su vis jaunesne amžiaus grupe. Tokiu būdu, kalba pasireiškia kaip pagrindinis visuomenę homogenizuojantis etniniu požiūriu veiksnys. Lietuvai būdinga tendencija – perėmus daugumos kalbą palaipsniui nustojama tapatintis su kilmės grupe. Įrodyta, kad asimiliacinis elgesys Lietuvoje yra socialinio mobilumo strategijos dalis. Etninių grupių socialinę hierarchiją, ekonominės padėties netolygumus ėmė atspindėti švietimo sistemos kalbiniai sektoriai: geresne socialine ir ekonomine padėtimi pasižymintys asmenys linkę rinktis savo vaikams mokyklą lietuvių mokomąja kalba. Mokyklos pasirinkimas Lietuvoje pripažintas strateginiu, nes stipriai veikia etninės tapatybės konstravimą: lietuviškas mokyklas pasirinkę nelietuviai daugumoje tapatinasi su lietuviais.

Tokiu būdu atgaminamos etninių grupių netolygaus pasiskirstymo Lietuvos socialinėje struktūroje ydos. Spontaniškai susiklostęs socialinio mobilumo per asimiliaciją modelis suformavo vaizdą, kad Lietuvoje integracija pasiekiama ne per dalyvavimą visuomenės gyvenime, tačiau siekiant paties dalyvavimo reikia atitikti tam tikrus etninės daugumos keliamus reikalavimus.

Svarbi integracijos prielaida – asmens tautybė neturi būti svarbi jam siekiant dalyvauti ekonominiuose, socialiniuose, politiniuose procesuose. Politinis šalies kontekstas bei socialinis klimatas visuomenėje yra svarbus integracijos veiksnys: valstybės teikiamos integracijos galimybės, socialinės sąveikos su daugumos grupe patirtis lemia mažumų prisitaikymo strategijas. Multikultūrinės visuomenės samprata numanytų, kad asimiliacija būtų nepriimtina nei etninei mažumai siekiant pageidaujamos socialinės padėties, nei valstybei, nedarančiai jos tautinės politikos prioritetu.

Iš tautinių mažumų atstovų socialinio elgesio modelių galima spręsti apie visuomenės pobūdį. Tikėtina, kad uždaro etninio nacionalizmo samprata grįstoje tautinėje valstybėje tautinių mažumų atstovai labiau rinksis asimiliacines strategijas, o multietninėje demokratijoje – integracines, kai individas įgyja įgūdžių dalyvauti daugumos kultūroje ir visuomenėje, galėdamas išlaikyti savąjį tapatumą.

Šiuolaikinei Lietuvai būdinga situacija, kai etniškumas egzistuoja „antrajame plane", t.y. nėra sureikšminamas. Stiprias etninių mažumų integracines nuostatas rodo santykinai aktyvesnis ir lygiavertiškesnis jaunesnio amžiaus tautinių mažumų atstovų užimtumas įvairiuose sektoriuose, dalyvavimas viešajame gyvenime. Per pastaruosius 15 metų išsimokslinimo netolygumai lyginasi. Jauni išsilavinę etninių mažumų grupių nariai sėkmingai varžosi darbo rinkoje. Tokiu būdu įveikiama darbo rinkos etninė stratifikacija. Aukštą Lietuvos tautinių mažumų integracijos laipsnį liudija kalbinė adaptacija, Lietuvos vidaus situacijos išmanymas, socialinio pasitikėjimo lygmenys, pilietinės nuostatos. Akivaizdi maža socialinė distancija tarp tautinių mažumų ir lietuvių, aukštas tarpusavio susigiminiavimo laipsnis.

Vienu esminių integracijos rodikliu laikoma vadinamoji mišri, arba įvairialypė asmens etninė tapatybė, individui tapatinantis vienu metu ir su daugumos grupe (arba su visa šalies visuomene), ir su savo kilmės grupe. Kuo didesnė mažumom priklausančių asmenų dalis puose lėja mišrią tapatybę, tuo aukštesni integracijos laipsnis pasiektas, nes ta rodo mažiausią kultūrinę ir socialin distanciją, taigi yra laikoma garantija kad visuomenėje pavyks išvengt etninių įtampų.

Sociologinių tyrimų duomenys lei džia spėti daugumą Lietuvos tautinių mažumų atstovų puoselėjant mišrią etninę tapatybę. Tačiau šį rodikl atsveria atskleistas stiprus ryšys tarp mišrios etninės tapatybės ir etninė tapatybės silpnumo. Tai leidžia daryt prieštaringas prielaidas, kad Lietuvoj mišri ir silpna etninė tapatybė gali pa sireikšti kaip vykstančios asimiliacijos etapas arba kaip pilietinės tapatybė dominavimas etninės atžvilgiu.

Svarbu tinkamai įvertinti už fiksuotą nelietuvių kilmės žmonių polinkį vis dažniau tapatintis su lietuviais ir Lietuva, sudarant sąlygas prigimtinei tapatybei išlaikyti, ne pilietinis lietuvio tapatybės matmuo (priklausymas pilietinei bendrijai, o ne etninei grupei) negali būti stiprinama tautinių mažumų asimiliacijos keliu To galima siekti, plėtojant atviresnį i lankstesnį pilietinį lietuvių identitetą skatinant aktyvesnę tautinių mažumų pilietinę poziciją.

Apibendrinant, neabejotinai galim teigti Lietuvoje egzistuojant prieštarin gas tendencijas – tiek daugiakultūrė pilietinės visuomenės užuomazgas tiek vienapoliarės etninės struktūro bruožus. Sukurti multikultūrinės vi suomenės institutai, bet visuomenėj ir politinių jėgų veikimo logikoje da gaji etnocentrinė inercija, sąlygot XIX a. pab. – XX a. pr. lietuviško jo etnolingvistinio nacionalizmo i Atgimimo laikų politinio požiūrio mažumų integraciją kaip etnopolitinių reikalavimų prevenciją. Prisimintina ekskliuzyvistinio tautos apibrėžimo

poveikis Lietuvos kultūrai: pirmosios modernios Lietuvos valstybės formavimosi ir negatyvaus identiteto (kuomet esminis tautinės tapatybės elementas – savo grupės priešpastatymas kitoms konkrečioms tautoms) dominavimo laikmečiu buvo atsisakoma pripažinti Lietuvos kultūros dalimi paveldą, susijusį su nelietuvių veikla ar kūryba nelietuvių kalba.

Neišugdžius atsakingo požiūrio į kultūrų įvairovę nacionaliniu lygmeniu, sudėtinga pritapti šiuolaikinėje Europoje. Valstybės dėmesys etnokultūrinei įvairovei rodo jos atsakingumą visai visuomenei, o ne tik etninėms mažumoms, nes gali apspręsti visų valstybės piliečių prisitaikymo perspektyvas už šalies ribų. Tai rodo lietuvių ekonominės emigracijos pavyzdys, išplitus nuogąstavimams dėl menkos lietuvių konsolidacijos užsienyje ir kylančios asimiliacijos grėsmės, ryšių su gimtine nutraukimo perspektyvų. Taip paplitusi gimtojoje šalyje mažumų adaptacijos logika (nutraukiant ryšius su kilmės bendruomene ir imituojant supančią „prestižinę" kultūrą) refleksyviai, pasąmoningai atkartojama patekus į svetimą šalį. Šiame kontekste prisimintinas Lietuvoje atliktų tyrimų nustatytas lietuvių polinkis mažiausiai pasitikėti tiek kitataučiais, tiek savo tautiečiais – šie bruožai gali būti perimami ir vykstant mažumų akultūracijai lietuviškoje aplinkoje. Adekvačiai prisitaikyti prie šiuolaikinės Europos sociokultūrinių realijų gali tik visuomenė, mokanti tinkamai vertinti ir puoselėti kultūrinę įvairovę. Atvirumas įvairioms tapatybėms didina visuomenės kultūros reikšmę pasaulyje, skatina pačios visuomenės adaptyvumą.

Kiekviena tauta ar bendruomenė gyvena tol, kol prisimena savo istoriją, laikosi religijos normų ir kuriai vadovauja inteligentija, nukreipdama kuriuo keliu tautai eiti. Svarbus ir kalbos faktorius, bet Lietuvos totoriai gimtąją kalbą prarado dar XVII a. antroje pusėje. Todėl jos išlikimui žymiai svarbesnė buvo Islamo religija. Ne mažiau svarbu, kai tautos palikimu domisi mokslininkai, supažindinantys akademinę bendruomenę su savo tyrinėjimais ir tokiu būdu pristatydami ją pasauliui.

Adas JAKUBAUSKAS
Socialinių mokslų daktaras

Lietuvos totoriai: nuo Vytauto laikų iki Atgimimo

Totoriai – drąsūs ir ištikimi kariai

Lietuvos totorių bendruomenė turi garbingą istoriją, kuria gali teisėtai didžiuotis. Ta istorija apima ilgus šešis šimtmečius. Per tą laiką Lietuva jiems tapo antrąja Tėvyne.

Be jokios abejonės, didžiausias totorių nuopelnas yra tas, kad jie dalyvavo Žalgirio mūšyje, tarnavo savo gentinėse vėliavose, o vėliau – Priešakinės sargybos daliniuose Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) ir Abiejų Tautų Respublikos kariuomenių sudėtyje, dalyvavo visuose be išimties karuose iki Abiejų Tautų Respublikos padalijimų. Ketverių metų Seimo laikotarpiu buvo plačiai žinomi generolo Juzefo Bielako, pulkininkų Jokūbo Azulevičiaus, Mustafos Baranovskio, poručiko Aleksandro Achmatovičiaus, pasiaukojančiai kovojusių LDK saulėlydžio laikotarpiu ir T. Kosciuškos sukilimo metu, vardai.

Totoriai dalyvavo ir lemiamose kautynėse ginant Varšuvos Prahą 1794 m. lapkričio 4 d. Čia kovėsi Priešakinės sargybos antrasis, trečiasis, ketvirtasis ir penktasis pulkai. Dauguma totorių buvo Jokūbo Jasinskio dispozicijoje. Šis pralaimėjimas lėmė Respublikos, o drauge ir LDK žlugimą.

Totoriai karo istorijai davė ulonų kavaleriją. XVIII a. šis pavadinimas atsirado nuo totoriaus pulkininko Aleksandro Ulano pavardės. Ulonai sutinkami ne tik Lietuvos ir Lenkijos, bet ir Saksų, Napoleono, carinės Rusijos, o vėliau ir kitų šalių kariuomenėse.

Lietuvos totoriai karininkai pasižymėjo aukštomis moralinėmis savybėmis, todėl jiems buvo patikimos dalinių iždininkų, intendantų, karininkų garbės teismo narių bei pirmininkų pareigos. Karo tarnybai jie buvo ruošiami nuo pat vaikystės. Iš mažos totorių bendruomenės, kurios nariai dabar gyvena Lietuvoje, Lenkijoje ir Baltarusijoje, XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje kilo 25 generolai. Žinomiausi iš jų: infanterijos generolas Chalilis (Ipolitas) Januševskis, generolai leitenantai Chalilis Bazarevskis, Aleksandras Tuhan-Mirza Baranovskis, Konstantinas Kričinskis,

Suleimanas (Maciejus) Sulkevičius, generolai majorai Antonis-Longinas Baranovskis, Tamerlanas Bielakas, Aleksandras Maliušickis –Ulanas, Samuilas Kričinskis, Aleksandras Romanovičius, Davidas Sulkievičius, Josifas Sulkievičius, Iskanderas Talkovskis ir kiti.Vienas jų – generolas leitenantas Suleimanas (Maciejus) Sulkevičius 1918 m. dalyvavo kuriant Krymo Demokratinę Respubliką ir buvo jos ministru pirmininku. Tačiau ši valstybė gyvavo kiek ilgiau negu septyniasdešimt dienų. Po jos žlugimo jis prisidėjo prie Azerbaidžano Demokratinės Respublikos kariuomenės kūrimo 1919 –1920 m. Deja, 1920 m. buvo suimtas ir sušaudytas.

Tarpukario laikotarpiu ne vienas totorius stojo į besikuriančios Lietuvos kariuomenę. Paminėtini savanoriai Jonas ir Stasys Chaleckiai, pulkininkas- leitenantas Aleksandras Makulavičius, broliai Kalinos – Juozas ir Romualdas – pulkininkas ir pulkininkas – leitenantas.

Dauguma Lietuvos totorių jaunimo tarpukario Lietuvoje tarnavo 2 - ajame Lietuvos Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų pulke Alytuje.

Ir šiandien nepamiršta ši graži tradicija – Lietuvos kariuomenėje karininkais tarnauja keletas totorių.

Totoriai – inteligentai, verslininkai, amatininkai

XX a. pradžioje, be karybos, totorių inteligentija pradeda rinktis kitas profesijas: atsiranda totorių gydytojų, advokatų, mokslininkų, valstybės tarnautojų. Tuo tarpu paprasti žmonės tradiciškai vertėsi daržininkyste, odų dirbimu, vežėjavimu. Šis totorių verslas buvo net monopoliniu virtęs, trukęs iki geležinkelio atsiradimo. Totoriai vežėjai nuo seno gabendavo krovinius dideliais atstumais – pasiekdavo Krokuvą, Poznanę, net Krymą. Štai ką apie Naugarduko totorius vežėjus rašo poeto Adomo Mickevičiaus brolis Pranciškus: „Pas visus galima priskaičiuoti 2000 arklių, visuomet paruoštų kinkyti, bet ir tuos dažnai sunku pasamdyti važiuoti, kai ateina laikas kontraktams Dubne, Kijeve, Vilniuje, Minske ir kitur [...]. Jų arkliai maži, stiprūs, įpratinti bėgti, kad ir tolimiausioje kelių savaičių kelionėje [...].Garsėja sąžiningumu, kiekvienas, kad ir vargingiausias totorius, pasiųstas ar su didele grynųjų pinigų suma, ar su kokiomis vertybėmis, ar svarbiais slaptais popieriais, niekuomet neapvils pasitikėjimo. Nepasitaikydavo, kad totorių teistų už kriminalinį nusikaltimą, piktadarystę".

Totoriai – odminiai nuo seno garsėjo išdirbtų odų kokybe, jų dirbtos odos buvo minkštos ir patvarios. Deja, šis amatas baigia nunykti, tačiau ir šiandien dar yra žmonių, žinančių odininkystės ir kailiadirbystės paslapčių. Todėl šį senąjį totoriškąjį amatą vertėtų išsaugoti kaip Lietuvos materialiojo paveldo objektą. Nemažiau garsūs buvo ir totorių daržininkai, parduodavę savo produkciją Kauno, Alytaus ir Vilniaus turguose.

Klestėjo totorių kultūra

Totorių kultūra sužydo įvairiomis spalvomis tarpukario Vilniuje, kuomet šis miestas tapo pagrindiniu totorių kultūros centru. Iš kadaise XX amžiaus pradžioje Sankt Peterburge veikusio totorių studentų ratelio, kurio pagrindiniai veikėjai apsigyveno Vilniuje, kai po revoliucijos Rusijoje bandė padėti savo kraujo ar tikėjimo broliams įkurti nepriklausomas valstybes Kryme ir Azerbaidžane. Deja, nesėkmingai. Būtent jiems dalyvaujant susikūrė galingas totorių kultūrinio ir religinio atgimimo Sąjūdis. Iš Vilniaus buvo siunčiami stiprūs totorių bendruomenės atgimimo impulsai į visas totorių bendruomenes. Čia pirmiausia paminėtini broliai Leonas ir Olgierdas Kryčinskiai, šio judėjimo iniciatoriai. Į atgimstantį kultūrinį ir religinį gyvenimą įsijungė būrys totorių inteligentų: teisininkų, literatų, karininkų, dvarininkų. Leono ir Olgierdo Kryčinskių pastangomis Vilniuje pradėti leisti fundamentalūs, ir šiandien savo svarbos nepraradę Totorių metraščiai. Pirmasis tomas pasaulį išvydo 1932 m., tiesa, kiti du išleisti jau ne Vilniuje: antrasis – 1935 m.

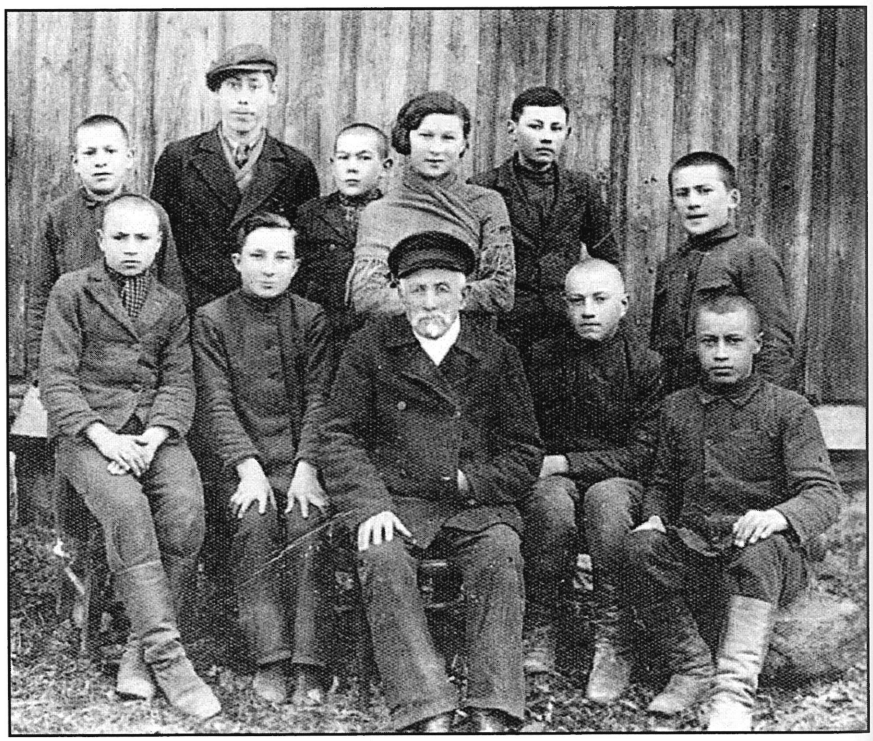

Raižiai (dabar Alytaus rajonas). 1937 m. Totorių vaikai, pasibaigus religijos pamokai. Centre sėdi imamas Adomas Chaleckas.

Zamosciuje, trečiasis – 1938 m. Varšuvoje. Trečiame leidinio tome Stanislavas Kryčinskis spausdina savo garsųjį veikalą „Tatarzy Litewscy. Proba monografii“ („Lietuvos totoriai. Monografijos bandymas“). Buvo parengtas ir ketvirtasis tomas, bet dėl prasidėjusio Antrojo pasaulinio karo nebuvo išleistas.

Vilniuje įkuriamas totorių muziejus, archyvas ir biblioteka, išrenkamas muftis, kuriuo tampa žinomas orientalistas, Berlyno universiteto daktaras Jokūbas Šinkevičius, įkuriama Lenkijos totorių kultūros ir švietimo sąjunga, kurios pirmininku išrenkamas Olgierdas Kryčinskis. Tenka apgailestauti, kad dėl to meto Lenkijos ir Lietuvos įtemptų santykių ryšiai tarp tautiečių, gyvenančių dviejose valstybėse, nebuvo visaverčiai.

Pakilimą išgyveno ir Raižiai

Nors Nepriklausomos Lietuvos totorių bendruomenėje ir nebuvo tokių iškilių intelektualų kaip Vilniuje, vietos totorių bendruomenė taip pat išgyveno pakilimą. Pirmiausia tai pasakytina apie Raižius, tradiciškai vadinamus Lietuvos totorių Meka. Tarpukario Lietuvoje šis ir greta esantys kaimai sudarė labai didelį totorių gyvenamą arealą, siekiantį keletą kvadratinių kilometrų. Prieš karą Raižių apylinkėse gyveno daugiau kaip 120 gyventojų – totorių. Čia labai stipriai buvo kultivuojamos totorių tradicijos. Ilgus dešimtmečius vietos parapijos imamu buvo Adomas Chaleckas, atminimas apie kurį ir šiandien gyvas tarp parapijiečių. Kaimą juosia 14 senkapių, o tai byloja apie jo garbų amžių. Raižių mečetėje stovintis mumberas (sakykla), 1889 m. išgelbėtas iš sudegusios Bazorų mečetės yra seniausias musulmoniškojo materialiojo sakraliojo meno paminklas Lietuvoje, kuriame totoriaus dailidės ranka išraižyta data – 1684 m., yra labai brangi relikvija.

Kaune iškilo mečetė

Intensyvus totorių gyvenimas vyko ir Lietuvos laikinojoje sostinėje Kaune. Dar XX a. pradžioje totoriaus mecenato chadži Aleksandro Iljasevičiaus Kauno totorių bendruomenei dovanotoje žemėje buvo nuspręsta pastatyti mečetę. Ją buvo planuojama atidaryti 1930 metais, minint Vytauto Didžiojo 500 mirties metines. Tačiau dėl lėšų stygiaus, mečetė duris atvėrė 1933 metų liepos 15 d., 523 Žalgirio mūšio metinių dieną. Ji buvo pastatyta pulkininko Chalilio Janušausko ir jo suburto komiteto rūpesčiu. Mečetės statyba vyko trejus metus. Simboliška, kad įvertinusi totorių nuopelnus Lietuvos valstybei, mečetės statybai pinigų skyrė tautininko Augustino Voldemaro vyriausybė. Imamo (dvasininko) pareigas mečetėje nuo 1937 m. iki 1944 m. atliko Mustafa Chaleckas. Tačiau nepavydėtinas jos likimas. Pirmą kartą mečetė buvo uždaryta 1941 metais prieš karo pradžią. Ji buvo išgrobstyta: išdaužti vitražiniai langai, pavogti kilimai, išneštas senovinis rankraštinis Koranas, baldai. Nuo mečetės minareto nuluptas skulptoriaus P. Rimšos darbo Kunigaikščio Vytauto Didžiojo bareljefas. Mečetė veikė karo ir pokario metais. Tačiau 1947 metais vėl buvo uždaryta. Pradžioje jos patalpose įrengta archyvo fondų saugykla, apie 1950 m. čia įsikūrė mėgėjiškas cirkas. Vėliau mečetėje įrengta skaitykla. Galiausiai, 1986 m. ji buvo perduota M. K. Čiurlionio dailės muziejui, kuris tam tikrą laiką panaudojo ją kaip savo eksponatų saugyklą.

Kauno mečetė musulmonų bendruomenei buvo grąžinta ir lankytojams duris atvėrė 1991 m. liepos 5 d., atkūrus Lietuvos nepriklausomybę.

Kaimai išsaugojo totoriškus bruožus

Kalbant apie žinomas totorių gyvenvietes, negalima nepaminėti Keturiasdešimties totorių kaimo, kuris įdomus tuo, kad iki mūsų dienų yra išlaikęs totorių kaimui išskirtinus bruožus: jame yra daug gatvelių, keliukų, jiems būdingi statūs susikirtimai. Kaimo tyrinėtojo J. Jurginio nuomone, ši gyvenvietė yra unikali Vilniaus krašte. Pasak J. Jurginio, daugiakelio kaimo forma buvo paveldėta iš stepių. Keturiasdešimt totorių kaime stovinti mečetė yra viena seniausių Lietuvoje. Įdomus praeities faktas – joje buvo kabinamos totorių pulkų vėliavos. Dar ir šiandien mečetėje galima pamatyti totorių vėliavos, su kuria jie dalyvavo Kosciuškos sukilime, kotą.

Ne mažiau žinomas ir Nemėžio kaimas, esantis šalia Vilniaus. Kaimas garsus tuo, kad greta jo buvo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto vasaros rezidencija. Kukli šio kaimo mečetė pastatyta kunigaikščių Kričinskių, kurių šeimos nekropolis yra senoje kapinių dalyje, lėšomis. Šiose kapinėse palaidota nemažai žymių žmonių, vienas jų – aukščiau minėtas hadži Aleksandras Iljasevičius, 1913 m. atlikęs kelionę į Meką. Totorių tarpe jis garsus tuo, kad didžiąją savo turto dalį skyrė mečetėms, religijos reikalams ir vargšams remti.

Pokario metais dar veikė Lukiškių medinė mečetė Vilniuje. Besiplečiant sostinei ji atsidūrė miesto centre. Mečetė buvo uždaryta, o 1968 m. – nugriauta. Jos vietoje pastatyti Lietuvos TSR mokslų akademijos institutai. Mizaras – (kapinės) taip pat buvo sunaikintas.

Tarybinis laikmetis, deja, atnešė visišką bendruomenės sustabarėjimą. Geriausi jos žmonės žuvo karo metu arba, bijodami represijų, buvo priversti emigruoti. Komandinė – administracinė ir kolūkinė sistema sugriovė per amžius nusistovėjusias bendruomeninio gyvenimo tradicijas. Buvo baiminamasi, kad jeigu sistema išliks dar bent 50 metų, tuomet totorių bendruomenė Lietuvoje išnyks. Dėkui Dievui taip neatsitiko. Nors nūnai turime pilną saviraiškos teisę, tačiau ir šiandien egzistuoja ne mažiau pavojų nutautėti, negu jų buvo anuomet. Bet tai jau kito rašinio tema. ■

Ko gero sudėtingiausia problema romų bendruomenėje – užburtas skurdo, menko išsilavinimo ir bedarbystės ratas, dėl kurio sunku pasiekti stabilias pajamas ir atsisakyti įvairios rizikingos veiklos, rašo Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centro vyresn. mokslo darbuotojas Tadas Leončikas internetiniame laikraštyje Alfa.lt.

Kas įdarbins romus?

„Etninių tyrimų centre pradėję tyrimą apie romų darbinę patirtį susidūrėme su tuo, ko neleidžia pamatyti visuomenės stereotipų uždanga“, - rašo T. Leončikas. – „Sutikus romų, kurie dirba statybose, gamykloje, krovikais sandėliuose, arba turi namudinį verslą, akivaizdu, jog reikia klausti, kaip nemaža dalis romų išlieka atskirti nuo vakuumo darbo rinkoje ir nuo galimybių pasinaudoti ekonomikos plėtra. Kai romai nugirdo apie tarpininkavimą įdarbinant (socialinio darbo formą, kuri plėtojama daugelyje šiandien vykdomų EQUAL programos projektų), sulaukėme daug klausimų – ypač iš jaunų žmonių – apie tai, kokių yra darbų. Tai akivaizdžiai neatitiko dažnai girdimo priekaišto „jie patys nenori [dirbti]“. Juolab, kad kaip ir daugelis, dalis romų šeimų išvyko ir sėkmingai dirba užsienyje. O kokios galimybės pakeisti savo padėtį likusiems čia, ypač tiems, kurie gyvena Kirtimuose?“.

T. Leončiko nuomone, viena pagrindinių romų integracijos politikos problemų – ne tik valstybės atsisakymas plėtoti veiksmingą socialinę politiką, bet ir tai, kad problemą ignoruoja vietos savivalda. „Tai nėra tik žmogiškas abejingumas; Vilniaus savivaldybė paprastai neprisideda prie tarpinstitucinių pastangų siekti esminių pokyčių dirbant su romų bendruomene. Skandalingas namų griovimas Kirtimuose 2004 m. ir policijos pajėgų demonstravimas nedavė ir negalėjo duoti rezultatų“, - pažymi autorius. – „Priėmus policinę Vilniaus savivaldybės „taboro priežiūros“ programą atrodė, jog tiesiog valdininkų neišprusimas lėmė, kad kartu nebuvo plėtojamos socialinio darbo priemonės. Neseniai girdėtas chaotiškas kalbas apie “taboro iškėlimą”, kurios neatitinka Kirtimų gyventojų norų ir galimybių, savivaldybė jau suskubo paneigti, atsiprašydama už “Savivaldybės pateiktą netikslią informaciją apie galimą romų taboro perkėlimą”. Visgi šiandien kyla įtarimų, kad esama kažkokių sisteminių priežasčių, dėl kurių Vilniaus savivaldybė palieka segreguotą Kirtimų gyvenvietę savieigai ir neįgyvendina net savo programos. Policijos kioskelis („postas“) prie įvažiavimo į romų gyvenvietę, ties kuriuo policininkai tiesiog rinkdavo smulkius kyšius, o ne stabdė narkotikų prekybą, jau seniai stovi tuščias. Ilgainiui nuo jo dingo net iškaba su darbo valandomis“.

Ilgalaikė atskirtis lemia, kad tarp visuomenės centro ir atskirtųjų dalių susiklosto specifinis nelygiavertis santykis, kurį kuo toliau, tuo sunkiau pakeisti. Kaip teigia T. Leončikas, dabartinėje Lietuvos visuomenėje susiklosčiusią nelygybę ir valstybės neįgalumą jos akivaizdoje masinė spauda tik pradeda svarstyti. Pajamų atotrūkis yra toks akivaizdus, kad neįmanoma jo nesuvokti, bet tai, kad visuomenė pati gesina atskirtųjų ir atsidūrusių paraštėse pastangas normalizuoti savo gyvenimą, nėra lengva pripažinti. Neišsilavinusi, lengvai atskiriama pagal savo išvaizdą, nemėgiama visuomenės ir neginama policijos grupė nėra nereikalinga – ji tampa naudingu tarpininku aptarnaujant tam tikras pagrindinės visuomenės rinkas (pvz., tam tikrą dalį šešėlinės ekonomikos). Tokių žmonių žinios apie kitas galimybes yra menkos, o socialiniai ryšiai, kurių dėka jie galėtų pakeisti savo padėtį, riboti.

„Svarstant romų įsidarbinimo galimybes matyti daug panašumų į įvairias kitas žmonių kategorijas, kurioms būdingas ilgalaikis nedarbas ir dėl kitų priežasčių susiklostęs atotrūkis nuo intensyvaus darbo reikalajaunčios šiandieninio ūkio sistemos“, - rašo T. Leončikas. – „Dėl darbuotojų stygiaus daugelyje sričių manoma, kad darbo jėgos ištekliai yra beveik išsemti, o kiekvienas norintis dirbti gali rasti sau darbo. Tačiau Europos Sąjungos fondų paskatinta socialinė veikla su įvairiomis visuomenės grupėmis rodo, jog šios prielaidos apie darbo rinką nėra visiškai teisingos. Tarp įvairių visuomenės grupių yra norinčių dirbti žmonių, kurie dėl negalios, amžiaus ar kitų priežasčių neatitinka statistinio darbuotojo įvaizdžio ir ne visada pakankamai orientuojasi darbo rinkoje. Dalis darbdavių ieško darbuotojų tik intensyviam darbo režimui ir netaiko lankstesnių darbo organizavimo formų, kurios leistų padalinti užduotis ir pasinaudoti iki šiol menkai dalyvaujančiomis darbuotojų kategorijomis. Mažai kvalifikuoto

darbo srityje dažniausiai trūksta žmonių sunkiam fiziniam darbui. Dideli krūviai ne visiems pakeliami, šioje srityje paprastai vyrauja didelė darbuotojų kaita. Esama stipraus lobizmo siekiant palengvinti darbo jėgos importą, tačiau tik nedidelė darbdavių dalis svarsto, kad jie galėtų mechanizuoti dalį darbų".

Anot autoriaus, darbdavių poreikius ir ūkio raidą iš dalies galima laikyti objektyviais veiksniais, o kaip į juos atsižvelgia ir kokią įtaką siekiant įtraukti potencialią darbo jėgą šiandien pajėgia padaryti darbo birža, nėra iki galo aišku. Nėra aišku ir kiek apskritai veiksminga šiandieninė Lietuvos socialinė politika. Nors darbo rinka dažniausiai aptariama ekonomikos terminais (pvz., vertininant paklausą ir pasiūlą), iš tiesų darbo susiradimas ir santykiai darbe atspindi žmogaus socialinius ryšius ir yra persmelkti įvairiausių neformalių praktikų, kurių nepastebime arba apie kurias vengiama kalbėti. Nuo mažens socialine infrastruktūra besinaudojantis asmuo priima ją kaip duotybę, ir nevisada suvokia, kad yra žmonių, kurie augo kitoje aplinkoje, neturi socialiai reikšmingų giminaičių arba gerai informuotų pažįstamų. Dėl tokių skirtumų (tęsiant svarstymą apie įsidarbinimo galimybes) svarbios tarpininkavimo institucijos, iš kurių viena svarbiausių darbo birža.

„Iš darbdavių tenka išgirsti nevienareikšmiškų vertinimų", - pastebi T. Leončikas. – „Viena vertus, skundžiamasi, kad darbo birža neatlieka deramos atrankos ir atsiunčia neparuoštus ir nemotyvuotus bedarbius. Yra atvejų, kai įmonės nutraukė bendradarbiavimą su teritorine darbo birža (t.y. nebesiregistruoja darbo biržoje ir darbuotojų ieško kitais būdais), kad išvengtų asmenų, kurie atvykę išsyk prašo pažymos, kad „darbuotojas netinkamas", siekdami tik pratęsti pašalpos gavimą. Tokie nusiskundimai būdingesni ne regionams, o Vilniui, kur romų nedarbas didžiausias".

„Kita vertus, kalbama apie neformalų mokestį darbo biržos darbuotojams", - rašo autorius. - „Nors jau kuris laikas įdarbinimo tarnybos remiasi darbdavių mokesčiais už darbuotojų paiešką, darbdaviai mini, jog kartais tenka nuvilti žmogų, dėl kokių nors priežasčių neatitikusį darbdavio lūkesčių, ir nepriimti jo į darbą, net jam sakant „bet gi aš sumokėjau [darbo biržoje už geros darbo vietos suradimą]". Šie pasakojimai neparodo, ar iš tiesų neformalios papildomos paslaugos darbo biržoje paplitusios ir kokiu mastu, tačiau galimas dalykas, kad šiandien darbo birža nėra institucija, kuri viena gali efektyviai išspręsti bedarbių paskirstymo problemą ir juolab įtraukti į darbo rinką iki šiol nedalyvaujančias potencialios darbo jėgos grupes".

Pasak T. Leončiko, darbo paieška, konsultavimas, tarpininkavimas įdarbinant, parama pradedant dirbti yra socialinės paslaugos, kurias detaliai aprašyti, viešai aptarti su socialinių paslaugų gavėjais ir teikėjais bei galiausiai derinti su valstybės finansuojamų paslaugų katalogu (jį keičiant arba papildant) yra socialinę politiką vykdančių institucijų atsakomybė. „Tačiau teikti visumą paslaugų, susijusių su integracija į darbo rinką, galima ne tik centralizuotai per didelio masto organizacijas, tokias, kaip darbo birža", - daro išvadą straipsnio autorius. – „Kol laukiama, kol romai „patys pasikeis" arba stereotipiškai mąstoma, kaip romai galėtų pasinaudoti savo muzika ir amatais, daugeliui romų darbo klausimais padėtų specializuotos organizacijos, kurios pradėtų veikti arčiau jų, įvertindamos kiekvieno žmogaus poreikius. Nevalstybinės organizacijos, turinčios glaudžių ryšių su atstovaujama grupe, gali būti labiau patyrusios ir naudingesnės – tokių veiksmingai socialines paslaugas ir pagalbą ieškant darbo teikiančių organizacijų pavyzdžių yra ne tik užsienyje (pvz., Čekijoje jos tapo romų integracijos projektų varikliu), bet ir Lietuvoje (Raudonasis kryžius dirba su pabėgėliais, Kurčiųjų draugija ir kt.). Tačiau kaip joms atverti kelius tapti visuomenės ir marginalizuotų grupių partneriais, teikti pasiūlymus ir gauti lėšas? Ar mūsų socialinė politika išspręs šį iššūkį?". ■

NAUJOS KNYGOS

Rinkinyje – plati Lietuvos rusų susirinkimo veiklos panorama

Iš spaudos išėjo rinkinys rusų kalba „Humanitarinė misija", skirtas visuomeninės nepolitinės organizacijos „Lietuvos rusų susirinkimas" (LRS) 10-mečiui (1995 – 2005). Jame išspausdinti dokumentai, nuotraukos, šalies žiniasklaidos straipsniai ir kitos publikacijos, atspindintys daugiabriaunę LRS veiklą per dešimt egzistavimo metų. Pagrindinės šios veiklos kryptys, įrašytos organizacijos Įstatuose, - saugoti ir toliau puoselėti rusų nacionalinę kultūrą, tradicijas ir papročius Lietuvoje, rūpintis mokyklomis rusų mokomąja kalba kaip svarbiais rusų kultūros židiniais.

Sveikinimo žodyje rinkinio išleidimo proga Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas pažymėjo, kad Lietuvos rusų susirinkimas, suvienijęs rusų intelektualų jėgas, nuveikė daug reikšmingų darbų per savo veiklos dešimtmetį. „Džiugina platus veiklos ir rūpesčių diapazonas. Tai ir mokyklos rusų mokomąja kalba, tradicijų, papročių puoselėjimas, tai ir pastangos išsaugoti rusų kultūros paveldą Lietuvoje", - sakoma sveikinime. ■

Moldavai ir rumunai šventė „Marcišor“

Lučija BARTKIENĖ

Pirmą kartą Kaune

Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“ pirmą kartą šventė „Marcišor“ Kauno įvairių tautų kultūrų centre. Tuo labai džiaugėsi „kauniečiai“, kurie sudaro nemažą bendrijos dalį. Šventėje dalyvavo beveik pusė šimto žmonių, atvykusių iš įvairių Lietuvos kampelių: Kretingos, Žiežmarių, Marijampolės, Kėdainių, Vilniaus. Visi džiaugėsi galimybe pabūti ir švęsti kartu.

Niekas nenuobodžiavo

Šventės metu skambėjo moldavų bei rumunų liaudies dainos ir romansai. Visi dalyviai šoko pagal moldavų kompozitoriaus E. Doga muziką. Šešiametė Paula Babonaitė padeklamavo eilėraštį, kuris taip ir vadinasi „Marcišor“. Kauno jaunimas Inga, Nikoleta, Stela, Kristina papasakojo šventės atsiradimo istoriją, priminė nuostabias jos legendas. Aleksas Smeu kalbėjo apie „Marcišoro“ tradicijas Transilvanijoje. Stela Donika padeklamavo žymaus rumunų poeto Vasile Aleksadry „Pavasario eiles“.

Baigiantis šventei jos dalyviai žiūrėjo retrospektyvinį filmą „Marcišor Lietuvoje nuo 1991 iki 2007 metų“, dokumentinę kino juostą „Moldovos Respublika šiandien“.

Ir senelis, ir anūkė

Štefan Moldovianu su savo anūke Kotryna paruošė šventinę programą. Aktyviai šventę padėjo rengti Olga Sandu – Sviridova, Nadia Petraitienė, Larisija Bantija, Vlad Sandu, Mila Gorun – Kudina, Eugenija Kulešova.

Renginį parėmė Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Kauno įvairių tautų kultūrų centras, Moldovos Respublikos ambasada Lietuvoje.

Šventės ištakos – amžių gilumoje

Kovo mėnesį Moldovoje ir Rumunijoje vyksta dainų ir šokių festivaliai. „Marcišor“ – tradicinė pavasario šventė, susijusi su žemdirbystės ciklu.

Šventės ištakos siekia daugiau nei aštuonis tūkstančius metų. Jos simbolis „Marcišor“ – tai raudoni ir balti pumpurėliai, simbolizuojantys giedrą ir laimę bei susipynusius vyriškąjį ir moteriškąjį pradus. Kiekvieną pavasarį kovo pirmąją žmonės dovanoja vieni kitiems pavasario, meilės bei pagarbos simbolį „Marcišor“. ■

Stefan Moldovianu su anūke Koryna (kairėje) ir šventės dalyve Paula Baronaite.

Neseniai naujų knygų lentynose pasirodė „XX a. Lietuvos žydų enciklopedinis žinynas“. Kitose šalyse žydų enciklopedijos – daugiatomės ir ne žydų kalbomis leidžiamos nuo seno. Kas paskatino autorių parengti tokio pobūdžio knygą, kokios Lietuvoje dar nebuvo? Kuo ji skiriasi nuo kitų ir kuo gali būti įdomi kiekvienam iš mūsų? Apie tai kalbėjomės su šio žinyno sudarytoju žurnalistu Virgilijumi Liauška.

Arūnas MILDŽIUS

Lietuvis žurnalistas išleido žydų enciklopediją

Kas paskatino imtis šios knygos?

Dabar populiarios įvairiausios žymių žmonių biografijos. Tarkim, „50 žymiausių kino pasaulio atstovų“, „Žymiausios pasaulio poros“ ir t. t. Ši tematika man pasirodė įdomi, todėl ir ėmiausi jos. Apskritai mano žanrai yra kiti – politinis, visuomeninis gyvenimas. Esu išleidęs tris politinės satyros knygas.

Per kiek laiko gimė žinynas?

Maždaug per pusmetį. Metus su šeima gyvenu Izraelyje, Tel Avive. Bendravau su Lietuvos žydais, gyvenančiais šioje šalyje, tokiais kaip buvęs ilgametis „Švyturio“ žurnalo redaktoriaus pavaduotojas Aronas Garonas, žurnalistė Zlata Erbšteinaitė. Su Solomonu Atamuku susitikau viename renginyje ir jam pirmajam iškėliau idėją apie būsimą knygą (skaitytojams priminsime, kad pernai Alma littera leidykla išleido fundamentalią S. Atamuko knygą „Lietuvos žydų kelias“). Jis tam entuziastingai pritarė. S. Atamukas patarė kreiptis į Julių Finkelšteiną, kuris man davė Lietuvos žydų, gyvenančių Izraelyje ir kitose šalyse, telefonų, adresų sąrašus. Ir taip laikui bėgant įbridau į tą kūrybos upę. Pamažu, žingsnis po žingsnio šis darbas mane patraukė. Icchokas Meras patarė apsiriboti XX amžiumi.

Kaip buvo sudarinėjamas leidinys?

2006 metų gruodžio mėnesį išsiunčiau apie 70 laiškų Lietuvos žydams, prašydamas „dalyvauti“ būsimame žinyne. Prabėgus geram mėnesiui pradėjo plaukti pirmieji laiškai su asmenų biografijomis. Kasdien gaudavau po kelis vokus. Knygoje yra ne vien biografijų, bet ir atsiminimų, poezijos. Jų autoriai Z. Erbšteinaitė, C. Mendelsonas ir kiti. Manau, tokio

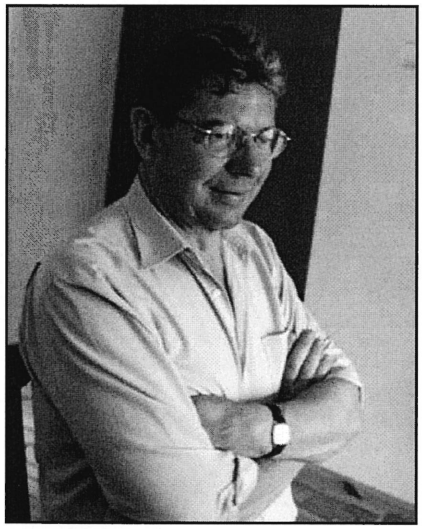

Virgilijus Liauška

pobūdžio leidinį atsiminimai bei poezijos eilės pagyvina. Tuomet enciklopedinis stilius tampa ne toks sausas ir nuobodus. Žinyną sudaro apie 400 biografijų. Per 50 asmenų gyvena Izraelyje ir kitose šalyse, maždaug tiek pat gyvena Lietuvoje. Visi kiti yra gyvenę XX amžiuje. Ribą nustačiau tokią – 1900-ieji metai. Jeigu žmogus mirė anksčiau, nei XX amžius – tokių biografijų čia nesama.

Kokiam skaitytojui skirta knyga?

Tegul patys skaitytojai sprendžia, kam reikia šio žinyno. Jo tiražas – vienas tūkstantis egzempliorių. Manau, kad bibliotekos jį įsigis. Knygoje rasite net keturių Nobelio premijos laureatų biografijas. Čia skaitytojas ras Izraelio prezidento Šimono Pereso biografiją. Nors jis gimė Baltarusijoje, bet puikiai prisimena Lietuvą. Knygoje pateikiau labai gilią Š. Pereso kalbą, pasakytą Tel Avive 2006 m. gruodžio 7 d., minint Lietuvos ir Izraelio diplomatinių santykių užmezgimo 15-ąsias metines. Štai jos ištrauka: „Lietuva plotu du kartus didesnė už Izraelį, bet Izraelis turi dvigubai daugiau gyventojų. Abi šalys yra didžios savo mažumu. Mes neturim pasirinkimo. Nesame dideli teritorija, todėl turime būti didūs visame kitame. Jūs ir mes turime būti tokie didūs, kaip pavojai, su kuriais susiduriame, ir tokie maži, kaip žemė, ant kurios gyvename. Mūsų ir jūsų vaikai turi sunkiai dirbti, kad išsaugotų savo nepriklausomybę.

Mūsų praeityje gausu tragiškų įvykių, dabar pradedame iš naujo. Džiaugiuosi tais santykiais, kurie susiklostė tarp Lietuvos ir Izraelio šiandien. Mes neatsisakome misijos parodyti visiems, kad būti mažam reiškia būti didžiam“.

Kokie Jūsų kūrybiniai ateities planai?

Norėčiau pratęsti ir papildyti šį žinyną. Dabartiniame žinyne, kaip minėjau, yra apie 400 biografijų, tai 600 biografijų tikrai nebūtų per daug. Dabartiniame leidinyje nėra Amerikos žydų, kuriuos būčiau linkęs įtraukti į būsimą knygą.

Dėkoju už pokalbį.

Estijos rusakalbiai mokiniai kreipėsi į ministrą

Estijos mokyklų rusų mokomąja kalba mokinių atstovybių asamblėjos forume buvo pažymėta, kad mokymas estų kalba yra būtinas, o pradėti jį reikia iki gimnazijos, informuoja ru.delfi.ee. Mokiniai kreipėsi į švietimo ir mokslo ministrą, teikdami įvairių siūlymų, tarp jų dėl tautinių mažumų kalbos ir kultūros palaikymo. Be kita ko, siūloma, kaip padėti mokiniams pereiti iš dalies mokytis estų kalba gimnazijoje.

„Ministerijos bendradarbiavimas su mokinių atstovybėmis yra labai reikalingas, o mokinių siūlymai verti atidaus dėmesio. Jeigu rusiškų mokyklų mokytojai baikščiai sutinka pokyčius, tai mokiniai, kurie gimė jau laisvoje Estijoje, mokymą estų kalba laiko sąlyginai natūraliu dalyku“, - mokinių siūlymus komentavo švietimo ir mokslo ministras Tiinis Lukas.

Pagal mokinių siūlymus kiekviename mokyklos etape tam tikra apimtimi privalomas mokymas estų kalba, bent tų dalykų, kurie gimnazijoje bus mokomi estų kalba.

Tačiau, kaip pažymi mokiniai, dėl to, kad gimnazijoje dalykus būtų galima mokytis estų kalba, būtina papildoma metodinė pagalba, kad nekristų pažangumas, o kalbos įgūdžius būtų galima tobulinti. Dėl to dalykų mokytojų sąjungos (pavyzdžiui, matematikos mokytojų sąjunga) privalo tautinių mažumų mokykloms paruošti tų dalykų, kurių bus mokoma estų kalba, specialias programas.

Mokiniai taip pat nori, kad rusiškose mokyklose dalykų apie Estiją būtų mokoma taip giliai ir įvairiai kaip ir mokyklose estų mokomąja kalba.

Kreipimesi sakoma, kad tautinių mažumų mokyklose iš dalies pradėjus mokyti estų kalba, ši aplinkybė negali pabloginti gimtosios kalbos mokymą.

Mokiniai norėtų, kad mokyklose būtų daugiau galimybių mokytis tautinių mažumų kalbų ir kultūros. Mokiniai pageidauja, jog valstybė sudarytų tautinėms mažumoms galimybę mokytis gimtosios kalbos visose mokyklose, kuriose atsirastų mažiausiai dešimt pageidaujančių ir kuriose atitinkamos kalbos nemokoma kaip užsienio kalbos. Dabartiniu metu tokią galimybę turi tik pagrindinės mokyklos mokiniai.

Mokinių atstovybių asamblėja pasiūlė Švietimo ir mokslo ministerijai parengti gimtosios kalbos ir kultūros mokymo programą visoms labiau skaitlingoms tautinėms mažumoms, pavyzdžiui, ukrainiečiams ir baltarusiams tuose regionuose, kur jų gyvenama ypač tankiai.

Summary

In the Parliament. *Suggestion Was Made to Allow Citizens Choosing Any Nationality.* Member of the Parliament from the conservative party Rytas Kupčinskas suggests allowing Lithuanian inhabitants to select their nationality freely, without consideration of ethnic origin of their parents or one of the parents. Currently the Parliament debates a new version of the Law on Ethnic Minorities. R. Kupčinskas encourages to correct it by allowing every person living in Lithuania to freely select his or her nationality. Presently the law provides that nationality is selected according to ethnic origin of parents or one of them. The MP claims that a similar provision is used in many European countries and is significantly more democratic.

In the Government. *Suggestions to Improve the Criminal Code.* The Cabinet approved a bill concerning supplementation of the Criminal Code aimed at reduction of number of 'hate crimes' and at creation of open and tolerant society. The bill was prepared for implementation of the National Antidiscrimination Programme for 2006-2008 as approved by the Government. The bill suggests increasing criminal liability for the so-called 'hate crimes', namely the crimes committed because a victim belongs to a certain social group (because of victim's age, gender, sexual orientation, disability, race, nationality, language, origin, social status, religion, beliefs of attitudes).

President V. Adamkus: *Lithuanian Ethnic Minorities Have Integrated Into the Country's Life and Succeeded to Preserve Their Identities.* The President of the Republic of Lithuania Valdas Adamkus told, in his interview to Ekspress-Nedelia weekly, that Lithuanian ethnic minorities integrated into the country's life and succeeded preserving their identities, cultures, traditions and customs. Timely adopted laws have laid foundations for national concord and allowed strengthening it.

Gintaras Visockas. *Not Everything Can Be Bought and Sold in This World.* Interview with the chairman of Lithuanian Azerbaijani Society Mr. Mahir Gamzayev. Is it easy for a Muslim to live in the Christian Lithuania? What everyday inconveniences are encountered by Muslims living in Lithuania? How partitions of distrust can be destroyed, tolerance strengthened, and harmonious mutual relations created among people of different religions, cultures, traditions and ethnic origins? While answering these and other relevant questions, Mr. M. Gamzayev articulates his interesting and original ideas.

Natalija Zverko. *Russian Culture in Lithuania: What Was the 2007 Like?* The Russian Drama Theatre of Lithuania is experiencing uplift. Last year the theatre presented two premieres. It virtually became an integral part of Lithuanian theatrical life. It is also claimed, that though previously its audience mostly consisted of Russians, but now Lithuanian public also actively frequents its performances. Some exhibitions of Russian painters were organised, reflecting the growth of interest in Russian art.

Jonas Rumša. *Tolerance Must Become a Feature of Lifestyle.* In the conference-seminar 'Ethnic Tolerance: the Present and the Future Challenges' as organised in Klaipėda by the Department of Ethnic Minorities and Emigration under the Government of the Republic of Lithuania and by the American Centre, its participants investigated origins of racism, forms of its expression, ways to fight the phenomenon, cases of ethnic discrimination, integration of ethnic minorities into Lithuanian societies, and other issues.

Tadas Leončikas. *Who Will Employ the Romanies?* Probably the biggest problem in the community of Romanies is the vicious circle of poverty, poor education and unemployment, which hinders attainment of stable income and refusal of various risky activities. The author, senior research worker of Ethnic Research Centre of the Social Research Institute, analyses reasons of this situation and suggests ways for its elimination.

Naujos knygos

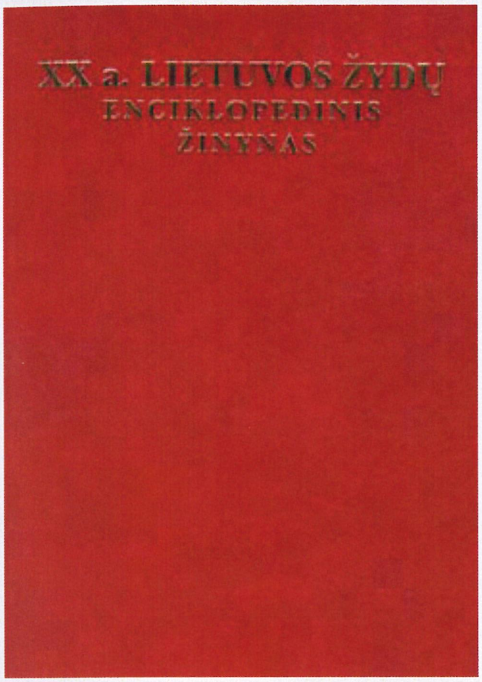

XX a. Lietuvos Žydų enciklopedinis žinynas. Sudarytojas Virgilijus Liaušką. Vilnius, Musmirė, 2007. 272 p., iliustr.

Žinyną sudaro apie 400 biografijų. Per 50 asmenų gyvena Izraelyje ir kitose šalyse, maždaug tiek pat gyvena Lietuvoje. Visi kiti yra gyvenę XX a. Knygoje yra keturių Nobelio premijos laureatų, kitų įžymių žmonių, palikusių ryškų pėdsaką istorijoje, biografijos.

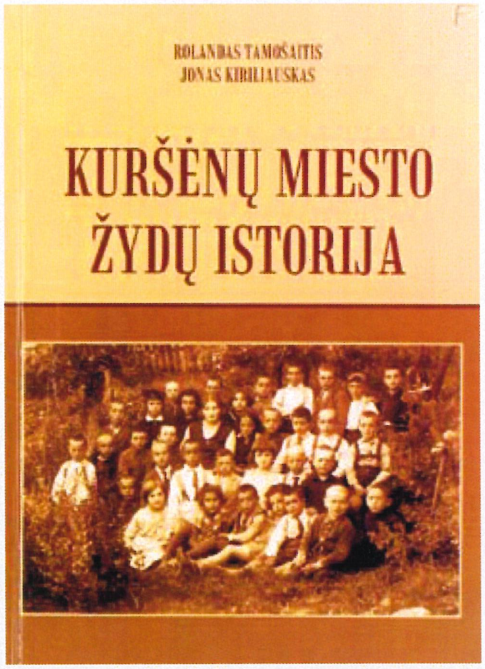

Rolandas Tamošaitis, Jonas Kiriliauskas. Kuršėnų miesto žydų istorija. Šiaulių universiteto leidykla. 89 p., iliustr. 2007.

Šis darbas skirtas Kuršėnų miesto žydams atminti. Knyga – nedidelis paminklas tragiško likimo kaimynams. Gal būt kai kam ji primins kažkada pažinotus asmenis, o kai kam tai bus nežinomo, dingusio pasaulio atradimas.

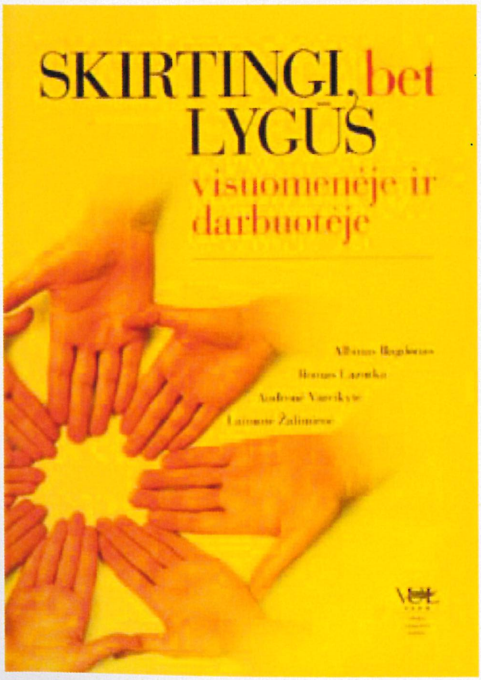

Albinas Bagdonas, Romas Lazutka, Audronė Vareikytė, Laimutė Žalimienė. Skirtingi, bet lygūs visuomenėje ir darbuotėje. VU Specialiosios psichologijos laboratorija, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba. - Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007. - 477p.

Kiekviena valstybė – ES narė buvo įpareigota įgyvendinti Lygių galimybių visiems metams skirtas priemones. Vykdant šį sprendimą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 907 patvirtinta Nacionalinė antidiskriminacinė programa. Šios programos įgyvendinimo dalis yra ir šis keturių autorių kolektyvinis darbas.

Tautinių bendrijų namuose veikė fotomenininko Arturo Valiaugos fotografijų paroda „Tapatybė. Tarp istorijos ir dabarties: Trakų karaimai ir Daniliškių kaimo sentikiai"

